

**AKADEMIA
SZTABU GENERALNEGO**
IM. GENERAŁA BRONI
KAROLA ŚWIERCZEWSKIEGO

~~POUFNE~~
Egz. nr.....2

~~Q300L~~

Pptk dypl. Sylwester SADOWSKI

**ORGANIZACJA WSPÓLDZIAŁANIA
W OPERACJI ZACZEPNEJ ARMII**

Rozprawa doktorska

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
W Ośrodku
12122

WARSZAWA 1990

WYDZIAŁ WOJSK LĄDOWYCH

	Strona
	4 - 6
ROZDZIAŁ I. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE ...	27 - 14
ROZDZIAŁ II. ZASADY ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA	15 - 49
1. Istota i zakres organizacji współdziałania	5 - 24
2. Zasady, sposoby i formy organizacji	27 - 31
2.1. Zasady organizacji współdziałania	27 - 27
2.2. Sposoby organizacji współdziałania	27 - 30
2.3. Formy organizacji współdziałania	30 - 31
ORGANIZACJA WSPÓLDZIAŁANIA W OPERACJI ZACZEPNEJ	32 - 37
ARMII	38 - 48
Rozprawa doktorska	38 - 48
ROZDZIAŁ III. PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARMII W ZAKRESIE	50 - 98
ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA	50 - 77
GOTOWANIA OPERACJI ZACZEPNEJ	53 - 64
1. Planowanie współdziałania podczas	53 - 64
operacji zaczepnej	53 - 64
1.1. Opracowanie problemów współdziałania	53 - 64
w decyzji dowódcy armii	53 - 64
1.2. Opracowanie problemów współdziałania	64 - 77
w podstawowych dokumentach planu operacji	64 - 77
zaczepnej armii	64 - 77
2. Organizowanie współdziałania podczas przygoto-	78 - 92
wania operacji zaczepnej	78 - 92
3. Planowanie i organizowanie	92 - 96
Pod kierownictwem naukowym	92 - 96
płk.doc.dr.hab. Sylwestra PIOTROWSKIEGO	92 - 96

~~Do użytku~~
~~sluzbowego~~
~~POUCZAJĄCY~~
 Egz. nr....: 27

Przekl. Pod. 779/21.08.95 Jm

ppłk dypł. Sylwester SADOWSKI

S P I S T R E Ś C I

	Strona
WSTĘP	4 - 6
ROZDZIAŁ I. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE	7 - 14
ROZDZIAŁ II. ZASADY ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA WOJSK	15 - 49
1. Istota i zakres organizacji współdziałania	15 - 24
2. Zasady, sposoby i formy organizacji współ - działania	24 - 31
2.1. Zasady organizacji współdziałania	24 - 27
2.2. Sposoby organizacji współdziałania	27 - 30
2.3. Formy organizacji współdziałania	30 - 31
3. Treść organizacji współdziałania	32 - 37
4. Właściwości organizacji współdziałania na szczeblu armii	38 - 48
ROZDZIAŁ III. PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARMII W ZAKRESIE ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA PODCZAS PRZY- GOTOWANIA OPERACJI ZACZEPNEJ	50 - 98
1. Planowanie współdziałania podczas przygotowania operacji zaczepnej	52 - 77
1.1. Opracowanie problemów współdziałania w decyzji dowódcy armii	53 - 64
1.2. Opracowanie problemów współdziałania w podstawowych dokumentach planu operacji zaczepnej armii	64 - 77
2. Organizowanie współdziałania podczas przygoto- wania operacji zaczepnej	78 - 92
3. Planowanie i organizowanie współdziałania pod- czas wprowadzania do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego armii - przykład	92 - 96

Str. 12 45 cel wojny dokonywane

Str. 13 45 problemy badawcze

14 metody badawcze

ROZDZIAŁ IV. PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARMII W ZAKRESIE
ORGANIZACJI I UTRZYMANIA CIĄGŁEGO WSPÓŁ-
DZIAŁANIA PODCZAS PROWADZENIA OPERACJI
ZACZEPNEJ ..... 99 - 127

1. Planowanie współdziałania podczas prowadzenia
operacji zaczepnej ..... 100 - 111

2. Organizowanie współdziałania podczas prowa-
dzenia operacji zaczepnej ..... 111 - 125

ZAKOŃCZENIE ..... 128 - 129

BIBLIOGRAFIA ..... 130 - 134

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW 135

i walki, stąd jego organizacja i utrzymanie stanowią podsta-
wowy obowiązek każdego dowódcy oraz podległych mu organów do-
wództwa.

Organizacja współdziałania w operacji zaczepnej należy do
szczególnie złożonych przedsięwzięć realizowanych w procesie
dowodzenia armią. Wynika to z charakteru współczesnej opera-
cji zaczepnej, a także z założeń obowiązującej doktryny wo-
jennej. Przejście do operacji zaczepnej przewiduje się bowiem
realizować w toku prowadzenia strategicznej operacji obronnej,
w celu rozbitcia przeciwnika, który wiążąc się w ugrupowanie
wojsk własnych.

Problematykę organizacji współdziałania w działaniach za-
czepnych na szczeblach operacyjnych, w pracach i publikacjach
o charakterze naukowym, przedstawiono dotychczas między innymi
w sposób ogólny lub fragmentaryczny. Niniejsza rozprawa sta-
nowi całkowite ujęcie tych problemów w sposób kompleksowy, z wy-
eksponowaniem zadań realizowanych przez dowódcę i sztab armii.
Dążono przy tym przede wszystkim do nadania prezentowanym
rozwiązaniom charakteru roboczego, techniczno-sztabowego,

W S T Ę P

Doświadczenia minionej wojny i współczesnych konfliktów zbrojnych oraz praktyki ćwiczebnej wskazują, że tylko zapewnienie ścisłego współdziałania umożliwi osiągnięcie powodzenia oraz skuteczne i terminowe wykonanie określonego zadania, przy najmniejszych stratach własnych.

Współdziałanie jako jedna z zasad sztuki operacyjnej i taktyki odzwierciedla również istotę współczesnej operacji i walki, stąd jego organizacja i utrzymanie stanowią podstawowy obowiązek każdego dowódcy oraz podległych mu organów dowodzenia.

Organizacja współdziałania w operacji zaczepnej należy do szczególnie złożonych przedsięwzięć realizowanych w procesie dowodzenia armią. Wynika to z charakteru współczesnej operacji zaczepnej, a także z założeń obowiązującej doktryny wojennej. Przejście do operacji zaczepnej przewiduje się bowiem realizować w toku prowadzenia strategicznej operacji obronnej, w celu rozbicia przeciwnika, który włamał się w ugrupowanie wojsk własnych.

Problematykę organizacji współdziałania w działaniach zaczepnych na szczeblach operacyjnych, w pracach i publikacjach o charakterze naukowym, przedstawiono dotychczas między innymi w sposób ogólny lub fragmentaryczny. Niniejsza rozprawa stanowi próbę ujęcia tych problemów w sposób kompleksowy, z wyeksponowaniem zadań realizowanych przez dowódcę i sztab armii. Dążono przy tym przede wszystkim do nadania prezentowanym rozwiązaniom charakteru roboczego, techniczno-sztabowego,

a więc wskazania w procesie dowodzenia armią tych sposobów i form, które odzwierciedlają niejako technologię organizacji współdziałania. Szczegółowo założenia badawcze i metodologiczne przedstawiono w rozdziale pierwszym.

Rozdział drugi zawiera wyniki badań nad ogólnymi zagadnieniami organizacji współdziałania, które stanowią podstawę teoretyczną dla prezentowanych w kolejnych rozdziałach rozwiązań szczegółowych problemów.

W rozdziale trzecim, który stanowi zasadniczą część rozprawy, przedstawiono sposoby i formy rozwiązywania problemów organizacji współdziałania przez dowódcę i sztab armii w okresie przygotowania operacji zaczepnej. Rozpatrywano je w ramach realizacji w procesie dowodzenia dwóch podstawowych funkcji, to jest planowania i organizowania działań. Głównym problemem merytorycznym tego rozdziału jest organizacja współdziałania wojsk armii podczas wprowadzenia do bitwy przede wszystkim głównego zgrupowania uderzeniowego i wykonania zadań pierwszego dnia operacji.

Rozwinięcie zagadnień omawianych w tym rozdziale oraz ich egzemplifikację opracowano w formie załączników, z których na szczególną uwagę zasługuje przykład zastosowania programu mikrokomputerowego /załącznik nr 6/.

Rozdział czwarty zawiera wyniki badań nad problemami organizacji współdziałania, które dowódca i sztab armii rozwiązują w okresie prowadzenia operacji zaczepnej. Obok zagadnień organizacyjnych w rozdziale tym wyeksponowano również charakterystyczne dla tego okresu zagadnienia merytoryczne, związane przede wszystkim ze zmianami w ugrupowaniu operacyjnym armii.

Podczas opracowywania rozprawy autor korzystał z konsultacji i wszechstronnej pomocy wielu oficerów Akademii Sztabu Generalnego WP oraz Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego WP, którym składa serdeczne żołnierskie podziękowania. Szczególne słowa uznania i podziękowania za okazaną pomoc i życzliwość kieruje pod adresem kierownictwa i współpracowników Katedry Dowodzenia ASG WP, a przede wszystkim promotora płk.doc.dr.hab. Sylwestra Piotrowskiego.

W dowodzeniu nadal wielką wagę przywiązuje się do zorganizowania i zachowania ciągłości współdziałania (V) zespołów sił zbrojnych i wojsk zarówno w narodowym, jak i wojennym układzie. Przekonaliśmy się o tym obserwując organizację współdziałania na szczeblu frontu i dywizji. Wnioski z ćwiczenia potwierdziły, że w zakresie współdziałania osiągnięto już znaczne postępy, uświadamiając dowódców i sztabów skuteczność jego należytej organizacji oraz doskonałe formy i metody prowadzenia. Uwidoczniła się jednak również niekorzystna tendencja do stosowania jednakowych lub zbliżonych rozwiązań metodycznych na różnych szczeblach dowodzenia. O ile na szczególnych taktycznych warunkach pracy zgodnym jest przeniesienie organizacji współdziałania w teren lub wykorzystanie do nich dobrze przygotowanych makiet terenu, o tyle powielanie takich rozwiązań na szczeblach operacyjnych nie zawsze odpowiada potrzebom.

Należy zatem poszukiwać rozwiązania o bardziej roboczym charakterze, opartego na czynnym udziale podległych dowódców, umożliwiające efektywne wykorzystanie ich inwencji, wiedzy i doświadczeń.

1/ patrz - załącznik nr 1: wyciągi z rozkazów MON do szkolenia SIZ Zbrojnych PRL dotyczące organizacji współdziałania.

ROZDZIAŁ I

ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE

Kierownictwo MON wiele uwagi poświęca doskonaleniu umiejętności organizacji współdziałania przez kadre dowódczą i sztabową Sił Zbrojnych RP. Świadczą o tym postanowienia dyrektywy i rozkazów do szkolenia^{1/} oraz omówienia ćwiczeń.

W omówieniu ćwiczenia "TARCZA-88" Minister Obrony Narodowej stwierdził: "W dowodzeniu nadal wielką wagę przywiązuje się do organizowania i zachowania ciągłości współdziałania rodzajów sił zbrojnych i wojsk zarówno w narodowym, jak i koalicyjnym układzie. Przekonaliśmy się o tym obserwując organizację współdziałania na szczeblu frontu i dywizji. Wnioski z ćwiczenia potwierdziły, że w zakresie współdziałania uzyskaliśmy już znaczne postępy, uświadamiając dowódcom i sztabom nieodzowność jego należytej organizacji oraz doskonaląc formy i metody prowadzenia. Uwidocznia się jednak również niekorzystna tendencja do stosowania jednakowych lub zbliżonych rozwiązań metodycznych na różnych szczeblach dowodzenia. O ile na szczeblach taktycznych warunkiem precyzji uzgodnień jest przeniesienie organizacji współdziałania w teren lub wykorzystanie do nich dobrze przygotowanych makiet terenu, o tyle powielanie takich rozwiązań na szczeblach operacyjnych nie zawsze odpowiada potrzebom.

Należy zatem poszukiwać rozwiązania o bardziej roboczym charakterze, opartego na czynnym udziale podległych dowódców, umożliwiającego spożytkowanie ich inwencji, wiedzy i doświadczeń.

1/ patrz - załącznik nr 1: wyciągi z rozkazów MON do szkolenia Sił Zbrojnych PRL dotyczące organizacji współdziałania.

ożeń. Zaslugujacym na uwage przykladem takiego rozumienia problemu byla organizacja wspoldzialania sil przygotowanych do ataku na dywizyjne stanowisko dowodzenia przeciwnika. Wydaje sie, ze w organizacji wspoldzialania przydatne beda rowniez gry decyzyjne.

Przy poszukiwaniu nowych form warto zastanowic sie nad możliwością wsparcia organizacji wspoldzialania animacją i symulacją komputerową. Wszystko wskazuje na to, ze nadal istnieje potrzeba podwyższania umiejętności organizacji wspoldzialania zarowno jesli chodzi o jego tresc, jak i metody".^{2/}

Zacytowana w calosci wypowiedz Ministra Obrony Narodowej nie tylko dobitnie akcentuje aktualnosc problematyki organizacji wspoldzialania, ale zawiera rowniez tresci, ktore w duzym stopniu koresponduja z przedmiotem i wynikami badan prowadzonych w ramach przygotowania rozprawy.

Na potrzebe naukowego opracowania tematu z zakresu organizacji wspoldzialania wskazuje rowniez stale zainteresowanie ta problematyka kadry dydaktyczno-naukowej i dowodczo-sztabowej. Przejawia sie ono miedzy innymi w publicystyce wojskowej, a szczegolnie na lamach "Myśli Wojskowej". Artykuły drukowane w ramach dwóch kampanii publicystycznych w latach 1952 - 1953 oraz 1978 - 1981 stanowia bogaty material badawczy z zakresu organizacji wspoldzialania.^{3/}

Na szczegolna uwage zasluguja publikacje plk. J.Drzewieckiego /"Myśl Wojskowa" nr 11/52/ oraz plk. L.Kuleszyńskiego /"Myśl Wojskowa" nr 11/79/.

2/ Omówienie ćwiczenia "TARCZA-88", MON, Sztab Gen.WP, Warszawa 1988, s. 54-55.

3/ "Myśl Wojskowa" nr: 11/52, 4/53, 7/53, 12/53, 3-12/79.

Pierwsza próba naukowego opracowania zagadnień organizacji współdziałania dokonana została przez ppłk. Z. Galewskiego w rozprawie doktorskiej opublikowanej w 1982 r. na temat "Organizacja i utrzymanie współdziałania na szczeblu dywizji w natarciu".^{4/}

Problemy organizacji współdziałania na szczeblu operacyjnym podjął ppłk J. Więcek w rozprawie doktorskiej wydanej w ASG WP w 1986 r. na temat: "Współdziałanie wojsk raketowych i artylerii z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi oraz lotnictwem w porażeniu ogniowym nieprzyjaciela w operacji zaczepnej armii".

Interesującym materiałem badawczym są również artykuły publikowane w tajnej "Myśli Wojskowej" dotyczące problemów organizacji współdziałania marynarki wojennej, lotnictwa i wojsk obrony przeciwlotniczej.^{5/}

Bogatym źródłem poznawczym są materiały z sympozjum naukowego na temat "Współdziałanie lotnictwa z wojskami lądowymi w znowelizowanym systemie dowodzenia armii lotniczej" wydane w ASG WP w 1977 r.

Z publikacji radzieckich na szczególną uwagę zasługują artykuły: A.J. Gribkova /"Wojennaja Myśl" nr 5/1982/, B.G. Kulikowa /"Wojennaja Myśl" nr 11/1981/, G. Czeredniczenko /"Wojenno istoriczeskij żurnał" nr 11/1978/ podejmujących problematykę organizacji współdziałania na szczeblu operacyjnym.

4/ Z. Galewski, Organizacja i utrzymanie współdziałania na szczeblu dywizji w natarciu, ASG WP, Warszawa 1982 r.

5/ "Myśl Wojskowa" /T/ nr: 3/78, 2/79, 2/81.

Najszerokie odbicie zagadnienia organizacji współdziałania znalazły w materiałach normatywnych, szkoleniowych oraz informacyjnych.

Z dokumentów normatywnych wymienić należy przede wszystkim regulaminy walki i regulamin sztabów, ale szczególne miejsce zajmują instrukcje współdziałania. Z instrukcji tych zasadnicze znaczenie ma "Instrukcja o organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych państw uczestników Układu Warszawskiego" wprowadzona rozkazem Naczelnego Dowódcy ZSZ UW nr Pf. 11 z dnia 11.08.1977 r.

Problemy identyfikacji wojsk reguluje wydana w 1984 r. i uzupełniona w 1986 r. "Instrukcja o wzajemnym rozpoznawaniu się wojsk lądowych, lotnictwa i sił morskich Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw - Stron Układu Warszawskiego", wprowadzona zarządzeniem Szefa Sztabu Generalnego WP nr Pf. 21/Oper.

Zagadnienia organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem zawarte są również w "Biuletynie Informacyjnym" Sztabu Generalnego WP nr: 3/93, 4/94, 1/119, 1/128, 4/131, 5/132, 3/135, 2/151.

W materiałach szkoleniowych tematyka organizacji współdziałania opracowana jest w sposób zróżnicowany. Dużo uwagi poświęca się tym zagadnieniom w opracowaniach metodycznych ćwiczeń oraz w podręczniku "Dowodzenie wojskami armii w operacji" cz. I. "Zasady ogólne". Stosunkowo mniej zagadnienia te są prezentowane w innych podręcznikach i skryptach. Stąd, na szczególne podkreślenie zasługuje publikacja

płk.prof.dr. K.Nożko na temat "Zagadnienia organizacji współdziałania podczas przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu i armii" oraz wykład gen.bryg.prof.dr. hab. Cz. Dęgi na temat "Organizacja współdziałania w operacji zaczepnej armii".

Z radzieckich materiałów szkoleniowych wymienić należy opracowanie gen. P.P. Towstuchy na temat "Podstawy dowodzenia wojskami w operacji armijnej i walce ogólnowojskowej" wydane w Moskwie w 1981 r.

Wśród publikacji traktujących o problemach współdziałania innych rodzajów wojsk i sił zbrojnych na szczególną uwagę zasługuje opracowanie płk.prof.dr. J.Machury na temat "Właściwości organizacji współdziałania armii lotniczej z innymi rodzajami wojsk i sił zbrojnych".

Szczególnie cennym materiałem badawczym są opublikowane w formie książkowej wyniki rozważań z zakresu teorii dowodzenia i sztuki operacyjnej. Wśród tych pozycji poczesne miejsca zajmują: czterotomowa praca płk. J.Orzechowskiego pt. "Dowodzenie i sztaby", płk.prof.dr. K.Nożko "Zagadnienia współczesnej sztuki operacyjnej" i "Walka o przewagę", gen.bryg. F.Skibińskiego "O sztuce wojennej na północno-zachodnim teatrze działań wojennych". Wymienić również należy prace Z.Gołaba i St.Kołcza "Współczesne dowodzenie wojskami" oraz Z.Galewskiego "Współdziałanie na polu walki".

Z publikacji radzieckich autorów na szczególną uwagę zasługują książki: W. Sawkina "Podstawowe zasady sztuki operacyjnej", D.A.Iwanowa, W.P. Sawieljewa, P.W. Szemanskiego "Zasady dowodzenia wojskami".

Ważne miejsce zajmuje także praca o charakterze historycznym A. Karpińskiego pt. "Dowodzenie w Armii Radzieckiej podczas drugiej wojny światowej", wydana w 1973 r. oraz skrypt tegoż autora nt. "Struktura organów dowodzenia i metody dowodzenia wojskami Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej /1941 - 1945/", wydany w ASG WP w 1970 r.

Ponadto cenny materiał poznawczy stanowią wnioski i doświadczenia z wojen lokalnych i ćwiczeń. Całość bogatej, lecz zróżnicowanej bibliografii tematu została ujęta w oddzielnym zestawieniu.

Analiza i ocena materiałów teoretycznych wskazuje między innymi na brak opracowania, które w sposób kompleksowy ujmowałoby tematykę organizacji współdziałania na szczeblu operacyjnym, z ogólnowojskowego punktu widzenia. Widoczne jest również pomijanie lub zbyt daleko idące uogólnianie problemów wykonawczych, techniczno-sztabowych, znajdujących się w gestii dowódcy i sztabu ogólnowojskowego. Opracowania wymagają również wybrane zagadnienia ogólnoteoretyczne, które powinny korespondować z zagadnieniami szczegółowymi.

Wychodząc naprzeciw tym potrzebom sformułowano następujący cel rozprawy: [przedstawić sposób, treść i formy organizacji współdziałania przez dowódcę i sztab armii, a szczególnie przez jego oddział operacyjny w operacji zaczepnej].

Przy tak założonym celu określone zostały dwa zasadnicze, ogólne problemy badawcze. W pierwszej kolej-

ności rozwiązania wymagał problem, który sformułowano następująco: na czym polega organizacja współdziałania w procesie dowodzenia?

Rozważenie tego problemu stanowiło punkt wyjścia do dalszych badań w celu rozwiązania głównego problemu, którym było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: w jaki sposób i w jakich formach dowódcy i sztab armii powinni realizować zadania dotyczące organizacji współdziałania w okresie przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej?

W procesie badawczym, ukierunkowanym na rozwiązanie tych dwóch ogólnych problemów, wyłoniło się wiele problemów szczegółowych, które przedstawiono w poszczególnych rozdziałach rozprawy.

Przedmiot badań, szczególnie w zakresie zagadnień ogólnych, stanowiła teoria dowodzenia i sztuki operacyjnej. W odniesieniu do zagadnień szczegółowych zasadniczym przedmiotem badań był wzorzec pracy dowódcy i sztabu armii oraz model współczesnej operacji zaczepnej armii.

Ponadto przedmiotem badań szczegółowych były: dokumentacja sztabowa wojsk własnych i obcych; wnioski z doświadczenia z wojen lokalnych i ówczesnych; fachowa literatura ujmująca problematykę organizacji współdziałania; opinie doświadczonych dowódców i oficerów sztabu szczebla operacyjnego; materiały prognostyczne dotyczące dowodzenia i sztuki operacyjnej; fachowa literatura z zakresu informatyki i zastosowania elektronicznej techniki obliczeniowej w procesach dowodzenia /kierowania/.

W procesie badawczym wykorzystywano metody z zakresu teorii dowodzenia i teorii sztuki operacyjnej, rozpatrując przedmiot badań w ujęciu systemowym z uwzględnieniem aspektów historycznych i prognostycznych. Najszersze zastosowanie znalazły metody: badania modeli operacji zaczepnej armii oraz pracy dowódcy i sztabu armii; analizy i oceny materiałów teoretycznych; analizy i oceny dokumentacji sztabowej wojsk własnych i obcych; doświadczeń z zastosowaniem ETO; analizy i oceny materiałów historycznych, zwłaszcza wojen lokalnych oraz wniosków z ćwiczeń, a także badania opinii.

Po przeprowadzeniu wstępnego etapu badań sformułowano hipotezę roboczą: organizację współdziałania należy rozpatrywać jako funkcję dowodzenia realizowaną w sposób ciągły przez dowódcę i jego organy dowodzenia w celu zespolenia wysiłków wojsk, zapewniających pełne wykorzystanie ich możliwości bojowych dla efektywnego wykonania zadania bojowego.

W tym celu należało przede wszystkim wypracować spójny system pojęciowy, postawiono także na jednym z pierwszych miejsc prostotę i przydatność proponowanych treści.

1. Istota i zakres organizacji współdziałania

Pojęcie "organizacja współdziałania" należy do najpopularniejszych i najczęściej stosowanych w fachowej literaturze wojskowej oraz praktyce szkoleniowej. Nie znalazło ono jednak, jak do tej pory, powszechnie przyjętej definicji oraz jedno

ROZDZIAŁ II

ZASADY ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA WOJSK

Badania w obszarze ogólnych zagadnień organizacji współdziałania, stanowiące podstawę teoretyczną dla rozwiązywania problemów szczegółowych, okazały się konieczne z uwagi na brak usystematyzowanej i jednoznacznej ich interpretacji w literaturze przedmiotu.

W oparciu o teorię dowodzenia oraz teorię organizacji i kierowania dokonano próby rozwiązania lub ustosunkowania się do takich zagadnień jak: istota i zakres organizacji współdziałania, zasady, sposoby i formy organizacji współdziałania oraz treść organizacji współdziałania. Zagadnienia te rozpatrywano również w aspekcie dyrektywnych i normatywnych ustaleń oraz rozwiązań zawartych w obowiązujących dokumentach. Kierowano się przy tym wymaganiami wzajemnej współzależności teorii i praktyki dowodzenia, dążąc do maksymalnego uproszczenia i tak skomplikowanej problematyki. W związku z tym dążono do wypracowania w miarę możliwości nowych rozwiązań, przy wykorzystaniu funkcjonującego w świadomości społeczności wojskowej systemu pojęciowego, postawiono także na jednym z pierwszych miejsc prostotę i przystępność proponowanych treści.

1. Istota i zakres organizacji współdziałania

Pojęcie "organizacja współdziałania" należy do najpopularniejszych i najczęściej stosowanych w fachowej literaturze wojskowej oraz praktyce szkoleniowej. Nie znalazło ono jednak, jak do tej pory, powszechnie przyjętej definicji oraz jedno -

znacznej jej interpretacji. Nie zawiera jej żadna z encyklopedii wojskowych. Nie występuje również w "Słowniku podstawowych terminów wojskowych" i w "Leksykonie wiedzy wojskowej".^{1/} Co więcej, w dokumentach normatywnych takich jak regulamin walki i regulamin sztabów pojęcie "organizacja współdziałania" nie zostało jednoznacznie określone. To, jak należy przypuszczać, jest między innymi powodem, że w praktyce szkoleniowej funkcjonuje uproszczona opinia o organizacji współdziałania, jako etapie /czynności/ w pracy dowódcy realizowanym po postawieniu podwładnym zadań bojowych. Taka interpretacja została zanegowana w hipotezie roboczej zaprezentowanej w niniejszej rozprawie. Zaś jednym z pierwszoplanowych problemów badawczych było uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące istoty i zakresu organizacji współdziałania.

Rozwiązanie tego problemu wymagało przeanalizowania i dokonania oceny wielu materiałów teoretycznych oraz dokumentów normatywnych zawierających ustalenia dotyczące organizacji współdziałania. Uzyskane wyniki poddane zostały weryfikacji w kolejnym etapie badań dotyczącym szczegółowych zagadnień organizacji współdziałania w procesie dowodzenia, których rezultaty zawarto w rozdziale trzecim i czwartym rozprawy.

W "Regulaminie Walki Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych RP", cz.I, mimo że nie występuje jednoznaczna definicja pojęcia "organizacja współdziałania", to jednak wnikliwa analiza jego postanowień wskazuje, że organizacji współdziałania nie można rozpatrywać jako jednorazową czynność lub etap pracy dowódcy. Świadczą o tym ustalenia dotyczące zakresu dowodzenia wojskami /pkt 47, s.41

1/ Słownik podstawowych terminów wojskowych, MON, Warszawa 1977, Leksykon wiedzy wojskowej, MON, Warszawa 1979.

wyżej wymienionego regulaminu/, gdzie wymienia się również: organizowanie i utrzymanie ciągłego współdziałania. Również w punkcie 63. dotyczącym współdziałania /s. 53 - 55/ stwierdza się także, że: "Współdziałanie między podległymi i przydzielonymi oddziałami /pododdziałami/ organizuje dowódca dywizji /pułku/ z udziałem kadry kierowniczej sztabu, szefów rodzajów wojsk i służb oraz dowódców podległych i przydzielonych oddziałów /pododdziałów/. Główne problemy współdziałania określa się w decyzji dowódcy i podaje do wiadomości podwładnych podczas stawiania im zadań". Ponadto w punkcie tym wymienia się obowiązki dowódcy w zakresie organizacji współdziałania, wskazuje na metody /formy/ organizowania współdziałania oraz ustala zadania dotyczące systemu powiadamiania, identyfikacji i wskazywania celów, a także stwierdza się, że "Szczegółowo problemy współdziałania opracowuje sztab dywizji /pułku/ w okresie przygotowania walki. Ujmuje się je w planie współdziałania oraz w planach bojowego użycia rodzajów wojsk i planach zabezpieczenia działań bojowych". Z kolei, na stronie 112 - 116 tegoż regulaminu, w punkcie 129, określającym zadania dotyczące organizacji współdziałania w natarciu, wymienia się osiemnaście zadań spoczywających na dowódcy dywizji /pułku/. Analiza tych zadań jednoznacznie wskazuje, że organizacji współdziałania nie można sprowadzać do jednorazowej czynności w pracy dowódcy.^{2/}

Podobnie, w ustaleniach zawartych w "Regulaminie sztabów" w punkcie 121. dotyczącym organizacji współdziałania stwierdza się, że: "Współdziałanie organizuje dowódca jednocześnie ze

-----
2/ Pomimo, że przytoczone przykłady dotyczą szczebla taktycznego, to z uwagi między innymi na nowoczesną, aktualną treść, problematyka w nich zawarta może również być odniesiona do szczebla operacyjnego. Ponadto w praktyce szkoleniowej, często treści zawarte w regulaminie walki dostosowywane są do potrzeb armii, a nawet frontu.

stawianiem zadań bojowych i w zależności od czasu uściśla je w terenie, na stole plastycznym lub na mapie". Zwraca przy tym uwagę fakt fakultatywnego traktowania innych form organizacji współdziałania w zależności od posiadanego czasu.

W "Instrukcji organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych Państw Uczestników Układu Warszawskiego" nie ma również jednoznacznej definicji organizacji współdziałania, jednak analiza postanowień zawartych w punktach 4, 7, 9. potwierdza hipotezę roboczą.^{3/}

Potwierdzenie hipotezy roboczej znajduje się także w wielu publikacjach, z których na szczególne podkreślenie zasługują opinie prezentowane w artykułach J.Drzewieckiego, A.Apanowicza i L.Kuleszyńskiego, wydanych przez "Myśl Wojskową".

J.Drzewiecki oderwanie problematyki współdziałania od całości organizacji walki uważa za błędne. A.Aponowicz ujmując organizację współdziałania z logicznego punktu widzenia, traktując ją jako przyczynę, a współdziałanie jako skutek. Systemowego ujęcia problematyki współdziałania i jego organizacji dokonuje L.Kuleszyński, który wskazuje na rolę planu operacji jako narzędzia koordynacji i zdecydowanie przeciwstawia się pogładowi, że organizacja współdziałania to oddzielny etap cyklu dowodzenia.^{4/}

Z.Galewski w rozprawie doktorskiej na temat "Organizacja i utrzymanie współdziałania na szczeblu dywizji w natarciu" nie przedstawia jednoznacznej definicji organizacji współdziałania, ale w pełni udokumentowuje tezę, że nie stanowi ona

-----
3/ Instrukcja organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych Państw Uczestników Układu Warszawskiego, MON, Poznań 1978, s.7-9.

4/ Patrz: J.Drzewiecki, O pracy dowódcy przy organizacji współdziałania "Myśl Wojskowa" 1953, nr 3; A.Aponowicz "Myśl Wojskowa" 1953, nr 4; L.Kuleszyński, O istocie współdziałania i jego organizacji we współczesnych warunkach, Myśl Wojskowa, 1979, nr 11.

oddzielnego etapu w pracy dowódcy.

J. Więcek w swojej rozprawie doktorskiej przyjął również szerokie ujęcie problematyki organizacji współdziałania stwierdzając, że: "jest to całokształt czynności planistyczno-organizacyjnych, realizowanych w całym procesie przygotowania i prowadzenia operacji, ...".^{5/}

Radzieccy autorzy opracowania pod tytułem "Zasady dowodzenia wojskami" przedstawiają pogląd, że: "Po pierwsze organizacja i utrzymanie współdziałania nie mogą stanowić jakiegokolwiek oddzielnego i odosobnionego aktu w działalności dowódcy i sztabu związanej z przygotowaniem walki i kierowaniem wojskami w toku prowadzenia działań bojowych. Elementy te występują ciągle w całości pracy, poczynając od podejmowania decyzji i stawiania zadań bojowych podwładnym".^{6/}

J. Orzechowski formułuje następujące wnioski: "w związku z tym, że sztaby w okresie przygotowawczym do operacji, o czym jak mówiliśmy, posiadały w zasadzie wystarczającą ilość czasu na jej przygotowanie powstał zwyczaj, który wszedł do praktyki pracy sztabowej, że wydzielano specjalny czas na organizację współdziałania, zjawisko to nie było obiektywną prawidłowością. Praktyka ta nie może również stanowić wzoru dla pracy współczesnych i przyszłych sztabów, albowiem skracanie czasu na powzięcie decyzji i przygotowanie operacji - czego jesteśmy świadkami - wymaga, by nie rozdzielać sztucznie procesu dowodzenia

-----
5/ J. Więcek, Współdziałanie wojsk rakietowych i artylerii z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi oraz lotnictwem w porażeniu ogniowym nieprzyjaciela w operacji zaczepnej armii, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1986, s. 102.

6/ D.A. Iwanow, P.W. Szemański, W.P. Sawieljow, Zasady dowodzenia wojskami, Warszawa 1973, s. 293, podkreślenie autora.

na oddzielne elementy. Zarówno organizacja współdziałania, jak i planowanie operacji trwają przecież cały czas, bez żadnej sztucznej przerwy, od chwili otrzymania zadania do chwili jego wykonania, a przejawiają się one już w decyzji dowódcy i w zadaniach postawionych podwładnym. Proces organizacji współdziałania i planowania tkwi we wszystkich płaszczyznach dowodzenia: ..." 7/ Należy podkreślić, że zacytowany pogląd J.Orzechowskiego odnosi się również w dużej mierze do zagadnień szczegółowych rozważanych w kolejnych rozdziałach rozprawy.

Przedstawione wyżej poglądy i opinie skonfrontowano również z teorią organizacji i kierowania. Przeważają w niej poglądy, w których do podstawowych funkcji kierowania zalicza się: planowanie, organizowanie, pobudzanie i kontrolę. Wśród funkcji pochodnych, to jest takich, których realizacja przebiega w ramach funkcji podstawowych, wymienia się między innymi funkcję koordynowania. Funkcja ta może stanowić odpowiednik dla szeroko rozumianego pojęcia organizacji współdziałania występującego w teorii i praktyce dowodzenia.

Opierając się na zaprezentowanych wynikach badań i innej jeszcze dostępnej autorowi literaturze przedmiotu, do dalszych badań przyjęto następującą interpretację pojęcia organizacja współdziałania:

Organizacja współdziałania stanowi pochodną funkcję dowodzenia i obejmuje całokształt przedsięwzięć planistyczno - organizacyjnych i technicznych realizowanych przez dowódcę i jego organy dowodzenia w celu zespolenia /skoordynowania/

7/ J.Orzechowski, Dowodzenie i sztaby, t. IV, s. 339-340, podkreślenie autora.

wysiłków wszystkich biorących udział w operacji /walce/ sił i środków, zapewniającego pełne wykorzystanie ich możliwości bojowych dla efektywnego wykonania zadania bojowego.

Realizacja tej funkcji przebiega w procesie dowodzenia w ramach spełniania przez dowódcę i jego organy dowodzenia funkcji podstawowych, to jest: planowania, organizowania i kontroli. Stąd w rozprawie główny wysiłek skupiono na przedstawieniu treści, sposobu i przebiegu realizacji organizowania w ramach dwóch podstawowych funkcji dowodzenia, to jest planowania i organizowania działań bojowych. Funkcji kontroli nie rozpatrywano szczegółowo pod kątem jej samodzielnych form. Treści te uwzględniono omawiając funkcje planowania i organizowania.

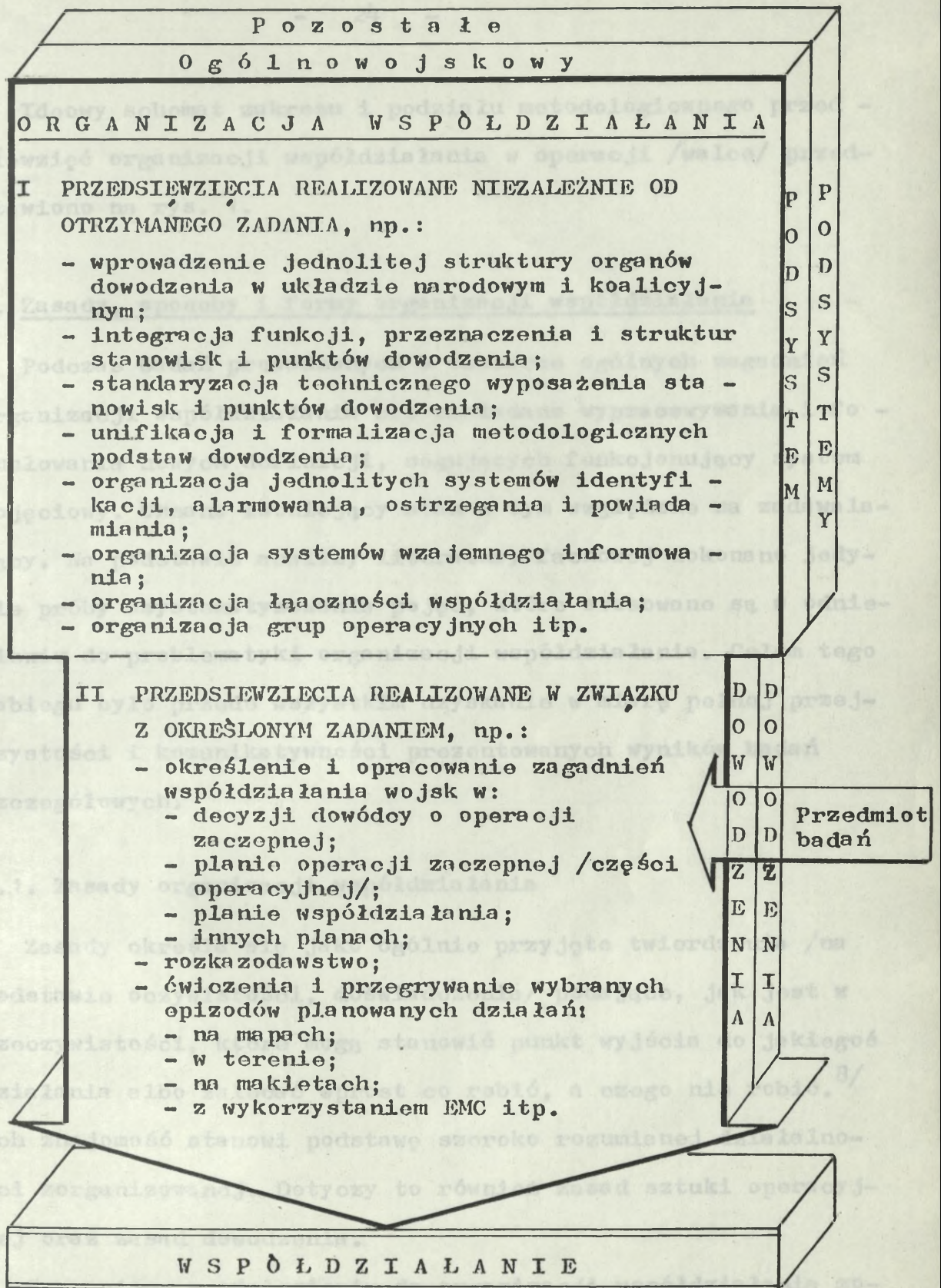
Przyjęta interpretacja pojęcia "organizacja współdziałania" obejmuje bardzo szeroki zakres przedsięwzięć, które dowódca i jego organy dowodzenia powinny realizować dla osiągnięcia celu, jakim jest zsynchronizowanie działań wojsk. Z tego względu dokonano próby usystematyzowania tych przedsięwzięć. Jako kryterium podziału przyjęto związek tych przedsięwzięć z określonym zadaniem bojowym i okres realizacji.

Do grupy pierwszej zostały zaliczone te przedsięwzięcia, które są realizowane niezależnie od treści zadania bojowego, w okresie przygotowania i w toku operacji. Stanowią one niejako integralną część systemu dowodzenia. Do tej grupy zaliczono takie przedsięwzięcia, jak: wprowadzenie jednolitej struktury organów dowodzenia w układzie narodowym i koalicyjnym; integrację funkcji, przeznaczenia i struktur stanowisk i punktów dowodzenia; standaryzację technicznego wyposażenia stanowisk i punktów dowodzenia; unifikację i formalizację

metodologicznych podstaw dowodzenia, np. metody oraz zakres i treść pracy organów dowodzenia, instrukcje, regulaminy, wzory dokumentów; organizację jednolitych systemów identyfikacji, alarmowania, ostrzegania i powiadamiania; organizację systemów wzajemnego informowania; organizację łączności współdziałania; organizację grup operacyjnych itp. Cechą charakteryzującą te przedsięwzięcia jest między innymi długi okres ich realizacji. Wprowadzane zostają w życie zazwyczaj jeszcze w okresie pokoju, a w okresie zagrożenia i trwania wojny wprowadza się najczęściej zmiany dotyczące głównie ich treści, np. dane radiowe w dokumentach łączności. Całokształt tych przedsięwzięć koordynuje najwyższe kierownictwo w układzie narodowym i koalicyjnym. Wykonuje się je na wszystkich szczeblach organizacyjnych sił zbrojnych, w ramach poszczególnych systemów i podsystemów dowodzenia, a za ich wprowadzenie w życie odpowiedzialni są zwykle dowódcy /szefowie/ wszystkich ogniw dowodzenia.

Zagadnienia dotyczące organizacji współdziałania należące do tej grupy przedsięwzięć nie stanowiły przedmiotu badań i w rozprawie tylko je zasygnalizowano.

Grupę drugą stanowią przedsięwzięcia wykonywane w związku z realizacją określonego zadania bojowego. Przedsięwzięcia te są przedmiotem badań, a wyniki zawiera niniejsza rozprawa. Do tej grupy zaliczono takie przedsięwzięcia, jak: określenie i opracowanie zagadnień współdziałania wojsk w decyzji i planie operacji, zwłaszcza sporządzenie dokumentów umożliwiających zorganizowanie i utrzymanie ciągłego współdziałania; rozkazodawstwo oraz ćwiczenia i przegrywanie wybranych epizodów planowanych działań na mapach, w terenie, na makietach i z wykorzystaniem EMC.

Rys. 1. Ideowy schemat zakresu i podziału metodologicznego przedsięwzięć organizacji współdziałania w operacji /walce/

8/ T. Paszko, Mała encyklopedia praktycznej i teorii organizacji, Kraków 1973, s. 290.

Ideowy schemat zakresu i podziału metodologicznego przedsięwzięć organizacji współdziałania w operacji /walce/ przedstawiono na rys. 1.

2. Zasady, sposoby i formy organizacji współdziałania

Podczas badań prowadzonych w obszarze ogólnych zagadnień organizacji współdziałania nie zakładano wypracowywania i formułowania nowych definicji, negujących funkcjonujący system pojęciowy. Uznano istniejący stan w tym względzie za zadowalający. Na podstawie analizy literatury fachowej dokonano jedynie próby usystematyzowania pojęć, które stosowane są w odniesieniu do problematyki organizacji współdziałania. Celem tego zabiegu było przede wszystkim uzyskanie w miarę pełnej przejrzystości i komunikatywności prezentowanych wyników badań szczegółowych.

2.1. Zasady organizacji współdziałania

Zasady określa się jako ogólnie przyjęte twierdzenia /na podstawie oczywistości, doświadczenia/ podające, jak jest w rzeczywistości, które mogą stanowić punkt wyjścia do jakiegoś działania albo zalecać wprost co robić, a czego nie robić.^{8/} Ich znajomość stanowi podstawę szeroko rozumianej działalności zorganizowanej. Dotyczy to również zasad sztuki operacyjnej oraz zasad dowodzenia.

Czy zatem, w odniesieniu do organizacji współdziałania zostały sformułowane określone zasady?

8/ T. Pszczołowski, Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Kraków 1978, s. 290.

Zasady

Analiza literatury przedmiotu pozwala pozytywnie odpowiedzieć na to pytanie. Świadczą o tym między innymi reguły określone przez W.Sawkina, który wyróżnia następujące:

"1. Koordynację wysiłku wojsk przeprowadzać przede wszystkim pod kątem maksymalnego i zdecydowanego wykorzystania skutków uderzeń jądrowych wymierzonych przeciwnikowi ...

2. Współdziałanie klasycznych sił i środków walki organizować na korzyść tych pododdziałów, jednostek i związków ogólnowojskowych, które odgrywają główną rolę w wykonaniu zadania bojowego ...

3. Koordynując wysiłek uwzględniać walory bojowe i możliwości oraz słabe i silne strony oddziałów i pododdziałów różnych rodzajów wojsk i ich wzajemne uzupełnianie się.

4. Współdziałanie opierać na wzajemnym wsparciu i możliwości zamiany pododdziałów i oddziałów rodzajów wojsk oraz sąsiadów, gdy będzie to leżało w interesie wykonania postawionych im zadań bojowych".^{9/}

Z.Galowski w swojej rozprawie doktorskiej wymienia również zasady współdziałania, które odnoszą się do jego organizacji:

"1. Współdziałanie organizuje się i realizuje na korzyść wojsk odgrywających zasadniczą rolę w wykonaniu zadania bojowego.

2. Elementami odniesienia we współdziałaniu wojsk są: zadania, czas i miejsce działania.

3. Współdziałanie ustala się na całą głębokość zadania bojowego przy zróżnicowanym stopniu dokładności ustaleń.

9/ W.Sawkin, Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki, Warszawa 1974, s. 372-373.

11/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL, cz. I /dywizja, pułk/, Warszawa 1985, s. 112.

4. Współdziałanie wojsk uwzględnia szczególną rolę broni jądrowej i służy optymalnemu wykorzystaniu jej skutków".^{10/}

Ustalenia normatywne zawarte w regulaminach i instrukcjach stanowią również swego rodzaju zasady, np. w "Regulaminie Walki Sił Zbrojnych PRL" cz. I stwierdza się, że: "współdziałanie w dywizji i pułku organizuje się na całą głębokość według zadań /najszczegółowiej na głębokość zadania bliższego/, rubieży, czasu i sposobów wykonania zadań tak z zastosowaniem broni jądrowej, jak i konwencjonalnej, uwzględniając przy tym użycie w pasie dywizji /pułku/ sił i środków przełożonego".^{11/}

Prezentowane przykłady oraz wnioski z oceny literatury przedmiotu pozwalają dokonać próby określenia następujących ogólnych zasad organizacji współdziałania:

1. Współdziałanie organizuje się według zadań, miejsca i czasu.
2. Współdziałanie powinien organizować ten dowódca, którego siły spełniają podczas wykonywanego zadania główną rolę.
3. Współdziałanie organizuje się ogólnie na całą głębokość zadania bojowego, a szczegółowo stosownie do stawianych podwładnym zadań bojowych.
4. Podstawę organizacji współdziałania stanowią możliwości bojowe sił i środków biorących udział w operacji /walce/.

Można sugerować, że zaproponowane wyżej zasady ogólne oraz wynikające z nich szczegółowe zasady, dotyczące różnych rodzajów wojsk i sił zbrojnych powinny znajdować odbicie w dokumentach normatywnych opracowywanych dla potrzeb dowodzenia.

10/ Z.Galewski, Organizacja i utrzymanie współdziałania na szczeblu dywizji w natarciu, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1982, s. 22.

11/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL cz. I /dywizja, pułk/, Warszawa 1985, s. 112.

Sugestię tą potwierdza, choć jeszcze nie w pełni, praktyka. Wyraża się to między innymi poprzez zawarcie stosownych zasad dotyczących organizacji współdziałania w nowo wydanych instrukcjach, np. "Instrukcja o wzajemnym rozpoznawaniu się wojsk lądowych, lotnictwa i sił morskich Zjednoczonych Sił Zbrojnych Państw - Stron Układu Warszawskiego" wydana przez Sztab Generalny WP w 1984 r. oraz poradnik metodyczny "Organizowanie współdziałania na szczeblu dywizji /pułku/" wydany przez Główny Zarząd Szkolenia Bojowego WP w 1989 r.

Wydaje się, że przez takie podejście do zasad organizacji współdziałania stworzy się między innymi dobre podstawy do jednolitej interpretacji i powszechnego rozumienia dyrektyw postępowania dowódcy, sztabu i pozostałych organów dowodzenia w procesie dowodzenia, szczególnie w zakresie zgrywania użycia i działań wojsk. Ma to duże znaczenie również dla dalszego doskonalenia zarówno treści, jak i samego procesu organizacji współdziałania.

2.2. Sposoby organizacji współdziałania

Sposób określa się jako: "umyślny dobór i układ działań składających się na działanie złożone, uporządkowany w czasie ze względu na postawiony cel, uwzględniający potrzebne dla realizacji tego celu człony działania."^{12/} Formuluje się go najczęściej w postaci przepisu wskazującego drogę do osiągnięcia celu.

12/ T. Pszczołowski, Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Kraków 1978, s. 225.

13/ V. Świkin, Podstawowe metody sztuki operacyjnej i taktyki, Warszawa 1974, s. 369 - 370.

W odniesieniu do problemów organizacji współdziałania, sposób powinien zawierać odpowiedź na pytanie: jak należy je organizować?

Odpowiedź na to pytanie w literaturze przedmiotu jest zgodna i raczej powszechnie dominuje pogląd, że współdziałanie organizuje się według trzech zasadniczych sposobów, tj. według zadań, miejsca i czasu. Z uwagi jednak na dowolną interpretację tych sposobów w praktyce, wskazane jest przedstawienie ich egzemplifikacji.

W. Sawkin przy formułowaniu powyższych sposobów sięga do następującego przykładu historycznego: "Do czasów włosko - szwajcarskiej kampanii Suworowa działania bojowe wojsk na różnych kierunkach prawie nie były ze sobą powiązane. W celu ustalenia współdziałania uważano za konieczne uprzednie skoncentrowanie wszystkich wojsk na jednym z kierunków. Ten sposób nie odpowiadał ani sytuacji, ani celom jakie stawiał przed wojskami Suworow. Wódz - nowator postanowił zastosować nową formę współdziałania, która nie opierała się na zasadzie styku łokciec w łokciec, lecz organizacji działania według celów, czasu i miejsca".^{13/} Z kolei autorzy "Zasad dowodzenia wojskami" przedstawiają sposoby organizacji współdziałania następująco: "Uzgodnienie wysiłków i działań wojsk według zadań polega na ustaleniu i postawieniu pododdziałom rodzajów wojsk takich zadań, których wykonania zapewniałoby kolejne rozbijanie przeciwległego zgrupowania przeciwnika, opanowanie lub utrzymanie wyznaczonych rubieży /rejonów/ terenowych i osiągnięcie ogólnego celu walki. Uzgodnienie wysiłków i działań wojsk według kierunku

-----
13/ W. Sawkin, Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki, Warszawa 1974, s. 369 - 370.

lub rubieży /rejonów, obiektów/ polega na tym, by uczestniczą-
ce w walce pododdziały użyć do rozbicia przeciwnika na określo-
nym kierunku i w określonym rejonie, przez co stwarza się warun-
ki do pomyślnego wykonania zadania bojowego. Wreszcie uzgodnio -
nie wysiłków i działań co do czasu polega na wyznaczeniu im
konkretnych terminów wykonania zadań z uwzględnieniem działań
innych współdziałających pododdziałów i terminu wykonania ogół-
nego zadania".^{14/}

Podobną interpretację sposobów organizacji współdziałania
prezentuje płk prof.dr K.Nożko, który stwierdza, że: "Współ -
działanie co do celu oznacza wspólne, wysoce zorganizowane wy-
konanie zadań częściowych przez poszczególne rodzaje wojsk
/każdy wykonawca realizuje przewidziane dla niego zadanie, czyli
osiąga wyznaczony cel/, co powinno doprowadzić do wykonania za-
dania ogólnego /osiągnięcia wspólnego celu bitwy lub operacji/.
Współdziałanie co do czasu oznacza także uzgodnienie działań,
aby każdy cel częściowy był realizowany w momencie najbardziej
korzystnym dla wykonania zadań postawionych poszczególnym wy -
konawcom oraz do osiągnięcia celu końcowego. Współdziałanie co
do przestrzeni polega na uzgodnionym wykonywaniu przez wojska
zadań na określonych kierunkach lub rubieżach /rejonach/ zarów-
no wspólnie jak i oddzielnie. Oznacza to, że każdy wykonawca
realizując w ustalonym czasie kolejne zadanie częściowe, działa
w wyznaczonym mu odcinku terenu, na określonym kierunku lub
rubieży; przy tym rubieże te i kierunki wyznacza się tak, aby
poszczególni wykonawcy nawzajem ułatwiali sobie wykonanie po -

-----
14/ D.A.Iwanow, W.P.Sawieljew, D.W.Szemański, Zasady dowodze-
nia wojskami, Warszawa 1973, s. 292, podkreślenia autora.

szczególnych zadań i w efekcie osiągnęli cel wspólny".^{15/}

Biorąc pod uwagę, między innymi, przedstawione przykłady oraz wnioski z analizy i oceny literatury przedmiotu, do dalszych badań przyjęto wyróżniać następujące sposoby organizacji współdziałania:

- według zadań /celów/;
- według miejsca /przestrzeni/;
- według czasu.

Prezentowane sposoby mają charakter ogólny, a jednocześnie wszechstronny. Z ich egzemplifikacji wynika, że w warunkach ograniczonego czasu na przygotowanie działań, ustalenie i postawienie zadań bojowych wykonawcom może być podstawowym sposobem organizacji współdziałania, a w skrajnych przypadkach sposobem jedynym, możliwym do zastosowania.

Należy podkreślić, że przedstawione sposoby organizacji współdziałania odnoszą się głównie do treści pracy dowódcy i sztabu, a nie do sposobów i form ich działania w procesie dowodzenia.

2.3. Formy organizacji współdziałania

Przyjmując, że organizacja współdziałania jest pochodną funkcją dowodzenia, zatem formy postępowania /działania/ dowódcy i sztabu w tym zakresie są takie same jak występujące w procesie planowania i organizowania operacji /walki/. Stąd, dla przedstawienia sposobu pracy dowódcy i sztabu w zakresie organizacji współdziałania konieczne jest wyróżnienie form bezpośrednio związanych z realizacją tej funkcji.

-----
^{15/} K.Nożko, Walka o przewagę, Warszawa 1985, s. 245.

W ramach planowania, do form związanych z organizacją współdziałania można zaliczyć przede wszystkim:

- opracowywanie zagadnień współdziałania w decyzji i planie operacji, w tym szczególnie w jego części operacyjnej, planie współdziałania i innych dokumentach dowodzenia;
- kontrolę /sprawdzanie/ zgodności /korrelacji/ planów metodą tradycyjną oraz przy wykorzystaniu elektronicznej techniki obliczeniowej;
- opracowywanie innych dokumentów przeznaczonych do bezpośredniego dowodzenia w toku działań bojowych, np. tabele działań bojowych, grafiki itp..

W ramach realizacji funkcji organizowania, do form organizacji współdziałania można zaliczyć głównie:

- rozkazodawstwo;
- opracowywanie i przekazywanie wykonawcom wyciągów z planów i tabel współdziałania oraz stosowanych sygnałów dowodzenia i współdziałania;
- omawianie /przegrywanie/ planowanych działań na mapach, w terenie, na makietach terenu;
- ćwiczenia dowódczo-sztabowe /gry wojenne/;
- komputerową symulację planowanych działań bojowych;
- ćwiczenia z wojskami.

Przedstawione formy organizacji współdziałania w tej części rozprawy zostały jedynie zasygnalizowane. Możliwości zastosowania tych form w procesie dowodzenia armią w operacji zaczepnej z uwzględnieniem przede wszystkim czynnika czasu, zostaną szczegółowo omówione w kolejnych rozdziałach traktujących o pracy dowódcy i sztabu armii.

3. Treść organizacji współdziałania

W literaturze fachowej dla określenia ustaleń dotyczących współdziałania stosuje się trzy zasadnicze nazwy. Najczęściej, zarówno w teorii jak i w praktyce, używa się określenia - elementy współdziałania. Jest ono między innymi przyjęte w podręczniku "Dowodzenie wojskami armii w operacji".^{16/}

Dość powszechnie stosowane jest również pojęcie - zagadnienia współdziałania, które między innymi zawiera Vademecum operacyjno-taktyczne "Armia ogólnowojskowa" opracowane pod redakcją płk.prof.dr. K.Nożko.^{17/}

W obowiązującym regulaminie walki przyjęto, dla określenia elementu decyzji dowódcy, termin - główne problemy współdziałania.^{18/}

Niekiedy spotyka się w odniesieniu do treści organizacji współdziałania również określenie - zasady współdziałania.^{19/}

W badaniach powyższe określenia traktowano jednoznacznie, jednak w rozprawie przyjęto jako nazwę podstawową pojęcie - elementy współdziałania, dla określenia treści organizacji współdziałania.

Propozycja ta wynika z wielu względów, głównie zaś kierowana się tym, że koresponduje z elementami ugrupowania operacyjnego, które współdziałają ze sobą w operacji. Stąd, mimo iż

16/ Dowodzenie wojskami armii w operacji, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1985, s.81.

17/ Armia ogólnowojskowa, Vademecum operacyjno-taktyczne, ASG WP, Warszawa 1982, s. 31.

18/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL, cz. I, Warszawa 1985, s. 50.

19/ D.A.Iwanow, W.P.Sawieljew, P.W.Szomanski, Zasady dowodzenia wojskami, Warszawa 1973, s. 294.

jest to pewnego rodzaju skrót myślowy, nazwa - elementy współdziałania - może być jednoznacznie interpretowana jako - określenie treści ustaleń decyzyjno-planistycznych oraz organizacyjnych dokonywanych dla zorganizowania współdziałania.

Elementami współdziałania przy organizacji współdziałania według zadań są różno rodzaje zadań wykonywanych przez wojska w operacji /walce/. Wyróżnia się zadania bojowe, zabezpieczenia działań bojowych oraz pracy wychowawczej. W pionie operacyjnym szczegółowo rozpatruje się głównie zadania bojowe oraz częściowo zadania zabezpieczenia działań bojowych.

W operacji zaczepnej armii do realizacji zadań bojowych przeznaczone są przede wszystkim wojska zmechanizowane, wojska rakietowe i artyleria, wojska obrony przeciwlotniczej, lotnictwo oraz oddziały /pododdziały/ walki radioelektronicznej.

Zadania bojowe wykonywane przez zmechanizowane związki taktyczne dzieli się zwykle na zadania częściowe: bliższe, następne, dalsze /dnia/, przyjmując jako kryterium podziału ich głębokość. Według tego kryterium można podzielić również zadania wykonywane przez wojska rakietowe i artylerię, które dostosowane są także do szczebla organizacyjnego, np. zadania bojowe wykonywane przez artylerię batalionową, pułkową, dywizyjną, armijną, frontową oraz OND, a ponadto zadania bojowe oddziałów rakiet taktycznych i związków taktycznych rakiet operacyjno-taktycznych.

Podobnie dzieli się zadania bojowe wojsk obrony przeciwlotniczej oraz lotnictwa.

Podstawę do określenia zadań bojowych stanowią przede wszystkim możliwości bojowe wojsk, wśród których zasadniczymi parametrami są zasięgi i skuteczność oddziaływania podstawowych środków rażenia znajdujących się na wyposażeniu oraz ich możliwości manewrowe.

Wśród zadań zabezpieczenia działań bojowych można wyróżnić dwie zasadnicze grupy. Do grupy pierwszej można zaliczyć te rodzaje zabezpieczenia, których głównym organizatorem jest sztab ogólnowojskowy, a wykonują wszystkie rodzaje wojsk, np. rozpoznanie, OPBMAR, ubezpieczenie, maskowanie itp. Do grupy drugiej zalicza się te, których głównym organizatorem są specjalistyczne organy, w koordynacji ze sztabem ogólnowojskowym, a do wykonania zadań zabezpieczenia zorganizowane są również specjalistyczne rodzaje wojsk i służby, np. zabezpieczenie inżynieryjne, chemiczne, tyłowe, techniczne itp.

Organizacja współdziałania według zadań jest najbardziej ogólnym sposobem, który w przypadku skrajnie ograniczonego czasu może być sposobem jedynym. Jednak, w miarę możliwości, dążyć należy do zsynchronizowania działań bojowych wojsk również co do miejsca /przestrzeni/ i czasu.

Elementami współdziałania dotyczącymi miejsca /przestrzeni/ które określa się w procesie dowodzenia są przede wszystkim takie ustalenia, jak: pasy natarcia /operacji/, rejony /ześrodkowania, rozmieszczenia/, strefy, sektory, obszary, drogi marszu, trasy, korytarze, odcinki, punkty, linie /wyjściowe, wyrównania/, rubieże /ataku, rozwinięcia/, kierunki itp.

O znaczeniu tych elementów dla osiągnięcia współdziałania wojsk świadczą między innymi konsekwencje wyznaczenia decyzją dowódcy pasa operacji /natarcia/. Ustala się go poprzez określenie linii rozgraniczenia pomiędzy współdziałającymi związkami operacyjnymi /taktycznymi/, oddziałami i pododdziałami. Na przykład we frontowej strefie działań bojowych można wyróżnić dwa obszary: po stronie własnej obszar frontu, na którym rozmieszczone są jego elementy ugrupowania oraz po stronie

nieprzyjaciela obszar bojowego oddziaływania sił i środków frontu. Oba obszary wchodzi w skład pasa operacji frontu. W procesie planowania i organizowania operacji dokonuje się zwykle jego podziału na strefy: armijne, dywizyjne, pułkowe itd. W rezultacie dokonywanego podziału terenu i wszystkiego co się na nim znajduje, ustalony zostaje podział odpowiedzialności organów poszczególnych szczebli dowodzenia za przygotowanie i prowadzenie działań bojowych w wyznaczonych im pasach. Podkreślić należy, że w ramach podziału obowiązków w sztabie, zadanie koordynacji ruchu i manewru wojsk w pasie działań bojowych, spoczywa na organach pionu operacyjnego np. oddziale lub zarządzie operacyjnym.

Wynika z tego, że istota organizacji współdziałania co do miejsca /przestrzeni/ sprowadza się do tego, aby każdy rejon, obszar, rubież itp. wycinok terenu wraz z tym, co na nim się znajduje został przydzielony określonemu organowi dowodzenia.

Przykładowy podział frontowej strefy działań bojowych przedstawiono na rys. 2. Został on opracowany na podstawie "Zbioru materiałów operacyjno-strategicznych" cz. XII.^{20/}

Kolejnymi elementami współdziałania przy jego organizacji według czasu są konkretno jednostki czasu. Są one z reguły powiązane z wykonawcami oraz elementami dotyczącymi miejsca /przestrzeni/.

W działalności planistyczno-organizacyjnej najczęściej stosuje się: doby /dni/ walki lub marszu, godziny, minuty i sekundy. Ustala się również względne terminy realizacji nie-

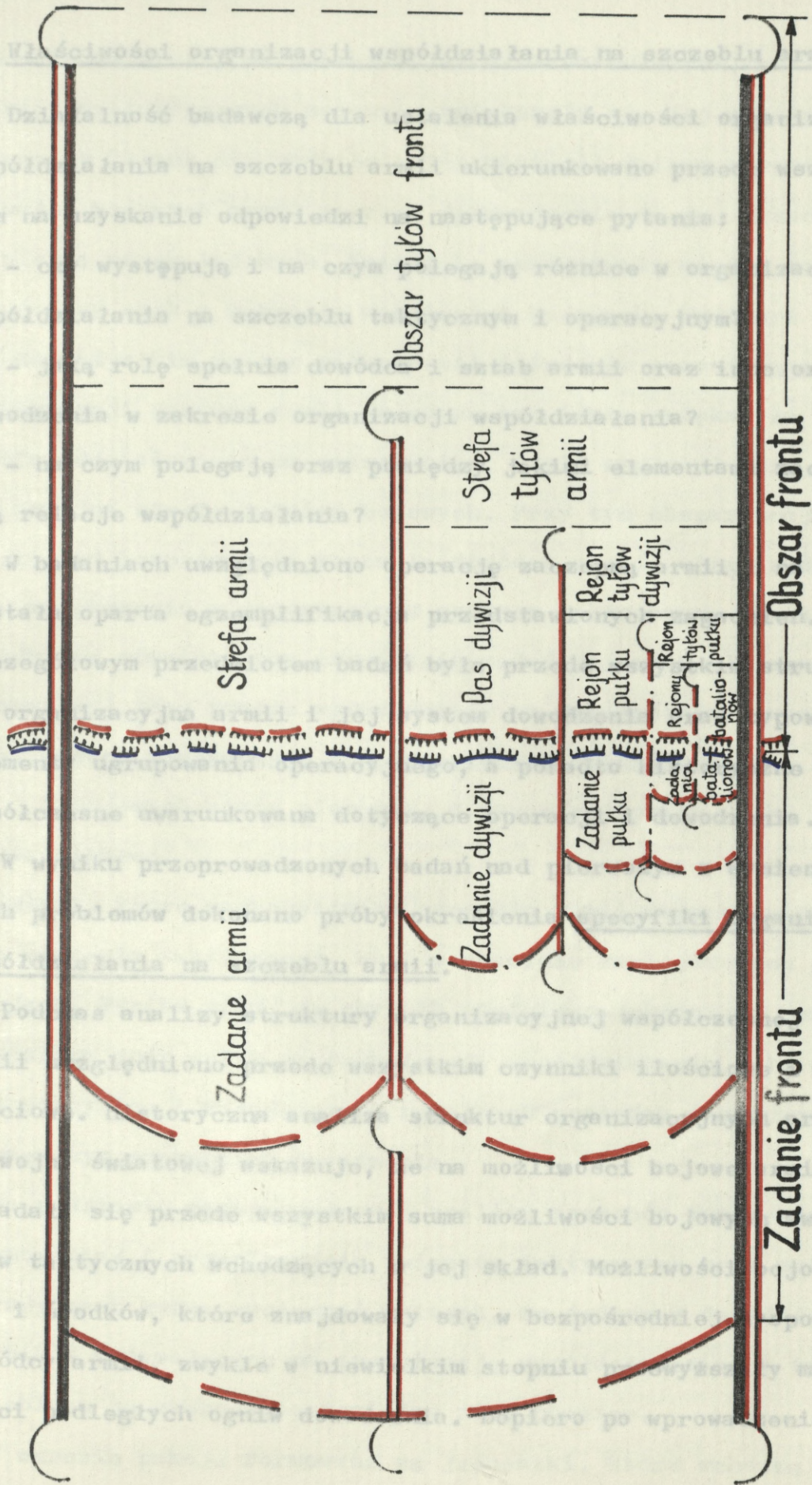

20/ Zbiór materiałów operacyjno-strategicznych, cz. XII, MON, Warszawa 1971.

których przedsięwzięć. W tym celu przyjmuje się zwykle umowne symbole, np.: godzina "G" - atak przedniego skraju obrony nieprzyjaciela; "D" - dzień operacji; "M" - początek mobilizacji; "S" - start rakiet; "N" - termin nieokreślony itp.

Można więc przyjąć, że oprócz wskazania - kto i co ma wykonać, czyli określenia zadania wykonawcom, oraz gdzie, a więc ustalenia miejsca ich działania - czas jest niezbędnym składnikiem organizacji współdziałania. Przez to bowiem uściśla się wzajemną pomoc walczących wojsk i zsynchronizowanie ich działania w aspekcie czasu.

Przedstawione elementy współdziałania opracowywane są zazwyczaj w procesie przygotowania działań bojowych i znajdują odzwierciedlenie w dokumentach planu operacji /walki/. Pótwierdza to między innymi jedno z postanowień zawartych w instrukcji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem: "Ustalony system współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem uwiadacznia się w planach operacji frontu /armii/, działań bojowych armii lotniczej /korpusu/, w planach zastosowania bojowego rodzajów wojsk, obrony przeciwlotniczej, rozpoznania i walki radioelektronicznej oraz w decyzjach dowódców związków taktycznych /jednostek/. Dane te doprowadza się do wojsk dyrektywami, rozkazami i zarządzeniami bojowymi dowódców".^{21/} Dodać należy, że również przedstawione elementy współdziałania znajdują się także w planach i dokumentach dyrektywnych dotyczących zabezpieczenia działań bojowych.

21/ Instrukcja organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych państw uczestników Układu Warszawskiego, Poznań 1978, s. 9.

Rys. 2. Podział frontowej strefy działań bojowych

4. Właściwości organizacji współdziałania na szczeblu armii

Działalność badawczą dla ustalenia właściwości organizacji współdziałania na szczeblu armii ukierunkowano przede wszystkim na uzyskanie odpowiedzi na następujące pytania:

- czy występują i na czym polegają różnice w organizacji współdziałania na szczeblu taktycznym i operacyjnym?

- jaką rolę spełnia dowódca i sztab armii oraz inne organy dowodzenia w zakresie organizacji współdziałania?

- na czym polegają oraz pomiędzy jakimi elementami zachodzą relacje współdziałania?

W badaniach uwzględniono operację zaczepną armii i na niej została oparta egzemplifikacja przedstawionych zagadnień.

Szczegółowym przedmiotem badań była przede wszystkim struktura organizacyjna armii i jej system dowodzenia oraz typowe elementy ugrupowania operacyjnego, a ponadto historyczne i współczesne uwarunkowania dotyczące operacji i dowodzenia.

W wyniku przeprowadzonych badań nad pierwszym z wymienionych problemów dokonano próby określenia specyfiki organizacji współdziałania na szczeblu armii.

Podczas analizy struktury organizacyjnej współczesnej armii uwzględniono przede wszystkim czynniki ilościowe i jakościowe. Historyczna analiza struktur organizacyjnych armii do II wojny światowej wskazuje, że na możliwości bojowe armii składała się przede wszystkim suma możliwości bojowych związków taktycznych wchodzących w jej skład. Możliwości bojowe sił i środków, które znajdowały się w bezpośredniej dyspozycji dowódcy armii, zwykle w niewielkim stopniu przewyższały możliwości podległych ogniw dowodzenia. Dopiero po wprowadzeniu do

W okresie pokoju porównano je jednostki, które wchodziły w

wyposażenia armii, na początku lat sześćdziesiątych, rakiet operacyjno-taktycznych znacznie zwiększyły się jej możliwości bojowe. W latach siedemdziesiątych nastąpił dalszy wzrost możliwości bojowych armii poprzez wprowadzenie do jej składu lotnictwa wojsk lądowych. Zmiany te spowodowały między innymi jakościowy skok w zakresie możliwości bojowych. Wydłużył się przede wszystkim zasięg rażenia sił i środków pozostających w dyspozycji dowódcy armii, a co za tym idzie zwiększyła się strefa oddziaływania na przeciwnika, czyli wydłużyła się znacznie armijna strefa działań bojowych. Przy tym obszar znajdujący się pod bezpośrednią kontrolą dowódcy armii, uległ radykalnemu zwiększeniu w porównaniu z ogniwem taktycznym. Znalazło to odbicie również przy określaniu zadań bojowych dla armii. Towarzyszył temu proces wprowadzania na wyposażenie nowoczesnych, wysoce manewrowych i opancerzonych środków walki - czołgów i bojowych wozów piechoty, a ponadto środków walki radioelektronicznej.

Zmiany, które zachodziły na szczeblu armii dotyczyły również szczebla taktycznego, choć w znacznie zmniejszonych proporcjach. Wynika stąd, że czynnik ilościowo-jakościowy, mimo iż wywiera duży wpływ na organizację współdziałania, nie stanowi o specyfice i zasadniczych różnicach pomiędzy taktycznym a operacyjnym szczeblach dowodzenia.

Na podstawie przeprowadzonej analizy sposobów tworzenia /formowania/ i organizowania związków taktycznych oraz związków operacyjnych można wyciągnąć wniosek, że jednym z decydujących czynników wpływających na organizację współdziałania na tych szczeblach są zachodzące pomiędzy nimi różnice.

W okresie pokoju formowane są jednostki, które wchodzą w

skład związku taktycznego o określonym stopniu ukończenia i stopniu gotowości bojowej. W procesie szkolenia bojowego wojska doskonalą ustalony dla każdego ogniw dowodzenia system współdziałania. Świadczy o tym tematyka zawarta w programach szkolenia wojsk. Stąd uważa się, że jednostką w pełnej gotowości bojowej jest ta, która jest zdolna natychmiast przystąpić do wykonania zadań bojowych. To znaczy, że również jest w pełni zgrana pod względem należytego użycia i efektywnego wykorzystania skutków zastosowania posiadanych sił i środków. Można zatem przyjąć, że związek taktyczny /oddział, pododdział/ w pełnej gotowości bojowej powinien posiadać sprawny, wewnętrzny system współdziałania.

Oznacza to, że współdziałanie poszczególnych elementów ugrupowania bojowego zostało, w wyniku realizacji procesu szkolenia, w podstawowym zakresie zorganizowane. Zatem po otrzymaniu zadania bojowego, w ramach przygotowania walki, organizacja współdziałania polega głównie na dostosowaniu wyuczonego systemu do konkretnych warunków i sytuacji bojowej.

Zgola inaczej przedstawiają się te zagadnienia na szczeblu armii, która w okresie pokoju jako związek operacyjny, praktycznie nie istnieje. Również występują kłopoty w okresie pokoju, głównie z przyczyn ekonomicznych, w jej rozwinięciu i wydzieleniu dla potrzeb szkoleniowych. Tym samym występują duże trudności, a niekiedy wręcz niemożliwe jest praktyczne zgrywanie wszystkich elementów ugrupowania operacyjnego armii w okresie pokoju.

W ćwiczeniach szczebla armijnego i frontowego zwykle biorą udział tylko siły i środki zabezpieczające funkcjonowanie dowodzenia oraz wydzielone wojska. Zatem można założyć, że armią

w całości dowódca może dysponować dopiero po zakończeniu mobilizacyjnego rozwinięcia i osiągnięcia przez wojska pełnej gotowości bojowej. Taki tryb formowania i wydzielania armii ze struktury pokojowej wojsk prawdopodobnie będzie wywierał ujemny wpływ na organizację współdziałania na tym szczeblu dowodzenia.

W celu określenia roli dowódcy i sztabu armii oraz innych organów dowodzenia w zakresie organizacji współdziałania oparto się głównie na wnioskach z oceny współczesnego systemu dowodzenia armii. Przy czym, system ten rozpatrywano w ciągłym rozwoju stymulowanym dynamicznymi zmianami środków walki i dowodzenia.

Na podstawie materiałów historycznych dotyczących rozwoju systemów dowodzenia^{22/} można sformułować szereg prawidłowości, z których na czoło wysuwa się ścisły związek pomiędzy zwiększeniem zakresu funkcji dowodzenia a rozwojem organów dowodzenia. Sztab ogólnowojskowy lub specjalistyczny stanowi organ ściśle związany z osobą dowódcy ogólnowojskowego lub dowódcy /szefa/ rodzaju wojsk i służb.

Powszechnie przyjmuje się, że dowódca dowodzi osobiście oraz za pośrednictwem sztabu i swoich zastępców oraz szefów rodzajów wojsk i służb. Sztab ogólnowojskowy jest głównym organem dowodzenia, stąd jego obowiązki stanowią rozwinięcie lub uzupełnienie obowiązków dowódcy, których nie jest on w stanie

-----
22/ Na przykład: J.Orzechowski, Dowodzenie i sztaby, t. I-IV, Warszawa 1986; J.Babula, Dowodzenie na szczeblach operacyjnych w LWP /1944-45/, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1980; A.Karpiński, Dowodzenie w armii radzieckiej podczas II wojny światowej, Warszawa 1973; J.D.Hittle, Sztab wojskowy, Warszawa 1961.

wykonywać osobiście, przede wszystkim ze względu na ich zakres oraz krótkie terminy realizacji. Z kolei, ogólnowojskowy charakter walki i operacji, wyłonił potrzebę koordynowania wysiłków wszystkich rodzajów wojsk /sił zbrojnych/ w niej uczestniczących przez dowódcę ogólnowojskowego i jego sztab. Prawidłowość ta spowodowała między innymi powstanie zintegrowanych stanowisk dowodzenia oraz tworzenie stanowisk połączonych, np. PL SD WL i OPL. Dla zapewnienia współdziałania organizowane są także grupy operacyjne wymieniane pomiędzy stanowiskami i organami dowodzenia. Zabiegi te w znacznym stopniu wpływają na wygranie czasu, który jest podstawowym kryterium efektywności dowodzenia.

Przy ocenie efektywności systemu dowodzenia podstawowym kryterium jest bowiem czas reakcji systemu - organów dowodzenia - na zmiany zachodzące na polu walki. Stąd walka o czas jest i będzie w przyszłości podstawowym czynnikiem determinującym doskonalenie systemów dowodzenia.

W odniesieniu do zadań w zakresie organizacji współdziałania widoczna jest tożsamość obowiązków dowódcy i jego sztabu między innymi poprzez stosowanie sformułowań: "dowódca i sztab" lub "dowódca /sztab/". Bezpośrednim^{10b} wykonawcą w dowództwie armii jest oddział operacyjny sztabu. Jednocześnie to postanawia "Regulamin sztabów"^{23/} wraz z określeniem wiodącej roli oddziału operacyjnego w sztabie. Podkreślić przy tym należy, że wiodąca rola oddziału operacyjnego sztabu w zakresie organizacji operacji, a w tym i organizacji współdziałania

-----
23/ Regulamin sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983, s. 15

oraz dowodzenia wojskami, jest charakterystyczna dla naszego systemu dowodzenia. W armii amerykańskiej obowiązuje na przykład zasada równouprawnienia pomiędzy komórkami organizacyjnymi sztabu.^{24/}

W armijnym systemie dowodzenia wyróżnić można następujące funkcjonalne podsystemy dowodzenia: dowódcy i sztabu ogólnowojskowego, w skład którego wchodzi kolejno podsystemy, np.: rozpoznania, łączności, WRE; rodzajów wojsk: WRiA, WL, WOPL, WInż, WPChem; służb tyłowych i technicznych. Przy czym, co jest charakterystyczne, w skład podsystemu dowodzenia dowódcy i sztabu ogólnowojskowego wchodzi również szefowie /dowódcy/ rodzajów wojsk i sił zbrojnych oraz służb. Znajduje to instytucjonalne odbicie w postaci struktury organizacyjnej dowództwa armii.

Analiza systemu dowodzenia armii wskazuje, że dowódca armii jest zobowiązany i w praktyce jest organizatorem współdziałania nie tylko pomiędzy ogólnowojskowymi związkami taktycznymi i elementami ugrupowania operacyjnego o charakterze ogólnowojskowym, ale również pomiędzy rodzajami wojsk /sił zbrojnych/.

Natomiast dowódcy /szefowie/ rodzajów wojsk i służb oraz szefowie oddziałów sztabu, na podstawie ogólnych ustaleń dowódcy i sztabu armii w zakresie organizacji współdziałania, są z kolei organizatorami współdziałania w podległych wojskach i tworzonych z nich elementach ugrupowania operacyjnego.

Kolejnym problemem było określenie - na czym polegają oraz pomiędzy jakimi elementami zachodzą relacje współdziałania.

-----
^{24/} J.D.Hittle, Sztab wojskowy, Warszawa 1961, s. 11

W tym celu poddano analizie, obok systemu dowodzenia, również system operacji i walki.

Ujmując armijną operację w kategoriach systemowych, można wyróżnić dwa zasadnicze podsystemy, to jest podsystem dowodzenia oraz podsystem operacji i walki. Podsystem operacji i walki tworzą siły i środki wchodzące w skład armii. W wyniku oddziaływania podsystemu dowodzenia na siły i środki powstaje określone ugrupowanie operacyjne. Elementy tego ugrupowania stanowią części podsystemu operacji i walki.

Wychodząc z definicji systemu^{25/}, elementy ugrupowania operacyjnego, pozostające we względnym odosobnieniu, współpracują - niają się do powodzenia całości. Każda zatem część ugrupowania operacyjnego armii jest elementem współdziałającym, a stosunki jakie pomiędzy nimi zachodzą są relacjami współdziałania. Stąd, właściwe funkcjonowanie systemu operacji i walki uzależnione jest również od prawidłowych ustaleń poczynionych w ramach tych relacji, tzn. od właściwie zorganizowanego współdziałania. Zadanie to, jak powszechnie wiadomo, spoczywa na podsystemie dowodzenia. Można więc również przyjąć, że organizowanie współdziałania to nic innego, jak tworzenie przez ten podsystem warunków należytego funkcjonowania relacji współdziałania pomiędzy poszczególnymi wykonawcami, to jest elementami ugrupowania operacyjnego.

W systemie armijnym zazwyczaj wyróżnia się następujące elementy ugrupowania operacyjnego:

25/ System - elementy /przynajmniej dwa/, powiązane ze sobą relacjami i tworzące całość jakościowo różną od sumy elementów, T.Pszczołowski, Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Kraków 1978, s. 237.

- pierwszy rzut operacyjny armii;
- drugi rzut operacyjny armii;
- odwód ogólnowojskowy armii;
- zgrupowanie wojsk raketowych armii;
- armijne grupy artylerii;
- ugrupowanie bojowe wojsk OPL armii;
- ugrupowanie bojowe wojsk lotniczych armii;
- 1-2 armijne odwody przeciwpancerne;
- 1-2 armijne oddziały zaporowe;
- operacyjny oddział wydzielony;
- taktyczny desant powietrzny lub morski;
- odwód inżynieryjny;
- odwody przeciwochemiczne;
- ugrupowanie tyłów armii i jednostek zabezpieczenia techniczno-specjalnego.

Ponadto w skład ugrupowania operacyjnego wchodzi pododdziały WRE i rozpoznania, organizowane mogą być również armijne grupy rozpoznawczo-uderzeniowe /AGRU/ oraz armijne grupy rozpoznawczo-ogniowe /AGRO/ przeznaczone do prowadzenia walki ze środkami napadu jądrowego, systemami rozpoznawczo-uderzeniowymi nieprzyjaciela.^{26/}

Relacje współdziałania zachodzące pomiędzy elementami ugrupowania operacyjnego polegają na tym, że każdy z tych elementów wykonuje swoje zadanie, a ich realizacja współprzyczynia się do powodzenia działań całej armii.

26/ Elementy ugrupowania operacyjnego tworzone są z organicznych i przydzielonych armii sił i środków.

28/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL, cz. I, Warszawa 1985, s. 61

Systemowe ujęcie dowodzenia oraz operacji umożliwia między innymi zastosowanie następującego kryterium efektywności współdziałania:^{27/}

$$E_{WSP_i} = \frac{E_i}{\sum_{j=1}^n e_j}$$

- gdzie: E_{WSP_i} - wskaźnik efektywności współdziałania,
 E_i - efekt uzyskany przez j-ty element ugrupowania w warunkach braku współdziałania
 e_j - efekt uzyskany przez j-ty element ugrupowania w warunkach braku współdziałania

W systemie dowodzenia armii w relacjach współdziałania organizuje się specjalną łączność. Zasady organizacji łączności współdziałania precyzuje między innymi regulamin walki.^{28/}

Zgodnie z postanowieniami regulaminu na dowódcy, obok obowiązku organizacji współdziałania, spoczywa również zadanie jego utrzymywania w operacji /walce/. Oznacza to, że dowódca armii nie tylko organizuje współdziałanie pomiędzy własnymi elementami ugrupowania operacyjnego, ale również ma obowiązek utrzymywania współdziałania z sąsiednimi armiami oraz siłami i środkami frontu, które wykonują zadania na jego korzyść. Podobnie jest na szczeblu związku taktycznego. Dowódca dywizji jest organizatorem współdziałania pomiędzy elementami własnego ugrupowania bojowego, a ponadto zobowiązany jest utrzymywać współdziałanie z sąsiednimi dywizjami oraz siłami i środkami armijnymi, które wykonują zadania na jego korzyść.

Dowódca armii do wykonania określonego zadania bojowego dysponuje środkami organicznymi i przydzielonymi oraz wydzie -

27/ P.Sienkiewicz, Inżynieria systemów, Warszawa 1983, s.243

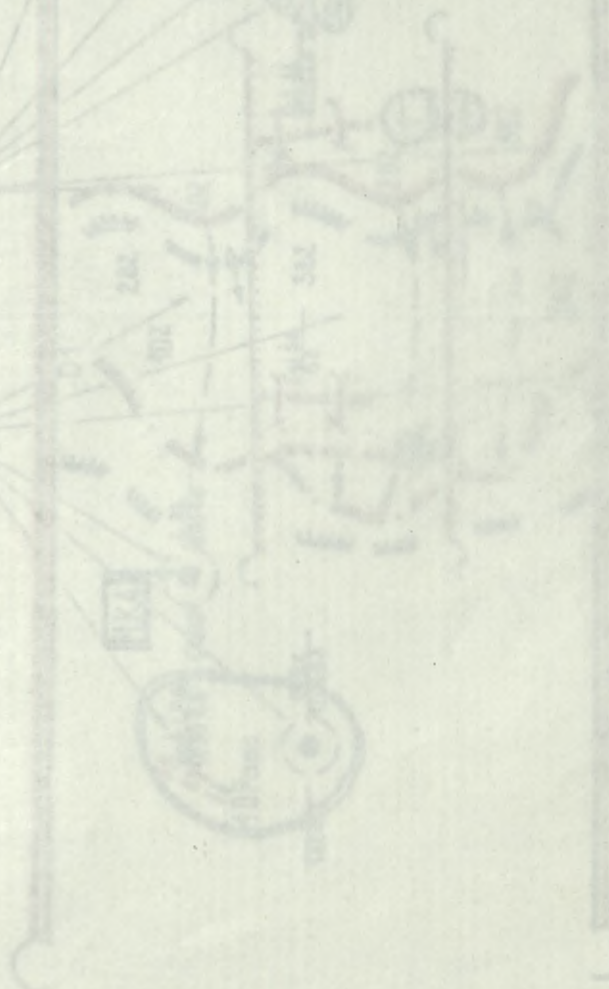
28/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL, cz.I, Warszawa 1985, s. 61

lonymi przez front siłami i środkami wsparcia. Siły i środki wsparcia wykorzystywane są zwykle zgodnie z decyzją dowódcy wspieranej armii. Stąd, obowiązkiem tego dowódcy jest również zorganizowanie współdziałania tych sił i środków z innymi elementami ugrupowania operacyjnego armii. Wynika z tego, że relacje współdziałania w armijnym systemie operacji i walki zachodzą także pomiędzy elementami ugrupowania operacyjnego armii oraz siłami i środkami wydzielonymi do jej wsparcia.

Graficzną egzemplifikację wybranych elementów współdziałania przedstawiono na rys. 3.

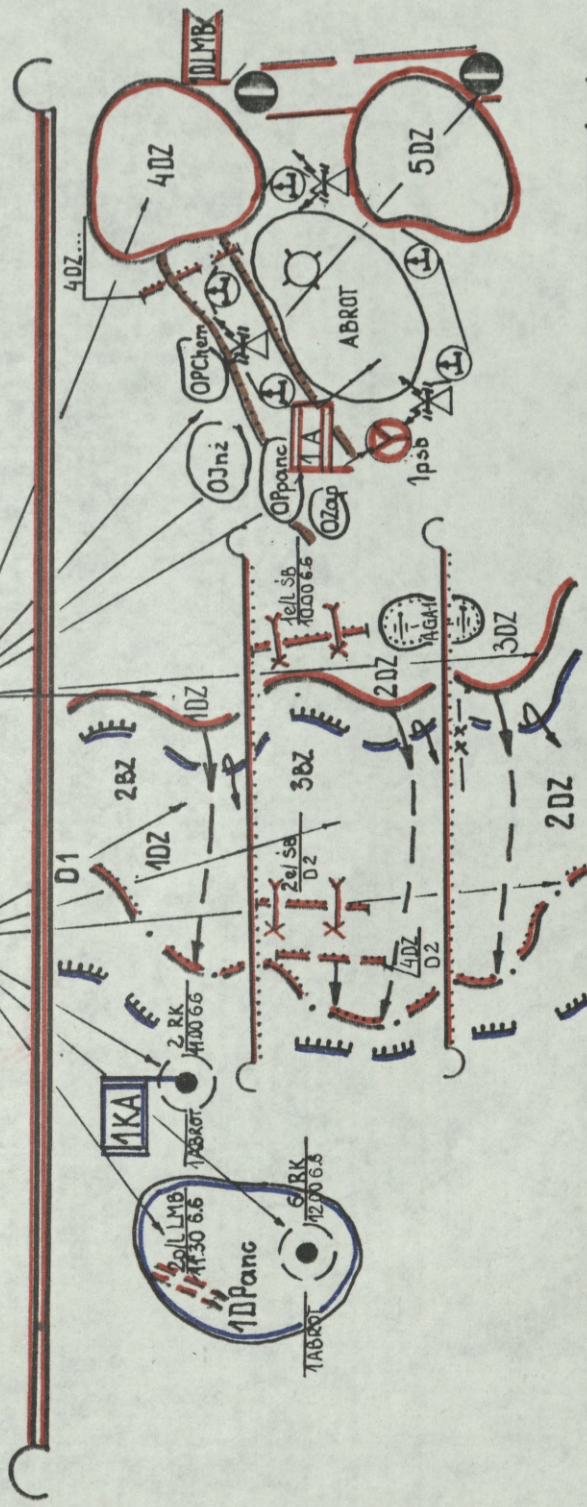
Elementy ugrupowania operacyjnego armii
oraz siły
ELEMENTY UGRUPOWANIA OPERACYJNEGO ARMII

Zadania bojowe wraz z elementami
współdziałania co do miejsca i czasu

Elementy ugrupowania operacyjnego armii
oraz siły i środki wsparcia
ELEMENTY WSPÓŁZIAŁAJĄCE

Zadania bojowe wraz z elementami
współdziałania co do miejsca i czasu

Legenda: ..... — podstawowe elementy współdziałania co do miejsca ustalone
w decyzji dowódcy armii

Rys. 3. Graficzna egzemplifikacja wybranych elementów współdziałania

W N I O S K I

1. Organizację współdziałania w operacji zaczepnej armii należy rozpatrywać jako funkcję dowodzenia realizowaną przez dowódcę armii i jego organy w procesie dowodzenia.
2. Współdziałanie organizuje się według zadań, miejsca i czasu.
3. Współdziałanie powinien organizować ten dowódca, którego siły spełniają główną rolę podczas wykonywania zadania bojowego.
4. Współdziałanie organizuje się ogólnie na całą głębokość zadania bojowego, a szczegółowo stosownie do stawianych podwładnym zadań bojowych.
5. Podstawę organizacji współdziałania stanowią możliwości bojowe sił i środków biorących udział w operacji /walce/.
6. Sposoby współdziałania według zadań, miejsca i czasu mają zastosowanie przede wszystkim w odniesieniu do treści organizacji współdziałania.
7. Treść organizacji współdziałania znajduje w pełni odbicie w dokumentach dowodzenia opracowywanych w okresie przygotowania i prowadzenia operacji.
8. W armijnym systemie operacji i walki relacje współdziałania zachodzą pomiędzy elementami ugrupowania operacyjnego armii oraz siłami i środkami wydzielonymi do jej wsparcia.

1/ J. Wojnarowski, *Wielosobne struktury organizacyjne wojsk armii i frontu*, ASG WP, Warszawa 1987;
Regulamin Sztabów /sztabowy/, Warszawa 1983

*Wpływ współdziałania między
na org. w p. odwołanie planowania i
organizowania operacji armijnej
Inwestor współdziałania w p. odwołanie
przygotowanie oper. do odwołania*

ROZDZIAŁ III

PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARMII W ZAKRESIE ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA PODCZAS PRZYGOTOWANIA OPERACJI ZACZEPNEJ

W niniejszym rozdziale przedstawiono wyniki badań nad przedsięwzięciami organizacji współdziałania realizowanymi przez dowódcę i sztab armii podczas przygotowania operacji zaczepnej. Zagadnienia te rozważono w aspekcie spełniania dwóch podstawowych funkcji dowodzenia, to jest planowania i organizowania. W procesie dowodzenia realizacja tych funkcji jest ściśle ze sobą powiązana, jednak dla uzyskania przejrzystości rozważań przedstawiono w pierwszej kolejności planowanie operacji zaczepnej, a w drugiej jej organizowanie.

W badaniach uwzględniono model pracy dowódcy i sztabu armii przy zastosowaniu metody równoległego przygotowania działań. Uwzględniono również zasadnicze założenia doktryny obronnej oraz prognozowany rozwój sztuki operacyjnej i dowodzenia.

Szczegółowe problemy badawcze rozpatrywano w oparciu o następujące założenia:

- skład armii oraz jej wzmocnienie i wsparcie zgodny z ówczesnymi normatywami;
- organizacja dowództwa armii i jej system dowodzenia według obowiązujących ustaleń;^{1/}

1/ J. Wojnarowski, Ćwiczebne struktury organizacyjne wojsk armii i frontu, ASG WP, Warszawa 1987;
Regulamin Sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983.

- przygotowanie operacji odbywa się przede wszystkim w warunkach ograniczonego czasu;

- przejście armii do operacji zaczepnej odbywa się po uprzednim rozwinięciu wojsk na obszarze kraju do operacji obronnej;

- armia do operacji zaczepnej może przejść w składzie narodowym lub koalicyjnym w ramach przeciwnatarcia lub przeciwuderzenia frontu.

Działalność badawczą ukierunkowano na rozwiązanie przede wszystkim następujących problemów szczegółowych:

- w jakim zakresie na poszczególnych etapach procesu planowania rozwiązywane są problemy współdziałania?

- jaki jest stopień szczegółowości opracowywanych elementów współdziałania w podstawowych dokumentach planistycznych?

- jak należy rozwiązywać poszczególne zagadnienia współdziałania w procesie planowania?

- jakie istnieją potrzeby i możliwości doskonalenia form planowania współdziałania?

- w jakim zakresie poszczególne formy organizowania operacji zaczepnej zapewniają wykonanie zadań związanych z organizacją współdziałania?

- jakie wymagania powinny spełniać poszczególne formy organizowania współdziałania?

- jakie istnieją potrzeby i możliwości doskonalenia poszczególnych form organizacji współdziałania?

1. Planowanie współdziałania podczas przygotowania operacji zaczepnej

W okresie pokoju planowanie użycia wojsk na wypadek wojny odbywa się w sposób scentralizowany. Założenia obronnej doktryny wojennej narzucają konieczność planowania dwuwariantowego, to jest do operacji obronnej oraz w razie włamania się przeciwnika, przejścia do operacji zaczepnej w ramach przeciwnatarcia lub przeciwuderzenia.

Opracowane w okresie pokoju plany, w wypadku wojny, mogą w dużym stopniu wymagać uzupełnienia, częściowych lub nawet całkowitych zmian. Potrzeby takie stawiają przed dowództwem między innymi wysokie wymagania również w sferze organizacyjnej, zarówno w procesie wypracowania decyzji i planowania operacji, jak i organizowania działań bojowych.

W toku rozważań i rozwiązywania poszczególnych problemów główną uwagę skupiono także na efektach planowania wyrażonych zwykle w formie konkretnych dokumentów planu operacji zaczepnej armii.

Ukierunkowana działalność sztabu armii zazwyczaj rozpoczyna się z chwilą otrzymania zadania bojowego. Dowódca armii zadania bojowe może otrzymać w formie dyrektywy operacyjnej dowódcy frontu lub wstępnego zarządzenia bojowego.

Pierwszą, a zarazem zasadniczą czynnością w procesie planowania jest wypracowanie decyzji dowódcy armii o operacji. Decyzja bowiem stanowi podstawę między innymi do zaplanowania operacji i opracowania dokumentów planu operacji zaczepnej armii. Zwykle równoległe z wypracowaniem decyzji jest ona opracowywana na mapie wraz ze stosowną legendą.

Ze względu na treść oraz przeznaczenie, dokumenty planu operacji można podzielić na: operacyjne, użycia rodzajów wojsk /sił zbrojnych/, zabezpieczenia, dowodzenia i łączności, pracy wychowawczej.

Podstawowy zbiór stanowią plany operacyjne, do których zwykle zalicza się: operacyjną część planu operacji zaczepnej armii, plan udziału armii w pierwszym zmasowanym uderzeniu jądrowym frontu, plan ogniowego porażenia i plan współdziałania. Do zbioru tych dokumentów mogą wchodzić i inne plany ośmio-końcowe, np. plan wprowadzenia do bitwy głównego zgrupowania armii /plan przełamania/, plan użycia taktycznego desantu powietrznego itp. Wspólną cechą tych planów jest między innymi to, że dotyczą bojowego użycia i działania jednocześnie kilku rodzajów wojsk w operacji. Opracowywane są one przez oddział operacyjny sztabu armii, na którym spoczywa również obowiązek organizacji współdziałania.^{2/} Stąd procesy planowania związane z opracowaniem tych dokumentów stanowiły zasadniczy przedmiot badań.

1.1. Opracowanie problemów współdziałania w decyzji dowódcy armii o operacji zaczepnej

Etap procesu planowania, który rozpoczyna się od otrzymania zadania bojowego, a kończy się po sprecyzowaniu /określeniu/ przez dowódcę podstaw do dalszego szczegółowego planowania, nosi nazwę - wypracowanie decyzji. Efektem pracy dowódcy i sztabu armii, zgodnie z obowiązującymi zasadami praktyki

-----

^{2/} Regulamin sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983, s. 18

sztabowej, jest między innymi decyzja o operacji zaczepnej wyrażona w formie dokumentu. Powszechnie przyjmuje się, że dowódca w decyzji o operacji powinien sprecyzować przede wszystkim zamiar operacji, a ponadto określić: zadania bojowe dla podległych wojsk, główne problemy współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych, sposób organizacji dowodzenia oraz zadania pracy wychowawczej. Oznacza to, że dowódca w decyzji wyraża swoje stanowisko w sprawie wszystkich problemów wchodzących w zakres planowania operacji.

W warunkach ograniczonego czasu na przygotowanie operacji dowódca i sztab armii stosuje zwykle równoległą metodę pracy. Wypracowanie decyzji odbywa się wówczas zwykle w centrum dowodzenia bojowego z udziałem kierowniczych osób funkcyjnych do wództwa armii. Zwykle są to: szef sztabu armii, zastępca dowódcy armii ds. technicznych, kwatermistrz - zastępca dowódcy armii, zastępca dowódcy armii ds. wychowawczych, dowódca wojsk lotniczych armii, szef wojsk rakietowych i artylerii, szef wojsk obrony przeciwlotniczej, szef oddziału operacyjnego i rozpoznawczego sztabu armii oraz szefowie grup planowania ogólnego i kierunków do podległych wojsk. Ponadto, w zależności od potrzeb, w wypracowaniu decyzji mogą uczestniczyć inne osoby funkcyjne, np. szef wojsk inżynierskich, szef wojsk przeciwchemicznych.

Dowódca armii wraz z zespołem oficerów, na podstawie analizy zadania i w niezbędnym zakresie oceny sytuacji, w pierwszej kolejności wypracowuje podstawowy element decyzji, to jest zamiar operacji. Zamiar operacji, powszechnie przyjmuje się, stanowi koncepcję, myśl przewodnią sposobu wykonania zadania i osiągnięcia celu operacji zaczepnej armii.

Zgodnie z obowiązującymi ustaleniami w zamiarze operacji zaczepnej dowódca powinien określić:

- kierunek głównego uderzenia i innych uderzeń oraz odcinek przełamania;
- kolejność i sposoby rozbicia nieprzyjaciela;
- sposób jądrowego i ogniowego porażenia nieprzyjaciela;
- zgrupowania uderzeniowe i ugrupowanie operacyjne armii.^{3/}

Przeprowadzona analiza treści zamiaru operacji zaczepnej dowódcy armii wskazuje na ścisły związek zawartych w nim ustaleń z organizacją współdziałania. W pierwszym rzędzie, określenie składników ugrupowania operacyjnego armii, stanowi ustalenie przez jej dowódcę elementów współdziałających w armijnym systemie operacji i walki. Treści te, to jest ugrupowanie operacyjne, przedstawia się graficznie na mapie. Ponadto informacje te uzupełnia się danymi dotyczącymi ich składu, opracowanymi zwykle w formie tabelarycznej, sporządzając tak zwany podział sił i środków.

Drugim istotnym składnikiem zamiaru, który stanowi jeden z podstawowych elementów współdziałania w operacji zaczepnej, są informacje o odcinku /odcinkach/ przełamania. Z historii wojen^{4/} i współczesnych ćwiczeń wiadomo, że przełamanie obrony

3/ Patrz: Operacja zaczepna armii, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1987, s. 96; Dowodzenie wojskami armii w operacji, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1985, s. 46.

4/ Na przykład: 1. "przed wojną uważano, że optymalna szerokość odcinka przełamania dla armii uderzeniowej powinna wynosić 20-30 km, a dla frontu w granicach 60-80 km. Przy ustalaniu szerokości odcinków przełamania, oprócz uwzględniania bojowych możliwości nacierających wojsk zakładano, że wyłom 20-30 kilometrów nie będzie przestrzeliwany na całą głębokość ogniem artylerii ze skrzydeł /podkreślenie S.S./, a zatem pozwoli bez większych przeszkód na rozwinięcie powodzenia na głównym kierunku natarcia, ... Oprócz tego przebieg wojny dowiódł, że dla nacierających wojsk najgroźniejsze są środki prowadzące ogień na wprost /działa przeciwpancerne, czołgi/, a także karabiny maszynowe i moździerze, nie zaś artyleria

przeciwnika jest najbardziej złożoną formą operacji i walki oraz bardzo trudną w praktycznym wykonaniu. O jego powodzeniu decyduje w dużej mierze efektywność zorganizowanego współdziałania. Należy również przyjąć, że trafne określenie szerokości i głębokości odcinka przełamania i jego wybór w terenie będzie wywierać decydujący wpływ na potrzeby i zakres organizacji współdziałania. Określenie i umiejscowienie odcinka przełamania jest równoznaczne ze wskazaniem między innymi miejsca, gdzie rozegra się główna bitwa decydująca o losach operacji oraz kogo, kto i w jakim czasie ma rozbić. Jest to więc określenie sił nieprzyjaciela, które należy rozbić i wskazanie własnych sił i środków, które trzeba wyznaczyć dla wykonania tego zadania.

Jak powszechnie wiadomo, w przełamaniu obrony nieprzyjaciela zwykle biorą udział wszystkie dostępne dowódcy armii środki rażenia oraz różne rodzaje wojsk, przy czym decydującą rolę spełnia piechota i czołgi. Można więc przyjąć, że jest to jednoznaczne ze wskazaniem związków taktycznych i oddziałów, na których korzyść należy zorganizować współdziałanie. Ponadto zniwala to do określenia sposobu porażenia ogniowego nieprzyjaciela i stworzenia wylomu w jego obronie oraz mechanizmu poszerzenia tego wylomu w stronę skrzydeł i w głąb.

-----
strzelająca z zakrytych stanowisk ogniowych, z którą nacierające wojska radzieckie nauczyły się prowadzić skuteczną walkę." - A.Radziejewski, Przełamanie, Warszawa 1982, s. 241-242.

2. "W latach 1943-45 armie przełamywały obronę z reguły na jednym odcinku, przy czym szerokość jego wahała się w granicach 4 - 14 km", P.Kuroczkin, Armia ogólnowojskowa w natarciu, Warszawa 1968, s. 48.

Zabiegi związane z przełamaniem obrony nieprzyjaciela wskazują na duże znaczenie organizacji współdziałania. One bowiem pozwalają zespolić wysiłki różnych rodzajów wojsk w natarciu i operacji zaczepnej. Odcinek przełamania, jako jeden z podstawowych elementów decyzji dowódcy armii, odwzorowywany jest w planach operacyjnych i podstawowych planach użycia rodzajów wojsk i zabezpieczenia. Wraz z innymi danymi zamiaru stanowi on podstawę do szczegółowego planowania operacji zaczepnej. Pozostałe elementy zamiaru mają również ścisły związek ze współdziałaniem wojsk w operacji i stanowią także podstawę dla jego organizacji.

Kierunek głównego i innych uderzeń oraz koncepcja manewru wojsk stanowią ogólne ustalenia dotyczące miejsca i czasu wspólnego działania wojsk oraz na korzyść których należy uzgadniać współdziałanie. Na przykład, ustalenie głównego kierunku uderzenia, to jednocześnie wskazanie przez dowódcę armii wojsk, na rzecz których powinny być podporządkowane działania innych. Sposób jądrowego i ogniowego porażenia nieprzyjaciela odzwierciedla ogólną organizację współdziałania przede wszystkim pomiędzy wojskami raketowymi i artylerią a lotnictwem i innymi wykonawcami według zadań. To również ustalenia generalne dowódcy dotyczące synchronizacji działania wojsk, zwłaszcza piechoty i czołgów, zapewniającej między innymi efektywne wykorzystanie skutków tego porażenia.

Na podstawie analizy treści zamiaru operacji oraz jego roli i znaczenia w procesie planowania można stwierdzić, że określenie go przez dowódcę stanowi fundament również w zakresie organizacji współdziałania. Rozpatrując z kolei organizację współdziałania jako funkcję dowodzenia trzeba wskazać na wiada-

czą rolę dowódcy w tym zakresie. On bowiem jest głównym konstruktorem systemu operacji i walki. Powinien on zatem stworzyć warunki by wszystkie elementy tego systemu współprzyczyniały się do powodzenia operacji. I tą rolę spełnia on przede wszystkim poprzez sformułowanie zamiaru operacji.

Zamiar dowódcy armii o operacji stanowi również podstawę do opracowania kolejnych elementów decyzji oraz szczegółowego zaplanowania operacji zaczepnej. Z tego też względu istotne znaczenie ma zapoznanie z jego treścią wszystkich osób funkcyjnych, które uczestniczą w procesie planowania operacji zaczepnej. Gwarantować to może nie tylko sprawny przebieg planowania operacji w sztabie armii, ale również zgodność rozwiązań z myślą przewodnią dowódcy armii.

Podczas przygotowywania operacji zaczepnej armii w warunkach ograniczonego lub skrajnie ograniczonego czasu dąży się do jak najszybszego wypracowania i przekazania zadań bojowych dla wojsk. Wówczas zadania te przekazuje się im zwykle w formie wstępnych zarządzeń bojowych.

Określenie /ustalenie/ zadań bojowych dla wojsk podczas wypracowania przez dowódcę decyzji o operacji zaczepnej, w świetle przyjętych ogólnych sposobów organizacji współdziałania, stanowi realizację jednego z podstawowych sposobów organizacji, to jest według zadań. Z uwagi na charakter współczesnej operacji zaczepnej sposób ten nie zapewnia ścisłej koordynacji wysiłków wojsk, stąd niezbędna jest również organizacja współdziałania co do miejsca i czasu. Organizacja współdziałania według miejsca i czasu w operacji zaczepnej w swojej treści sprowadza się przede wszystkim do określenia w jakich rejonach i na jakich rubieżach oraz w jakich terminach siły i środki,

a także w jaki sposób będą wykonywać zadania główne, decydująco o losach operacji.

Analiza zakresu i stopnia ogólności pozostałych elementów decyzji dowódcy o operacji, to jest zadań bojowych dla wojsk, zagadnień współdziałania i zabezpieczenia działań bojowych oraz organizacji dowodzenia, wskazuje na możliwość wyróżnienia trzech stopni szczegółowości planowania.

Stopień pierwszy, najbardziej szczegółowy, dotyczy przede wszystkim pierwszego dnia operacji. Stąd planowanie operacji zaczepnej na pierwszy dzień zawiera zwykle treści umożliwiające precyzyjne określenie i postawienie zadań bojowych wykonawcom wraz z niezbędnymi elementami współdziałania co do miejsca i czasu.

Stopień drugi, bardziej ogólny, obejmuje dane na głębokość zadania bliższego. Są to zwykle informacje określające ogólne zadania dla wojsk wraz z uogólnionym sposobem ich działania.

W stopniu trzecim, najbardziej ogólnym, przedstawia się przede wszystkim koncepcję manewru wojsk na głębokość zadania dalszego armii.

Zróżnicowanie stopnia szczegółowości planowania operacji stanowi istotną właściwość przygotowania operacji zaczepnej armii. Wskazuje ona równocześnie na potrzeby w zakresie planowania realizowanego w okresie prowadzenia operacji. Pierwszy, podstawowy stopień szczegółowości planowania zastosowany na pierwszy dzień operacji powinien być kontynuowany w kolejnych dniach operacji zaczepnej, w celu zsynchronizowania wysiłków wojsk co do zadań, miejsca i czasu.

Wojska OPL strzelały w kierunku rejonu stanowisk startowych /ogniowych/ w rejonie wyjątkowo i w toku operacji.

Analiza i ocena wybranych materiałów szkoleniowych z ostatnich lat wskazuje, że podczas wypracowania kolejnego elementu decyzji dowódcy o operacji zaczepnej, jakim są zadania bojowe dla wojsk, równoległe określa się i ustala związane z nimi elementy współdziałania. I tak, w odniesieniu do związków taktycznych pierwszego rzutu, oprócz zadań bojowych dowódcy armii ustala: środki wzmocnienia i wsparcia, przydział rakiet i amunicji oraz takie elementy współdziałania, jak: rejon wyjściowy, drogi marszu, linie wyjściowe, rubieże ataku, linie rozgraniczenia, odcinek przełamania. Związkom taktycznym drugiego rzutu, oprócz wymienionych danych, określa się przewidywane rubieże wprowadzenia do bitwy.

Przy określaniu zadań bojowych dla wojsk rakietowych i artylerii, oprócz obiektów uderzeń, ustala się rejony stanowisk startowych dla związków taktycznych /GRU/ w rejonie wyjściowym, a także na rubieżach opanowywanych w zadaniu bliższym i dalszym. W odniesieniu do artylerii określa się czas i układ artyleryjskiego zabezpieczenia podejścia, artyleryjskiego przygotowania i wsparcia ataku oraz sposób artyleryjskiego wsparcia nacierających wojsk w głębi, skład grup artylerii /GRO/, rejony stanowisk ogniowych, skład, rejon rozmieszczenia OPpano oraz przewidywane rubieże jego rozwinięcia w toku operacji.

Podczas określania zadań bojowych lotnictwu, oprócz obiektów uderzeń, wskazuje się również takie elementy współdziałania, jak: bazowanie w rejonie wyjściowym, podział wysiłku lotnictwa według zadań.

Wojskom OPL określa się w decyzji rejony stanowisk startowych /ogniowych/ w rejonie wyjściowym i w toku operacji.

Dla desantów powietrznych, oprócz zadania bojowego, planuje się: skład i rejon wyjściowy, rejon desantowania, pas /trasę/ przelotu.

Dla odwodu ogólnowojskowego ustala się skład i rejon rozmieszczenia.

Oprócz wymienionych elementów współdziałania w decyzji dowódcy armii ustala się między innymi:

- sposób rozwinięcia i wejścia do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego, a w tym: drogi marszu, czas przekroczenia linii wyjściowej przez poszczególne związki taktyczne i oddziały armii, rubieże rozwinięcia i czas wyjścia na nie, kalkulacja czasu rozwinięcia artylerii i przeprowadzenia ogniowego porażenia nieprzyjaciela, kalkulację czasu rozwinięcia wojsk OPL na rubieży wejścia armii do bitwy;

- sposób wykonania zadań przez WRiA armii w wypadku przejścia do działań z użyciem broni jądrowej;

- rubieże bezpieczeństwa od uderzeń jądrowych i sygnały /terminy/ ich przekroczenia;

- czas wykonania uderzeń ogniowych przez artylerię i lotnictwo;

- czas startu i wysadzenia desantów powietrznych;

- czas wykonania zadań /bliższych, dalszych, dnia/ przez związki taktyczne pierwszego rzutu w pierwszym dniu operacji;

- sposób działania wojsk w celu rozbicia odwodów nieprzyjaciela wspólnie z sąsiadami /kierunki uderzeń, rejony ogniowego porażenia, rubieże odparcia przeciwuderzeń i kontrataków/;

- rubieże opanowywane przez związki taktyczne pierwszego rzutu w celu zabezpieczenia wprowadzenia do bitwy związków taktycznych drugiego rzutu;

- kalkulacje czasowe dotyczące przegrupowania, rozwinięcia i wprowadzenia do bitwy związków taktycznych drugiego rzutu.

Powyższe elementy współdziałania przygotowuje zwykle oddział operacyjny sztabu armii i znajdują one odzwierciedlenie w formie graficznej i opisowej na mapie decyzji dowódcy armii.^{5/}

Na szczeblu taktycznym zadania bojowe opracowuje się również w powiązaniu z elementami współdziałania, z tym że szczególnie planuje się je zwykle na głębokość zadania bliższego.^{6/}

W odniesieniu do pozostałych elementów decyzji, to jest zabezpieczenia działań bojowych, organizacji dowodzenia i pracy wychowawczej dowódca armii zwykle określa tylko podstawowe problemy, wskazując przede wszystkim na te zagadnienia, które mają ścisły związek z określonymi zadaniami bojowymi. Na mapie decyzji dowódcy armii odzwierciedla się najczęściej tylko te zadania zabezpieczenia działań bojowych, które warunkują wykonanie zadań bojowych, na przykład w zakresie zabezpieczenia inżynierskiego mogą to być planowane przeprawy. Poza tym opracowuje się graficznie rozmieszczenie elementów ugrupowania operacyjnego przeznaczonych do wykonania zadań zabezpieczenia. Szczegółowo zadania zabezpieczenia opracowuje się na podstawie wytycznych dowódcy armii, w stosownych planach zabezpieczenia.

Podobnie opracowuje się również organizację dowodzenia, przedstawiając na mapie decyzji tylko najważniejsze elementy systemu dowodzenia. Szczegółowo zagadnienia te opracowuje sztab w planie dowodzenia.

5/ Patrz: Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz.I, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1985, s. 50, 80-81.

6/ Regulamin Walki Sił Zbrojnych PRL, cz.I, Warszawa 1985, s. 110.

Należy podkreślić, że ustalone w decyzji dowódcy elementy współdziałania /główne problemy/, takie jak na przykład: rubieże, pasy, odcinki, drogi itp. stanowią podstawę również do szczegółowego planowania zabezpieczenia działań bojowych i organizacji dowodzenia. Dla przykładu, wyznaczone drogi manewru wojsk są podstawą do planowania między innymi zabezpieczenia drogowego oraz organizacji służby porządkowo-ochronnej.

Przedstawione rozważania oparto na analizie i ocenie całości dostępnych materiałów szkoleniowych, przy czym podstawowe źródło stanowił "Przykładowy sposób opracowania decyzji dowódcy armii", który opracowano w formie załącznika do podręcznika "Dowodzenie wojskami armii w operacji" cz. I.^{7/}

Na podstawie określonych w decyzji głównych problemów współdziałania oraz przeprowadzonej kalkulacji czasu dowódcy armii powinien ukierunkować dalszą działalność planistyczną sztabu i pozostałych organów dowodzenia. Jak wskazują doświadczenia z ćwiczeń oraz wnioski z analizy materiałów szkoleniowych^{8/} podstawową formą stosowaną w tym celu są wytyczne. W odniesieniu do organizacji współdziałania dowódca armii może poprzez wydanie wytycznych dla sztabu ustalić między innymi: przewidywane formy organizowania współdziałania z podległymi dowódcami oraz terminy ich realizacji; wymagania i potrzeby w zakresie dokumentacji współdziałania; stopień szczegółowości planowania współdziałania w poszczególnych etapach operacji; wymagania w zakresie organizacji systemu wzajemnego rozpoznawania wojsk oraz doprowadzenia do wykonawców sygnałów dowodzenia i współ -

7/ Op.cit. s. 75.

8/ Na przykład: Organizowanie współdziałania na szczeblu dywizji /pułku/, Poradnik metodyczny, GZSB MON, Warszawa 1989.

działania; zagadnienia współdziałania, które należy szczególnie zaplanować oraz formy ich opracowania.

Zgodnie z przyjętym podziałem metodologicznym przedsięwzięć organizacji współdziałania wytyczne dowódcy można zakwalifikować do przedsięwzięć o charakterze systemowym, jednak w treści ich zwykle zawiera się również ustalenia merytoryczne wynikające z decyzji dowódcy. Stąd o potrzebie ich wydawania w określonej sytuacji decydować będą między innymi takie czynniki, jak: stopień przygotowania i zgrania oficerów sztabów oraz poszczególnych komórek organizacyjnych sztabu, potrzeby wprowadzania zmian w systemie dowodzenia oraz w metodach pracy dowódcy i sztabu wynikające z ustaleń /wytycznych/ przełożonych.

W załączniku nr 2 przedstawiono wariant wytycznych dowódcy dla sztabu armii w zakresie organizacji współdziałania.

1.2. Opracowanie problemów współdziałania w podstawowych dokumentach planu operacji zaczepnej armii

Zgodnie z przyjętymi założeniami główną uwagę w toku badań skupiono na problemach planowania w podsystemie ogólnowojskowym, ze szczególnym uwzględnieniem procesu planowania realizowanego przez oddział operacyjny sztabu armii.

Proces planowania operacji zaczepnej armii analizowano szczególnie pod kątem opracowania zagadnień współdziałania w następujących dokumentach:

- plan operacji zaczepnej armii /część operacyjna/;
- plan działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym;
- plan przełamania;
- plan współdziałania.

Ponadto uwzględniono następujące plany:

- udział armii w pierwszym zmasowanym uderzeniu jądrowym frontu;

- ogniowe porażenie nieprzyjaciela.

Ocena treści zawartej w poszczególnych planach szczególnie - wych wskazuje, że określają one zarazem współdziałanie rodzajów wojsk i ich środków rażenia, a także elementów ugrupowania operacyjnego w celu wykonania konkretnego zadania. W tych planach występuje z reguły nie tylko zgranie co do miejsca, czasu i sposobu działania związków taktycznych i oddziałów, lecz także kompleksowe wykorzystanie poszczególnych systemów środków walki i zabezpieczenia, np. wojsk raketowych, artylerii, lotnictwa, wojsk obrony przeciwlotniczej, rozpoznania, walki radioelektronicznej, zabezpieczenia inżynieryjnego itp. Można zatem przyjąć, że każdy plan szczegółowy staje się także swoistym planem współdziałania.

Powszechnie przyjmuje się, że podstawowym dokumentem planu operacji zaczepnej armii jest jego część operacyjna. Plan ten opracowywany jest przez grupę planowania ogólnego, tworzoną na bazie oddziału operacyjnego sztabu armii. Ponadto w jej skład wchodzi oficerowie z pozostałych oddziałów sztabu oraz szefostw rodzajów wojsk i dowództwa wojsk lotniczych armii. Dokument ten, jak wskazują wyniki badań, spełnia bardzo ważną rolę również w procesie organizacji współdziałania.

Jednym z celów, jakiemu służy operacyjna część planu operacji zaczepnej jest zapewnienie zsynchronizowanego użycia i działania wszystkich sił i środków biorących udział w operacji zaczepnej armii oraz kierowania nimi w toku prowadzenia działań bojowych. Stąd wskazane jest spowodowanie skoordynowanego

planowania oraz opracowania zharmonizowanych planów działania w operacji poszczególnych rodzajów wojsk i służb. Takie postępowanie również zapobiega i niedopuszcza do samowolnego planowania, a następnie przesuwania w toku operacji poszczególnych elementów ugrupowania operacyjnego armii bez uprzedniego uzgodnienia tych zagadnień z oddziałem operacyjnym sztabu armii.

Dokument ten wykorzystywany jest również podczas prowadzenia operacji zaczepnej. Służy on między innymi do koordynowania działań wojsk i ich manewru w toku operacji zaczepnej oraz szybkiego przygotowywania niektórych danych do decyzji dowódcy armii na kolejny dzień operacji lub realizacji zadań cząstkowych, np. odparcia przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela.

Plan operacji zaczepnej armii - część operacyjna - jest więc niezłym innym jak uszczegółowieniem i rozwinięciem decyzji dowódcy o operacji z uwzględnieniem przede wszystkim sytuacji i możliwego jej rozwoju, sił i środków oraz sposobów ich działania, które są najskuteczniejsze dla osiągnięcia zakładanych celów. Stąd wartość tego planu wyraża się również stopniem uwzględnienia w nim podstawowych danych dotyczących współdziałania wojsk.

Wyrazem zakresu uwzględniania w operacyjnej części planu operacji zaczepnej armii problematyki współdziałania wojsk jest precyzowanie między innymi:^{9/}

A. Na pierwszy dzień operacji:

1. Związkom taktycznym pierwszego rzutu: dróg marszu, linii wyjściowych, rubieży ataku, linii rozgraniczenia, rubieży zadań

9/ Na przykład: 1. Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz.III, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1986, ark. 21.

2. Plan operacji zaczepnej 5 A /część operacyjna, Opracowanie metodyczne ćwiczenia nr 302, ASG WP, Warszawa 1985.

bojowych, odcinków przełamania, terminów przekroczenia /osiągnięcia/ rubieży /linii/, kierunków uderzenia;

2. Związkom taktycznym drugiego rzutu: dróg marszu, linii wyjściowych, rubieży wejścia do bitwy, kierunków natarcia, terminów przekroczenia /osiągnięcia/ rubieży /linii/, linii rozgraniczenia /dla związków wchodzących do bitwy w pierwszym dniu operacji/, rejonów wyjściowych i terminów ich zajęcia /dla związków taktycznych przegrupowywanych w pierwszym dniu operacji/.

3. Wojskom rakietowym i artylerii: rejonów stanowisk startowych i ogniowych przed rubieżami wejścia do bitwy zgrupowań uderzeniowych, rejonów stanowisk ogniowych planowanych do zajęcia w pierwszym dniu operacji, rejony porażenia ogniowego nieprzyjaciela, obiektów uderzeń wojsk rakietowych oraz mocy i rodzaju wybuchów; rubieży ogniowych OPpanc;

4. Lotnictwu: bazowania w rejonie wyjściowym, obiektów planowanych uderzeń z określeniem sił i terminu wykonania, rubieży ogniowych śmigłowców bojowych z określeniem sił i terminu wykonania uderzeń;

5. Wojskom OPL: rejonów stanowisk startowych /ogniowych/ na rubieżach wejścia do bitwy zgrupowań uderzeniowych oraz planowanych do zajęcia w pierwszym dniu operacji;

6. Pozostałym elementom ugrupowania operacyjnego: rejonów wyjściowych /rozmieszczenia/ na rubieżach wejścia do bitwy zgrupowań uderzeniowych oraz planowanych do zajęcia w pierwszym dniu operacji.

B. Na głębokość zadania bliższego:

1. Związkom taktycznym pierwszego rzutu: kierunków uderzeń w kolejnych dniach operacji, rubieży i terminów wykonania zadań w kolejnych dniach;

2. Związkom taktycznym drugiego rzutu: rejonów wyjściowych wyznaczonych do zajęcia w toku zadania bliższego, dróg marszu, linii wyjściowych, terminów przekroczenia /osiągnięcia/ linii /rubieży/, rubieże wejścia do bitwy.

3. Wojskom raketowym i artylerii: rejonów porażenia ogniowego, obiektów uderzeń wojsk raketowych z określeniem mocy i rodzaju wybuchu, rejonów stanowisk ogniowych /startowych/ planowanych do zajęcia podczas wykonywania zadania bliższego;

4. Lotnictwu: planowanych rejonów bazowania na głębokość zadania bliższego, obiektów uderzeń z określeniem siły i terminu wykonania, rubieży ogniowych śmigłowców;

5. Wojskom OPL i pozostałym elementom ugrupowania operacyjnego: rejonów stanowisk ogniowych /startowych/, rejonów ześrodkowania /rozmieszczenia/ planowanych do zajęcia po wykonaniu zadania bliższego.

C. Na głębokość zadania dalszego:

1. Związkom taktycznym pierwszego rzutu: rubieży wyznaczonych do opanowania na głębokości zadania dalszego;

2. Związkom taktycznym drugiego rzutu i pozostałym elementom ugrupowania operacyjnego: rejonów ześrodkowania /rozmieszczenia/ planowanych do zajęcia po wykonaniu zadania dalszego.

Zagadnienia dotyczące użycia i sposobów działania ogólnowojskowych związków taktycznych planują zwykle oficerowie oddziału operacyjnego sztabu armii, natomiast szczegółowe ustalenia dotyczące użycia i działania rodzajów wojsk dokonywane są

przy współdziałaniu oficerów poszczególnych szefostw rodzajów wojsk i służb oraz dowództwa wojsk lotniczych armii. Ustalenia te są dla tych szefostw i dowództwa wojsk lotniczych armii podstawą do planowania użycia i działania podległych im sił i środków rodzajów wojsk.

Bardziej szczegółowym dokumentem jest plan działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym.^{10/} Potrzeba opracowania tego dokumentu wynika z wielu przesłanek, ale za podstawową uważa się brak możliwości szczegółowego zaplanowania w okresie przygotowania operacji w miarę realnych działań wojsk w poszczególnych dniach na głębokość zadania bliższego. Są także trudności przedstawienia na mapie w skali 1:200 000 danych z dokładnością do pułku, samodzielnego batalionu /dywizjonu/ włącznie. Na mapie w tej skali opracowuje się bowiem operacyjną część planu operacji zaczepnej armii.

Plan działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym opracowują zwykle oficerowie grupy planowania ogólnego na mapie w skali 1:100 000, które umożliwia tak szczegółowe zaplanowanie działań wojsk w czasie prowadzenia działań bojowych. Opracowywany jest w miarę posiadanego czasu przez sztab armii zwykle po postawieniu zadań bojowych związkowi taktycznym. Podstawę do jego opracowania stanowią decyzja dowódcy armii o operacji, plan operacji zaczepnej armii /część operacyjna/ oraz, co należy podkreślić, decyzje dowódców podległych związków taktycznych.

W zakresie współdziałania treścią tego planu w odniesieniu do ogólnowojskowych związków taktycznych jest między innymi:

10/ Stosuje się również nazwy: "Plan wykonania zadania bliższego armii", "Plan rozbitcia głównego zgrupowania nieprzyjaciela", w niektórych materiałach plan ten traktuje się jako załącznik do części operacyjnej planu operacji zaczepnej.

ugrupowanie bojowe oraz zadania bojowe dywizji wraz z armijnymi elementami współdziałania, decyzje dowódców podległych związków taktycznych zawierające również zasadnicze elementy współdziałania, np. rejony wyjściowe /ześrodkowania/, drogi marszu, linie wyjściowe, rozwinięcia, rubieże ataku oraz terminy przekroczenia /osiągnięcia/ linii /rubieży/. W odniesieniu do wojsk raketowych i artylerii, lotnictwa i wojsk OPL w planie tym w zakresie współdziałania odzwierciedla się między innymi decyzje odpowiednich szefów /dowódcy/ oraz przewidywane użycie i sposób działania w danym dniu operacji podległych im sił i środków. Zwykle są to te same dane, które są zawarte w ich planach użycia rodzajów wojsk.

Plan ten traktować można również jako szczegółowy scenariusz działania wojsk podczas zadań w kolejnych dniach operacji. Ponadto może być on wykorzystywany do "przegrania" planowanych działań na stanowisku dowodzenia armii, przy zastosowaniu różnych form organizacji współdziałania.

Należy przewidywać, że w wypadku opracowywania części operacyjnej planu operacji zaczepnej armii na mapie w skali 1:100 000, nie będzie potrzeby opracowywania oddzielnego dokumentu na głębokość zadania bliższego armii.^{11/} W takim przypadku część operacyjna planu operacji może również spełniać rolę planu działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym.

W okresie przygotowania operacji sztab armii może, w miarę posiadanego czasu, szczególnie zaplanować działania bojowe wojsk w pierwszym dniu operacji w formie oddzielnego dokumentu.

11/ Zależy to przede wszystkim od rozmachu operacji zaczepnej armii

Stanowić go może decyzja dowódcy armii na pierwszy dzień operacji opracowana na mapie w skali 1:100 000 /1:50 000/ lub szczegółowy plan np. przełamania, opracowywany najczęściej na mapie w skali 1:50 000 lub 1:100 000. Doświadczenia z ćwiczeń oraz wnioski z analizy literatury wskazują, że tego rodzaju dokumenty wykorzystywane są przede wszystkim do bezpośredniego dowodzenia wojskami i kierowania środkami walki przez dowódcę armii.

Właściwością planów cząstkowych, takich jak plan przełamania jest między innymi to, że zawierają one decyzję dowódcy armii odpowiednio rozwiniętą i uszczegółowioną oraz decyzje dowódców podległych związków taktycznych, a także decyzje szefów rodzajów wojsk i służb oraz dowódcy wojsk lotniczych armii. Ten stopień szczegółowości planu zwykle o dwa, a nawet i więcej szczebli niżej, podnosi znacznie jego wartość użytkową i odpowiada także potrzebom w zakresie organizacji i utrzymania ciągłego współdziałania w operacji. Lecz, aby plan szczegółowy mógł spełniać również i taką rolę powinien posiadać stosowne informacje dotyczące współdziałania. Wnioski z analizy materiałów szkoleniowych wskazują, że w zakresie współdziałania wojsk plan szczegółowy każdego zadania cząstkowego powinien zawierać między innymi: rozmieszczenie wszystkich elementów ugrupowania operacyjnego armii do szczebla pułku, samodzielnego batalionu /dywizjonu/, zadania elementów ugrupowania operacyjnego armii biorących udział w planowanym zadaniu wraz z armijnymi elementami współdziałania, decyzje dowódców i szefów podległych ogniw dowodzenia dotyczące użycia i działania rodzajów wojsk wraz ze stosownymi elementami współdziałania, co do miejsca i

czasu wykonywanych zadań, planowane drogi przesunięcia elementów ugrupowania oraz rejony wyznaczone do zajęcia w toku działań wraz z terminami ich osiągnięcia, rozmieszczenie elementów systemu dowodzenia o dwa szczeble niżej, rozmieszczenie podstawowych elementów zabezpieczenia i służby porządkowo-ochronnej, zadania sąsiadów do szczebla pułku włącznie.

Opracowanie przez sztab armii szczegółowego planu wykonania zadania cząstkowego ma wiele zalet również w zakresie organizacji i utrzymania ciągłego współdziałania. Jak już wspomniano, każdy plan szczegółowy jest zarazem swoistym planem współdziałania umożliwiającym jego zorganizowanie i utrzymanie w toku bitwy. W oparciu o takie dokumenty mogą być również realizowane inne formy organizacji współdziałania, na przykład "przegranie" zaplanowanych działań na mapach, w terenie lub na makiecie /stole plastycznym/, także przy wykorzystaniu elektronicznej techniki obliczeniowej i programów komputerowych.

Innym jeszcze i szczególnie ważnym przedsięwzięciem, wykonanie którego ma decydujący wpływ na powodzenie armijnej operacji zaczepnej, jest zaplanowanie jądrowego i ogniowego porażenia nieprzyjaciela oraz opracowanie stosownych dokumentów. Zadanie to wykonuje, pod kierownictwem szefa sztabu armii, grupa jądrowego i ogniowego porażenia nieprzyjaciela. Wyniki tych prac przedstawia się w odpowiednich dokumentach bojowych, zwykle jest to plan udziału armii w pierwszym zamasowanym uderzeniu jądrowym frontu oraz plan ogniowego porażenia nieprzyjaciela. Przy czym, jak powszechnie przyjmuje się ogniowe porażenie nieprzyjaciela w operacji zaczepnej armii planuje się oddzielnie dla obezwładnienia poszczególnych jego

zgrupowań i wykonuje się zwykle w różnym czasie.

W zakresie współdziałania plan udziału armii w pierwszym zmasowanym uderzeniu jądrowym zwykle obejmuje: ^{12/} rubież rozgraniczenia uderzeń jądrowych środkami strategicznymi, obiekty uderzeń środkami frontu z podaniem wykonawców, mocy, rodzaju wybuchu oraz przewidywanego czasu wykonania uderzeń, obiekty uderzeń środkami armijnymi /operacyjno-taktycznymi i taktycznymi/ z podaniem wykonawców, rodzaju i mocy wybuchu oraz czasu wykonania uderzeń, korytarze przelotu lotnictwa, osłonę przeciwlotniczą i radioelektroniczną sił i środków wykonujących uderzenia jądrowe, ugrupowanie oddziałów i związków taktycznych wojsk rakietowych oraz lotnictwa, rubież zadań bojowych armii, maksymalne zasięgi rakiet taktycznych i operacyjno-taktycznych. W legendzie zwykle określa się: cele i zadania, układ pierwszego uderzenia, użyte siły i środki wraz z określeniem obiektów, mocy ładunków i stopnia porażenia, zagadnienia współdziałania z lotnictwem i wojskami pierwszego rzutu, organizację dowodzenia.

W planie ogniowego porażenia nieprzyjaciela podstawową treść stanowią również zagadnienia współdziałania ogniowego i zwykle obejmuje on: ^{13/} ugrupowanie sił i środków wykonujących zadania porażenia ogniowego, obiekty uderzeń i porażenia

-----
12/ Na przykład: 1. Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz.III, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1986, ark. 22.
2. Plan udziału 5 A w pierwszym zmasowanym uderzeniu jądrowym frontu, Opracowanie metodyczne ćwiczenia nr 302, ASG WP, Warszawa 1985.

13/ Na przykład: 1. Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz.III, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1986, ark. 23.
2. Plan ogniowego porażenia nieprzyjaciela podczas przełamania obrony przez wojska 5 A, Opracowanie metodyczne ćwiczenia nr 302, ASG WP, Warszawa 1985.

ogniowego, rubieże ogniowe śmigłowców bojowych i odwodów przeciwpancernych, rejony porażenia wraz z planowanymi ogniami, linie rozgraniczenia, odcinki przełamania, korytarze przelotu lotnictwa, obiekty uderzeń wojsk raketowych wykonujących zadania środkami konwencjonalnymi, obiekty i rejony minowania narzutowego. Szczegółowo zagadnienia współdziałania wszystkich wykonawców biorących udział w porażeniu ogniowym opracowuje się zwykle w układzie czasowym w formie grafiku wykonania porażenia ogniowego nieprzyjaciela.^{14/}

Uzgodnione w procesie planowania operacji zaczepnej armii działania wojsk podległych i wspierających oraz współdziałających zawiera się w planie współdziałania, który może być przedstawiony między innymi w formie tabelarycznej.^{15/} Plan współdziałania, jako dokument wyrażony w tej formie, wywodzi się z okresu II wojny światowej. Stanowi on rozwinięcie "tabeli walki", w której jak podkreślają radzieccy autorzy,^{16/} ujmowano przedsięwzięcia uprzednio przewidywane i zaplanowane w decyzji dowódcy oraz w pozostałych dokumentach planu walki. Właściwością planu współdziałania jest przede wszystkim opracowanie w jednym dokumencie wszystkich planowanych na dany okres działań bojowych zadań, przedsięwzięć związanych z ich realizacją i sposobów działania wojsk. Takie zasady opracowywania i taka jego treść umożliwia między innymi wykorzystanie

-----
14/ Patrz: J. Więcek, Współdziałanie wojsk raketowych i artylerii z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi oraz lotnictwem w porażeniu ogniowym nieprzyjaciela w operacji zaczepnej armii", Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1986, s. 209.

15/ Patrz: Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz. III, Podręcznik ASG WP, Warszawa 1985, s. 182.

16/ Na przykład: P.P. Towstucha, Uprawieni je wojskami w nastupieniu, Moskwa 1981.

go przez dowódcę i sztab armii w procesie dowodzenia wojskami. Podstawę do opracowania planu współdziałania stanowi przede wszystkim decyzja dowódcy o operacji zaczepnej i jego wytyczne dla sztabu w zakresie organizacji współdziałania /załącznik nr 2/, operacyjna część planu operacji zaczepnej armii oraz plany użycia rodzajów wojsk i zabezpieczenia.

Biorąc pod uwagę metodę i zakres planowania podczas przygotowania operacji zaczepnej w sztabie armii oraz innych organach dowodzenia, w planie współdziałania można przedstawić szczegółowo przede wszystkim działania wojsk w pierwszym dniu operacji. Stąd, z uwagi na zawartą w nim treść, plan współdziałania w dotychczasowej formie może być wykorzystywany przede wszystkim do organizacji współdziałania na głębokość pierwszego dnia operacji. Ze względu na sposób opracowania mogą również wystąpić niekiedy perturbacje z możliwością wykorzystania go podczas organizacji współdziałania w terenie po zakończeniu rekonesansu. Dlatego też plan współdziałania wykorzystuje się do organizacji współdziałania, zwłaszcza na stanowisku dowodzenia.

Z uwagi na to, że podczas prowadzenia operacji zaczepnej na każdy kolejny jej dzień dowódca armii podejmuje decyzję, w której określa również główne problemy współdziałania, podstawowym horyzontem czasowym planu współdziałania może być doba walki. Zatem, opracowywanie szczegółowego planu na całą głębokość operacji zaczepnej armii wydaje się być niecelowe. W związku z tym, analiza i ocena dotychczas stosowanych rozwiązań, zakresu, treści i formy dokumentów, wskazuje na możliwość opracowywania zamiast planu współdziałania w formie tabelarycznej - tabeli działań bojowych armii. Wzór tabeli działań bojowych armii przedstawiono w załączniku nr 3.

Proponowana tabela działań bojowych zawiera w układzie czasowym i przestrzennym przede wszystkim zaplanowane na dobę walki zadania bojowe wraz z elementami współdziałania oraz inne przedsięwzięcia realizowane przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego armii. Tabela ta może być opracowywana w sposób tradycyjny lub przy wykorzystaniu elektronicznej techniki obliczeniowej. W tym drugim przypadku może być wykorzystywany system mikrokomputerowego wspomaganie dowodzenia.

W rozprawie przedstawiono wyniki badań możliwości wykorzystania techniki mikrokomputerowej dla opracowania tabeli działań bojowych armii. Do tego celu opracowano stosowny program na mikrokomputer ELWRO-801 AT pod nazwą "Tabela działań bojowych armii".^{17/} Program ten umożliwia wprowadzanie danych dotyczących czasu i miejsca realizacji planowanych przedsięwzięć przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego armii. Pozwala on również na zakładanie zbiorów danych przez poszczególne komórki organizacyjne dowództwa armii. Umożliwia także pełny i częściowy wydruk zaplanowanych przedsięwzięć i ich wykonawców na dobę walki. Ponadto, można wyszukiwać i uzyskiwać wydruki, według funkcji czasu - zadań i przedsięwzięć, które powinny wykonywać poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego armii. Należy zaznaczyć, że jest to program jeszcze nie w pełni dopracowany i wymaga doskonalenia. Uzyskane dotychczas efekty wskazują jednak na duże możliwości oprogramowywania elementów planowanych działań bojowych wojsk i uzyskiwanie wyników w różnych formach.

17/ Charakterystykę i sposób wykorzystania programu przedstawiono w załączniku nr 4.

Prezentowany program "Tabela działań bojowych armii" może być wykorzystywany przede wszystkim na stanowisku dowodzenia armii w jego centrum dowodzenia bojowego oraz w centrum informacyjnym. Wykorzystywać mogą go również poszczególne komórki organizacyjne dowództwa armii pracujące na stanowisku dowodzenia w odniesieniu do własnych elementów ugrupowania operacyjnego.

Przykładowy sposób wykorzystania programu przedstawiono również, w oparciu o wariant zaplanowanych działań bojowych wojsk armii w pierwszym dniu operacji zaczepnej, w załączniku nr 6.

Opracowanie tabeli działań bojowych w sposób tradycyjny lub przy wykorzystaniu programu EMC ma duże znaczenie dla koordynacji planowania działań pomiędzy poszczególnymi wykonawcami. Jest ono również dogodnie dla kontroli przedsięwzięć zaplanowanych do wykonania przez różne komórki organizacyjne dowództwa armii. Umożliwia ono bowiem wcześniejsze wykrycie błędów i niedopracowań, które mogą mieć miejsce w procesie planowania szczegółowego. "Komputerowy scenariusz" działań bojowych w kolejnych dniach operacji może być w przyszłości obowiązujący. Wskazują na to wnioski i doświadczenia z ćwiczeń, podczas których z powodzeniem realizowane jest komputerowe wspomaganie dowodzenia.^{18/}

chronizowane działania wojsk w czasie jej prowadzenia?

19/ Wł. Mróz, Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju, Warszawa 1974, s. 175; Zb. Martyniuk, Organizacja sztabowa, Warszawa 1987.

18/ Patrz: Omówienie ćwiczenia "TARCZA-88", MON, Warszawa 1988, s. 54.

2. Organizowanie współdziałania w okresie przygotowania operacji zaczepnej armii

W literaturze przedmiotu funkcja organizowania jest różnorodnie definiowana. W rozprawie pod tym pojęciem przyjęto rozumieć: "tworzenie struktury działania, które ma być przedmiotem kierowania".^{19/} Uwzględniając stałość struktur organizacyjnych wojsk i tworzonych elementów ugrupowania operacyjnego armii w operacji zaczepnej w praktyce dowódca i sztab armii zazwyczaj nie wykonuje od początku wszystkich zabiegów i czynności organizacyjnych, a jego rola sprowadza się przede wszystkim do ukierunkowania i zsynchronizowania ich działań dla sprawnego wykonania określonego zadania. Stąd też, organizowanie współdziałania polega przede wszystkim na doprowadzeniu do wykonawców wszystkich ustaleń zawartych w planach działania, w taki sposób i w takiej formie, aby w odpowiednim czasie podwładni osiągnęli gotowość i zdolność do wykonania zadania zgodnie z decyzją dowódcy i jego ustaleniami.

Szczegółowymi problemami badawczymi w tej części rozprawy było ustalenie:

- w jakim zakresie dotychczasowe formy organizacji operacji zapewniają organizację współdziałania?

- jakie wymagania powinny spełniać formy organizacji współdziałania w okresie przygotowania operacji aby osiągnąć zsynchronizowane działanie wojsk w czasie jej prowadzenia?

19/ Wł. Mróz, Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju, Warszawa 1974, s. 175; Zb. Martyniuk, Organizatoryka, Warszawa 1987.

- jakie istnieją potrzeby i możliwości doskonalenia form organizacji współdziałania?

Przy rozwiązywaniu powyższych problemów główny wysiłek skupiony został na formach i sposobach rozkazodawstwa, a ponadto szczegółowej analizie poddane zostały te jego formy, które mogą znaleźć powszechne zastosowanie w praktyce.

Po otrzymaniu przez dowódcę armii zadania bojowego i jego analizie, sztab armii zwykle przekazuje podwładnym zarządzenia wstępne. Zarządzenia te wydaje się w celu wcześniejszego zorientowania podległych dowódców i sztabów o przyszłych działaniach i przygotowaniach wojsk do tych działań. W zarządzeniu wstępnym zazwyczaj określa się zadania jakie będzie wykonywać dywizja. Zawiera ono również dane dotyczące między innymi odtworzenia zdolności i gotowości bojowej oraz inne zadania organizacyjne. Ponadto w zarządzeniu tym informuje się podwładnego kiedy, w jakiej formie i w jakim miejscu otrzyma zadanie bojowe.

Można więc przyjmować, że zarządzenia wstępne nie zawierają informacji dotyczących bezpośrednio współdziałania wojsk. Mimo to, służą one również temu celowi, między innymi poprzez ukierunkowanie pracy podległych dowództw oraz przygotowanie ludzi, sprzętu bojowego, pododdziałów i oddziałów do wykonywania oczekujących ich, niekiedy zadań specyficznych lub realizowanych w warunkach szczególnych.

Zadania bojowe dla wojsk armii mogą być przekazywane w formie wstępnych zarządzeń bojowych lub rozkazów operacyjnych, względnie zarządzeń bojowych.

Analiza materiałów szkoleniowych, ćwiczeń i postanowień regulaminowych w zakresie roli rozkazodawstwa w organizacji

działań bojowych i dowodzenia oraz miejsca organizacji współdziałania w procesie przygotowania operacji wskazuje, że: 20/

1. Rozkaz operacyjny, zarządzenie bojowe czy wstępne zarządzenie bojowe powinny zawierać informacje rozwiązujące przede wszystkim zasadnicze problemy i zagadnienia związane z przygotowaniem i prowadzeniem operacji oraz dowodzenia wojskami. Są to więc dane rozstrzygające zarazem główne problemy współdziałania wojsk i sposób ciągłego utrzymania go podczas prowadzenia działań bojowych, 21/

2. Proces organizacji współdziałania nie powinien być oddzielony od stawiania zadań bojowych. Zatem, aby realizować łącznie te dwa problemy, to powinny być odpowiednie zbiory informacji zawarte w rozkazie operacyjnym, zarządzeniu bojowym i wstępnym zarządzeniu bojowych. 22/

Powyższe wskazuje również na to, że dokumenty te stanowią fundament także w zakresie synchronizowania działań wojsk. Pozwala to także wnioskować, że organizację współdziałania rozpoczyna się już z chwilą opracowywania, a następnie przekazania podwładnym zadań bojowych. Wskazuje to też na olbrzymią rolę i znaczenie rozkazodawstwa w procesie organizowania

20/ Na przykład: 1. D.A.Iwanow, W.P.Sawieljew, P.W.Szemanski, Zasady dowodzenia wojskami, Warszawa 1973, s. 271-298; 2. Regulamin Sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983, s.60-77; 3. Praktyka pracy sztabowej, MON, Warszawa 1970; 4. Z.Gołąb, St.Kołocz, Współczesne dowodzenie wojskami, Warszawa, s. 109-197.

21/ "Dyrektywa operacyjna i rozkaz operacyjny /bojowy/ są głównymi dokumentami organizacji działań bojowych i dowodzenia wojskami". Regulamin Sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983, s. 63.

22/ "Współdziałanie organizuje dowódca jednocześnie ze stawianiem zadań bojowych i w zależności od czasu uściśla je w terenie, na stole plastycznym lub na mapie". Regulamin Sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983, s. 73.

i utrzymania ciągłego współdziałania. Potwierdza to treść jaka powinna być zawarta we wstępnym zarządzeniu bojowym, rozkazie operacyjnym i zarządzeniu bojowym - dokumentów opracowywanych w sztabie armii w operacji zaczepnej.

Wstępne zarządzenie bojowe^{23/} do natarcia dla dywizji pierwszego rzutu, oprócz zadania bojowego, zawiera dane dotyczące współdziałania w toku jego prowadzenia. Są to informacje wskazujące:

- pas natarcia dywizji - poprzez określenie linii rozgraniczenia z sąsiadami;

- sposób wykonania zadania - głównie przez zawarcie danych wskazujących np. kierunek natarcia, odcinek przełamania, rubieże do opanowania, rubież ataku, termin gotowości do działań;

- zakres współdziałania z innymi siłami i środkami przede wszystkim przez określenie zadań wykonywanych przez te siły i środki na korzyść dywizji, np. obiekty rażone bronią jądrową i środkami konwencjonalnymi oraz zadań wykonywanych przez sąsiadów.^{24/}

Można zatem przyjąć, że wstępne zarządzenie bojowe stanowi jedną z bardzo istotnych form organizacji współdziałania. Walory tej formy również w organizacji współdziałania wzrastają, zważywszy duże możliwości formalizowania tego dokumentu oraz wykorzystania do jego opracowania i przekazywania mikrokomputerów wraz ze stosownymi programami. Wskazują na to zarówno

-----
23/ Wstępne zarządzenie bojowe zostało wprowadzone do praktyki szkoleniowej mocą postanowień "Regulaminu Walki Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych RP", cz.I, Warszawa 1985. Zarządzenie to znajduje zastosowanie głównie, gdy stosuje się metodę równoległego przygotowania operacji i walki. Wstępne zarządzenie bojowe wydawane jest po określeniu przez dowódcę zamiaru operacji /walki/.

24/ Patrz: Regulamin Walki Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych RP, cz.I, Warszawa 1985, s. 53.

2. Dowodzenie wojskami armii w operacji, cz. III, Warszawa 1985, s. 158.

doświadczenia z ćwiczeń wojsk i dowództw, jak i z procesu dydaktycznego w uczelniach wojskowych.^{25/}

Niezależnie od wydania wstępnego zarządzenia bojowego, sztab armii zobowiązany jest opracować rozkaz operacyjny do operacji zaczepnej, w którym stawia się zadania bojowe związkom taktycznym pierwszego rzutu, drugiego rzutu, WRiA, wojskom OPL, oddziałom /pododdziałom/ WRE, lotnictwu i odwodom. Opracowany w całości rozkaz operacyjny jest pisemnym odwzorowaniem decyzji dowódcy o operacji i nie wysyła się go w całości do podległych wojsk. Dla dywizji opracowuje się i przesyła rozkaz operacyjny dla jednego wykonawcy, który jest zwykle wyciągiem z rozkazu operacyjnego.

Rozkaz operacyjny jest podstawową formą stawiania zadań bojowych, lecz zawiera nie tylko zadania bojowe, ale również inne elementy decyzji dowódcy armii, w tym zwłaszcza zagadnienia współdziałania wojsk armii.

Analiza rozkazu operacyjnego armii dla dywizji do natarcia wskazuje, że zarówno jego układ jak i treść poszczególnych punktów służy również zorganizowaniu współdziałania. W wyniku

-----
25/ W Katedrze Dowodzenia Wydziału Wojsk Lądowych ASG WP opracowano program mikrokomputerowy o nazwie "DOKUMENT" pozwalający między innymi opracować i drukować wstępne zarządzenie bojowe armii w układzie sformalizowanym oraz przesyłać go adresatom. Autorem programu jest płk dypl. T.Blok. Zaletą programu jest również i to, że dokument ten może być sporządzany w dowolnej formie, a czas jego opracowania nie przekracza kilku minut. Przykład wstępnego zarządzenia bojowego dla dywizji pierwszego rzutu do natarcia, wykonanego przy wykorzystaniu programu mikrokomputerowego przedstawiono w załączniku nr 5.

-----
dania bojowego, to jest tego, gdzie i kiedy pobić, dotyczą również głównych elementów współdziałania; zwykle są to dane, które określają przede wszystkim kierunek uderzenia, odcinek przełamania, orientacyjne zadanie w dniu następnym, drogi

przekazania dowódcy dywizji rozkazu operacyjnego do natarcia realizowane są następujące cele, także w zakresie organizacji współdziałania:

- z treści zawartej w punkcie pierwszym: zapoznanie podwładnego z nieprzyjacielem i elementami oceny dowódcy armii; są to informacje pozwalające dowódcy dywizji między innymi określić prawdopodobne sposoby działania nieprzyjaciela; dane te, jak powszechnie wiadomo, stanowią podstawę do ustalenia, stosownie do działania przeciwnika, działania wojsk własnych w sposób zvariantowany;

- z treści zawartej w punkcie drugim: zapoznanie dowódcy dywizji głównie z zadaniem i zamiarem dowódcy armii; pozwala to dowódcy dywizji między innymi zrozumieć rolę związku taktycznego w operacji, zapoznać się z koncepcją dowódcy armii co do kolejności i sposobu rozbicia nieprzyjaciela i wykorzystania wojsk armii w określonym, zwykle w jednym dniu operacji oraz zakresem ich współdziałania;

- dane znajdujące się w punkcie trzecim: umożliwiają zapoznanie przede wszystkim z zadaniami sąsiadów, zawierają one również istotne elementy dotyczące współdziałania, zwłaszcza rubieże zadań sąsiadów oraz linie rozgraniczenia z nimi; informacje te wskazują także dowódcy dywizji rejony /rubieże/ i czas oraz zakres w toku realizacji których ^{zadań} (powinien ściśle współdziałać z sąsiadami);

- informacje, które są treścią punktu czwartego: oprócz zadania bojowego, to jest kogo, gdzie i kiedy pobić, dotyczą również głównych elementów współdziałania; zwykle są to dane, które określają przede wszystkim kierunek uderzenia, odcinek przełamania, orientacyjne zadanie w dniu następnym, drogi

marszu, linię wyjściową i termin jej przekroczenia, rubież ataku i termin jej osiągnięcia; ponadto w tym punkcie określa się przydział rakiet i amunicji oraz rejon rozmieszczenia stanowiska dowodzenia i czas gotowości do natarcia, są to więc informacje także ściśle podporządkowane potrzebom organizacji współdziałania;

- dane zawarte w punkcie piątym: służą przede wszystkim zapoznaniu dowódcy dywizji z zadaniami wykonywanymi zgodnie z planem dowódcy armii na jego korzyść, informacje te służą także synchronizacji działań wojsk, bowiem wskazują dowódcy dywizji rejony /rubieże/ i czas oraz zadania, w trakcie otrzymywania których dywizja powinna współdziałać z siłami wykonującymi zadania na jej korzyść;

- informacje stanowiące treść punktu szóstego: przede wszystkim umożliwiają dowódcy dywizji zapoznanie się z podstawowymi elementami systemu dowodzenia armii poprzez określenie miejsca i terminu rozwinięcia stanowisk dowodzenia.

Jak wynika z przeprowadzonych rozważań, opracowanie i przekazanie dywizji rozkazu operacyjnego do natarcia jest równo - znaczne również z organizacją współdziałania, głównie z tym związkiem taktycznym, chociaż jeszcze w ograniczonym zakresie. Zależy to bowiem w dużym stopniu nie tylko od formy, ale i od sposobu przekazywania dywizji zadania bojowego.

Z punktu widzenia potrzeb organizacji współdziałania duże znaczenie może odegrać opracowanie i przekazywanie dywizji zadania bojowego również w formie graficznej, sporządzonego przede wszystkim na mapie w skali 1:100 000, bowiem na takich mapach pracuje dywizja. Podstawowymi informacjami przedstawionymi na mapie powinny być przede wszystkim dane o nieprzyjacielu,

zadania dywizji wraz z elementami współdziałania, zadania sąsiadów oraz zadania wykonywane na korzyść dywizji, rozmieszczenie stanowisk dowodzenia. Ponadto na mapie tej powinien być zawarty jej kod oraz kod terenu. Połączenie formy pisemnej i graficznej stawiania zadań bojowych ma taką zaletę, że w dużym stopniu pozwala osiągnąć ich pełną jednoznaczność, co dla organizacji współdziałania ma znaczenie podstawowe.

Badania wskazują, że najkorzystniejsze jest gdy dowódca armii osobiście postawi zadania podwładnym i zorganizuje pomiędzy nimi współdziałanie. A gdy jest to niemożliwe, wówczas do tego celu może wykorzystać swoich zastępców.

Na przykład, dowódca armii wraz z grupą operacyjną, w skład której wchodzi również oficerowie kierunkowi, powinien udać się na stanowisko dowodzenia dywizji wykonującej zadanie na głównym kierunku uderzenia. Dobrze jest także, gdy na to stanowisko w tym samym czasie przybędą dowódcy sąsiednich dywizji. Oficerowie kierunkowi powinni mieć ze sobą rozkazy operacyjne lub zarządzenia bojowe dla swoich dywizji, a ponadto mapy z narysowanym zadaniem bojowym. Po zapoznaniu się z rozkazem operacyjnym lub zarządzeniem bojowym dowódcy dywizji, wykorzystując załączone mapy z narysowanym zadaniem bojowym, wypracowują zamiary działań, które meldują dowódcy armii. Dowódca armii w trakcie wysłuchiwania i akceptacji zamiarów może, w miarę potrzeby, rozwijać i uściślać zagadnienia współdziałania planu działań. Po wyjeździe dowódcy armii, na stanowiskach dowodzenia dywizji, pozostają oficerowie kierunkowi, którzy oprócz udzielania pomocy sztabom dywizji powinni dostarczyć na stanowisko dowodzenia armii decyzje podległych dowódców dywizji. Dokumenty te są wykorzystywane między innymi do opracowywania

szczególonych planów armijnych, np. przełamania, działań bojowych w zadaniu bliższym itp. przez sztab armii.

Przy tak zorganizowanej pracy dowódca armii może, wykorzystując na przykład śmigłowiec, w stosunkowo krótkim czasie postawić zadania bojowe i zorganizować współdziałanie wojsk wykonujących zadania główne w operacji. Ponadto osobisty kontakt dowódcy armii z dowódcami dywizji na ich stanowiskach dowodzenia, wywiera określony, pozytywny wpływ na morale wojsk. Nie bez znaczenia jest również zapewnienie przez to ochrony tajemnicy wojskowej.

W podobny sposób, jak dowódca armii, może postępować na drugim kierunku działania wojsk jeden z jego zastępców.

Przedstawiony sposób i formy stawiania zadań mogą być, w miarę potrzeb, połączone z rekonesanem w terenie oraz innymi formami organizacji współdziałania. Do zalet takiego sposobu stawiania zadań i organizacji współdziałania należy również możliwość prowadzenia przez dowódcę armii osobistej kontroli. Ujemnymi stronami takiego postępowania są przede wszystkim gorsze warunki pracy na stanowisku dowodzenia dywizji oraz możliwość czasowego przerwania ciągłości dowodzenia. Dlatego też, z organizacyjnego punktu widzenia, dogodniejsze jest stawianie zadań bojowych na stanowisku dowodzenia armii. W tym przypadku sztab armii między innymi powinien zapewnić odpowiednie warunki pracy dla grup operacyjnych, które przybędą wraz z dowódcami dywizji. Ponadto sztab armii, podobnie jak i w pierwszym wypadku, powinien przygotować odpowiednie dokumenty dla związków taktycznych. W pakiecie tym powinien przede wszystkim znaleźć się rozkaz operacyjny lub zarządzenie bojowe z załączoną mapą, na której narysowane powinno być zadanie bo-

jowe oraz zarządzenia dotyczące użycia rodzajów wojsk i zabezpieczenia działań bojowych. W tym wypadku dowódcy dywizji powinni opuścić stanowisko dowodzenia armii po zameldowaniu i zaakceptowaniu zamiaru przez dowódcę armii oraz po wyjaśnieniu ewentualnych problemów dotyczących organizacji współdziałania. Ponadto zamiar ten, narysowany na mapie, powinien pozostać w sztabie armii.

W miarę posiadanego czasu na przygotowanie operacji dowódca i sztab armii mogą zastosować również inne formy organizacji współdziałania. Można między innymi stosować różne formy "przegrania" planowanych działań, na przykład na mapach, makiecie terenu lub z wykorzystaniem programu na EMC. W tym celu może być także stosowana gra wojenna. Jeszcze inny praktykowany sposób, to stosowanie metody wytycznych i meldunków podwładnych.

Jak wykazały badania w każdej wymienionej formie organizacji współdziałania stawia się najczęściej następujące cele:

- doprowadzenie do pełnego zrozumienia i jednolitej interpretacji przez podwładnych postawionych zadań bojowych i zabezpieczenia oraz związanych z nimi elementów współdziałania;
- skontrolowanie i spowodowanie pełnej zgodności poszczególnych planów działań bojowych, zabezpieczenia itp. z decyzją dowódcy armii;
- sprawdzenie znajomości zadań i sposobów ich wykonania przez podległe ogniwa dowodzenia i wojska;
- sprawdzenie znajomości obowiązujących sygnałów dowodzenia, współdziałania i powiadamiania;
- sprawdzenie znajomości systemu wzajemnego rozpoznawania i wskazywania celów;

- sprawdzenie znajomości lub ustalenie wariantów działania podległych sił i środków w zależności od charakteru działań nieprzyjaciela.

Z przeprowadzonych badań wynika również, że o możliwości zastosowania określonej formy organizacji współdziałania w konkretnych warunkach decyduje w dużym stopniu pracochłonność i czas potrzebny na ich przeprowadzenie. Ponadto warunkiem powodzenia ich realizacji jest zaplanowanie działań w podległych ogniwach dowodzenia. Oznacza to, że na przykład, dowódcy dywizji powinni mieć już opracowane w pełnym zakresie własne decyzje do natarcia. Przegranie planowanych działań najczęściej prowadzi się na podstawie szczegółowych planów, np. przełamania, wykorzystując również opracowane w formach tabelarycznych takie dokumenty dowodzenia, jak plan współdziałania lub tabela działań bojowych. Treścią tej formy organizacji współdziałania są zwykle główne zadania, wykonywane w poszczególnych etapach operacji. Czas potrzebny na tego typu przedsięwzięcie będzie uzależniony przede wszystkim od zakresu i szczegółowości rozpatrywanych zagadnień organizacji współdziałania. W ramach ćwiczeń najczęściej wykorzystywano w tym celu od dwóch do czterech godzin, nie licząc czasu na przygotowanie. Najbardziej czasochłonnym przedsięwzięciem organizacji współdziałania jest gra wojenna, daje ona jednak najwięcej korzyści, gdyż pozwala sprawdzić, jakie decyzje w konkretnych sytuacjach będą podejmowane przez podległych dowódców dywizji. Przy grze dwustronnej można również ocenić realność przewidywań i ocen dotyczących nieprzyjaciela.

Czasochłonność przygotowania i prowadzenia powyższych form organizacji współdziałania może ulec zmniejszeniu przy zasto-

sowaniu elektronicznej techniki obliczeniowej i stosownych programów. W praktyce szkoleniowej znajdują już zastosowanie programy, w oparciu o które prowadzi się symulację wybranych epizodów działań, np. przełamania obrony nieprzyjaciela. Opracowana została gra komputerowa dla szczebli taktycznych, a w trakcie opracowania są gry dla szczebla armii. O powodzeniu zastosowania tego rodzaju form w praktyce dowodzenia decydować będzie przede wszystkim zakres oprogramowania, stopień technicznego wyposażenia stanowisk dowodzenia oraz ukształtowanie wśród oficerów nowych nawyków stosowania ETO, zarówno w procesie planowania jak i organizowania działań.

Z wymienionych form organizacji współdziałania stosunkowo najmniej czasu potrzeba na zastosowanie metody wytycznych i meldunków podwładnych. Wytyczne daje się, a meldunki składa się według kolejności i sposobów użycia sił i środków. Metodę tę można stosować w terenie, jak również przy wykorzystaniu makiety terenu lub mapy. W warunkach skrajnie ograniczonego czasu można zastosować jedynie metodę wytycznych. Metody te są polecane przede wszystkim na szczeblu taktycznym, jednak mogą również znaleźć zastosowanie na szczeblu armii. W tym przypadku sztab armii powinien przygotować dowódcy armii niezbędne dane dla wydania wytycznych. W trakcie stosowania tych metod sztab armii powinien doprowadzić do wykonawców, w miarę potrzeb i posiadanych możliwości, szczegółowe dokumenty dowodzenia i współdziałania, takie jak tabele sygnałów dowodzenia i współdziałania, wyciągi z planów /tabel/ współdziałania lub tabeli działań bojowych armii.

Zgodnie z postanowieniami dyrektywnymi^{26/} współdziałanie

26/ Na przykład: Regulamin Walki Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych RP, cz. I, Warszawa 1985, s. 54.

wojsk powinno być zorganizowane w sposób zwariantowany, stosownie do przewidywanych sposobów działania nieprzyjaciela. Wymóg ten nie zawsze jest spełniany. Chociaż zazwyczaj podczas organizowania współdziałania powinno rozpatrywać się tylko te warianty działania, które zostały rozpracowane w planie operacji. Zwariantowane działanie wojsk znajduje odzwierciedlenie w treści planowania operacyjnego. Na przykład, w części operacyjnej planu operacji zaczepnej armii przedstawia się zwykle dwie rubieże wprowadzenia do bitwy dywizji drugiego rzutu oraz różne użycie odwodów itp.

Możliwość zastosowania określonej formy organizacji współdziałania decyduje, jak wskazują badania, przede wszystkim posiadany czas na przygotowanie operacji. Świadczą o tym przykłady z historii wojen, a szczególnie doświadczenia z okresu wielkiej Wojny Narodowej ZSRR.^{27/} Prowadzenie w okresie

27/ G. Czeredniczenko stwierdza, że: "organizowanie współdziałania było po pierwsze, nieodłącznym ogniwem planowania i kompleksowego przygotowania operacji", podaje również przykłady przygotowania operacji wiślano-odrzańskiej w 1945 r., gdzie gen. płk W. I. Czulkow w okresie 3-5 dni do rozpoczęcia operacji, na bazie przygotowanego przez sztab planu, przeprowadził z dowódcami związków taktycznych rozpoznanie w terenie, a następnie przyszłe działania bojowe rozegrano na makiecie. Podczas przygotowania operacji berlińskiej w sztabie 1 Frontu Białoruskiego w dniach 5-7 kwietnia 1945 r. odbyły się odprawy i gra sztabowa na mapach i makiecie Berlina, a w dniach 8-14 kwietnia przeprowadzono bardziej szczegółowe gry i szkolenie w armiach, korpusach, dywizjach i jednostkach wszystkich rodzajów wojsk; Zagadnienia współdziałania w decyzji dowódcy armii na operację, *Wojenno insto-ri-czeskij żurnal*, 1978 nr 11, s. 26-34.

Wspomnienia żołnierza, Warszawa 1958, s. 85.

pokoju przedsięwziąć przygotowania operacji ma również duże znaczenie dla dowodzenia i współdziałania w okresie wojny. Szczególnie wymownym tego przykładem są doświadczenia zdobyte przez H.Guderiana.^{28/}

Należy przewidywać, że w miarę wprowadzania do wyposażenia sztabów i wykorzystywania w procesie planowania operacji nowoczesnych narzędzi i form, opartych na przykład na technice komputerowej, będą istniały możliwości skrócenia czasu opracowania dokumentów potrzebnych do organizowania działań, w tym także do organizowania współdziałania. Mogą to być między innymi różne formy tabel działań bojowych, czy też innych dokumentów zawierających scenariusz planowanych działań. Zakładać można, że tego typu dokument będzie obowiązywał nie tylko na szczeblu operacyjnym, ale również na szczeblu taktycznym, gdzie jak wiadomo wprowadza się już zautomatyzowane systemy dowodzenia.

Z kolei przy rozpatrywaniu możliwości stosowania poszczególnych form organizacji współdziałania, nie sposób pominąć warunków wynikających z wariantowego planowania operacji. Ich analiza wskazuje, że ostatecznie decyzje dotyczące użycia wojsk w operacji będą podejmowane na podstawie oceny konkretnej sytuacji operacyjnej, najczęściej już po rozpoczęciu działań

28/ "Wobec krótkiego czasu, jaki mieliśmy do dyspozycji, mogliśmy sobie poradzić tylko w ten sposób, że powyrywaliśmy z akt rozkazy opracowane podczas gry wojennej w Koblencku, pozmienialiśmy daty i godziny i w tej formie przekazaliśmy je podległym jednostkom. We wszystkich innych szczegółach rozkazy to odpowiadały rzeczywistości", H.Guderian, Wspomnienia żołnierza, Warszawa 1958, s. 85.

wojennych przez przeciwnika. Stąd, do wykonawców mogą być doprowadzone tylko te ustalenia, które nie ulegną zmianie. Ponadto podlegli dowódcy związków taktycznych będą w tych warunkach bardziej zaangażowani w bezpośrednie dowodzenie wojskami. Dlatego też, sztab armii powinien dążyć do stosowania takich form organizacji współdziałania, przy których nie byłby angażowany osobiście dowódca dywizji. Z tego względu powinno się stosować, w możliwie najszerszej skali takie formy, jak wyciągi z planów /tabel/ współdziałania, działań bojowych itp. Wynika stąd również wniosek, że podstawową formą organizacji współdziałania w warunkach ograniczonego czasu na przygotowanie operacji będzie rozkazodawstwo.

3. Planowanie i organizowanie współdziałania podczas wprowadzenia do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego armii - przykład

W okresie przygotowania operacji zaczepnej armii podstawowym problemem planowania i organizowania współdziałania jest wprowadzenie do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego. Sprawna realizacja tego przedsięwzięcia może mieć decydujące znaczenie dla powodzenia całej operacji. Jego istota polega na skoordynowaniu /zsynchronizowaniu/ ognia z manewrem wojsk w celu ich terminowego przesunięcia i rozwinięcia oraz przejścia do wykonania zadań bojowych.

Dla przedstawienia zakresu i treści organizacji współdziałania podczas planowania wprowadzenia do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego armii opracowany został przykład - załącznik nr 6. W przykładzie tym przyjęto wariant przejścia armii do operacji zaczepnej podczas prowadzenia operacji obron-

nej oraz wprowadzenia do bitwy związków taktycznych po podejściu z głębi.

Zawarte w przyjętym wariancie treści współdziałania, obejmujące szczegółowo pierwszy dzień operacji zaczepnej, wprowadzono jako dane wejściowe do programu "Tabela działań bojowych armii". Otrzymane, po uruchomieniu programu, dane wyjściowe zawierają zaplanowane na okres doby zadania i przedsięwzięcia realizowane przez poszczególne elementy ugrupowania operacyjnego armii, w formie całościowego wydruku tabeli oraz częściowe wydruki zadań i przedsięwzięć, które zgodnie z planem powinny być wykonywane w określonym czasie przez te elementy.

W przedstawionym przykładzie wyeksponowane zostały przede wszystkim armijne elementy współdziałania, ze szczególnym podkreśleniem zagadnień czasowo-przestrzennych dotyczących: tworzenia ugrupowania operacyjnego i zgrupowania uderzeniowego; przesunięcia, rozwinięcia i wejścia do bitwy zgrupowania uderzeniowego; ogniowego porażenia nieprzyjaciela; radioelektronicznego obezwładnienia systemów dowodzenia i łączności nieprzyjaciela; osłony przeciwlotniczej i radioelektronicznej elementów ugrupowania operacyjnego; podstawowych zadań zabezpieczenia działań bojowych; podstawowych elementów systemu dowodzenia armii.

Podczas badań szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom dotyczącym przesunięcia i rozwijania wojsk po podejściu z głębi, z uwzględnieniem poszczególnych szczebli dowodzenia. Wyniki tych badań przedstawiono w załączniku nr 7. Zwrócono przy tym uwagę na wzajemne powiązanie ognia i manewru wojsk. Warto podkreślić, że planowanie elementów czasowo-przestrzennych przesunięcia i rozwijania wojsk jest ściśle związane z plano-

waniem ogniowego porażenia nieprzyjaciela. Na przykład, na wyznaczenie rubieży ataku ma wpływ przede wszystkim zasięg rażenia podstawowych środków ogniowych pododdziałów zmechanizowanych, głównie czołgów. Z kolei termin osiągnięcia rubieży ataku jest wyznacznikiem zakończenia ogniowego przygotowania ataku i rozpoczęcia ogniowego wsparcia ataku. Rozpoczęcie rozwijania wojsk, a więc zmniejszenie tempa przesunięcia czoła sił głównych /12-15 km/godz./, przechodzenie z ugrupowania marszowego /cel liniowy dla środków ogniowych nieprzyjaciela/ w ugrupowanie przedbojowe /cel powierzchniowy dla środków ogniowych nieprzyjaciela/ wskazują na termin rozpoczęcia ogniowego przygotowania ataku. Okres przesunięcia wojsk od linii wyjściowej do rubieży rozwinięcia w kolumny batalionowe /kompanijne - w wypadku wyznaczenia dwóch dróg dla pułków pierwszego rzutu/, wyznacza okres ogniowego zabezpieczenia podejścia.

W opracowanym przykładzie respektowano zasadę, że organizatorem ogniowego porażenia i wszechstronnego zabezpieczenia wprowadzenia do bitwy /walki/ wojsk jest ogniwo dowodzenia, które wprowadza związki taktyczne /oddziały, pododdziały/, w tym przypadku dowództwo armii. Zasada ta nie oznacza centralizacji dowodzenia. Stąd założono, że podległe ogniwa dowodzenia planują i organizują wejście do bitwy /walki/ zgodnie z zakresem swoich kompetencji. Egzemplifikacja tej zasady polega między innymi na tym, że dowódca i sztab armii zobowiązani są do wyznaczenia, na przykład, dróg marszu dla dywizji w strefie armijnej, natomiast dowódcy dywizji wyznaczają drogi marszu dla pułków w wyznaczonych im przez dowódcę armii pasach natarcia.^{29/}

29/ Patrz: załącznik nr 7.

Z kolei, na podstawie między innymi ustalonego w decyzji dowódcy armii układu ogniowego porażenia nieprzyjaciela, dowódca dywizji określa dla pułków pierwszego rzutu rubież rozwinięcia w kolumny batalionowe. Proces ten jest kontynuowany w podległych ogniach dowodzenia. Oznacza to, że dowódca armii dla zapewnienia terminowego osiągnięcia przez dywizje pierwszego rzutu rubieży ataku i przejścia do natarcia, powinien wyznaczyć im: drogi marszu z rejonu wyjściowego do tylnej granicy pasów natarcia dywizji, określić linię wyjściową i termin jej przekroczenia czołom sił głównych oraz ustalić rubież ataku i termin jej osiągnięcia. Z kolei, dla armijnych elementów, które rozwijają się w strefie taktycznej, powinien wyznaczyć rejon /drogi/ zastrzeżono.

W związku z tym, że dowódca i sztab armii są zainteresowani sytuacją operacyjno-taktyczną o dwa szczeble niżej, elementy decyzji podległych dowódców związków taktycznych przedstawia się zwykle w planach szczegółowych, np. w planie przełamania, działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym lub też na mapach roboczych.

Organizowanie współdziałania na pierwszy dzień operacji, a w tym na wprowadzenie do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego, może rozpocząć wydanie wstępnych zarządzeń bojowych dla związków taktycznych. Zasadnicze ustalenia dyrektywne dotyczące współdziałania doprowadza się do wykonawców w formie rozkazu operacyjnego. Ponadto w zależności od posiadanego czasu na przygotowanie operacji dowódca i sztab armii może stosować inne formy planowania i organizowania, które uprzednio przedstawiono.

Jedną z tych form jest opracowanie tabeli działań bojowych armii. Wyciągi z tej tabeli mogą być również doprowadzone do podległych związków taktycznych.

Należy podkreślić, że w celu zapewnienia sprawnej realizacji wprowadzenia zgrupowania uderzeniowego do bitwy, nie wystarczy dobrze zorganizować współdziałanie. Ogromny wpływ na pomyślny przebieg tego przedsięwzięcia wywiera między innymi organizacja służby porządkowo-ochronnej i zabezpieczenia działań bojowych, szczególnie zabezpieczenia inżynierskiego. Ustalone w decyzji dowódcy główne problemy /zagadnienia, elementy/ współdziałania stanowią podstawę do właściwego zorganizowania zarówno służby porządkowo-ochronnej, jak i zabezpieczenia działań bojowych. Dopiero kompleksowe zharmonizowanie tych wszystkich przedsięwzięć organizacyjnych może zapewnić sprawną realizację określonych zadań.

W N I O S K I

1. Po otrzymaniu zadania bojowego do operacji zaczepnej proces organizacji współdziałania rozpoczyna się od wypracowania decyzji dowódcy armii, w której zamiar operacji stanowi fundament systemu współdziałania wojsk w operacji.
2. W decyzji dowódcy armii o operacji zaczepnej planuje się zwykle wszystkie elementy współdziałania niezbędne do skoordynowanego użycia wojsk w pierwszym dniu operacji.
3. W zależności od rodzaju i przeznaczenia dokumentów, zakres i stopień szczegółowości planowania współdziałania na głębokość zadania bliższego armii jest zróżnicowany. W decyzji dowódcy ujmuje się zwykle zasadnicze elementy współdziałania, natomiast bardziej szczegółowo opracowuje się je w planie operacji zaczepnej armii /części operacyjnej/ oraz planie działań bojowych wojsk armii w zadaniu bliższym.
4. Na głębokość zadania dalszego armii współdziałanie wojsk planuje się w bardzo ogólnym zarysie, zwykle jest to część zamiaru operacji.
5. Szczegółowe zaplanowanie współdziałania wszystkich elementów ugrupowania operacyjnego armii możliwe jest tylko na pierwszy dzień operacji, stąd opracowanie planu współdziałania na całą głębokość operacji w okresie jej przygotowania wydaje się niecelowe.
6. W celu przedstawienia zaplanowanych na dany dzień operacji zadań bojowych i innych przedsięwzięć wykonywanych w określonym czasie przez elementy ugrupowania operacyjnego armii, sztab armii może opracować tabelę działań bojowych armii.

7. Do opracowania szczegółowych dokumentów współdziałania takich, jak tabele, grafiki itp. można z powodzeniem wykorzystywać elektroniczną technikę obliczeniową, stosując odpowiednie programy komputerowe.

8. Obowiązujące formy rozkazodawstwa umożliwiają dowódcy i sztabowi armii jednocześnie stawianie zadań bojowych i organizowanie współdziałania.

9. W warunkach ograniczonego czasu na przygotowanie operacji zaczepnej armii, podstawową formą organizowania współdziałania może być rozkazodawstwo.

10. Dowódca i sztab armii, w miarę posiadanego czasu na przygotowanie operacji zaczepnej, powinien dążyć do zastosowania innych form organizacji współdziałania, na przykład: przegrania planowanych działań w terenie, na makiecie terenu, na mapie; przeprowadzenie gry wojennej /ćwiczenia dowódczo - sztabowego/; wydania wytycznych itp.

11. Skrócenie czasu na przygotowanie i prowadzenie poszczególnych form organizacji współdziałania uzależnione jest od stopnia wykorzystywania elektronicznej techniki obliczeniowej i odpowiedniego oprogramowania przedsięwzięć realizowanych w procesie dowodzenia.

dzenia realizowane w sposób ciągły, tak w okresie przygotowania jak i podczas prowadzenia operacji zaczepnej. Ponadto znaczna złożoność tego problemu oraz duży krąg ludzi dowództwa armii zaangażowanych dla jego rozwiązywania, zmuszał do przeprowadzenia badań pracy tylko kierowniczych osób funkcyjnych, a przede wszystkim dowódcy i sztabu armii.

1. Planowanie współdziałania podczas prowadzenia operacji

ROZDZIAŁ IV

PRACA DOWÓDCY I SZTABU ARMII W ZAKRESIE ORGANIZACJI I
UTRZYMANIA CIĄGŁEGO WSPÓLDZIAŁANIA PODCZAS PROWADZENIA
OPERACJI ZACZEPNEJ

Otrzymanie w miarę pełnego i uzasadnionego rozwiązania dotyczącego zakresu i sposobów organizacji i utrzymania ciągłego współdziałania podczas prowadzenia armijnej operacji zaocznej wymagało - zdaniem autora - przeprowadzenia badań dla uzyskania odpowiedzi na następujące pytania:

- w jakim zakresie i w jakiej formie opracowywane są zagadnienia współdziałania w procesie planowania podczas prowadzenia operacji?

- jak należy rozwiązywać główne problemy współdziałania w procesie planowania operacji zaczepnej?

- jakie formy i w jakim zakresie można stosować w celu organizacji i utrzymania ciągłego współdziałania podczas prowadzenia operacji zaczepnej?

W badaniach chodziło głównie o udokumentowanie tożyskającej na to, że organizacja współdziałania jest funkcją dowodzenia realizowaną w sposób ciągły, tak w okresie przygotowania jak i podczas prowadzenia operacji zaczepnej. Ponadto znaczna złożoność tego problemu oraz duży krąg ludzi dowództwa armii zaangażowanych dla jego rozwiązywania, zmuszał do przeprowadzenia badań pracy tylko kierowniczych osób funkcyjnych, a przede wszystkim dowódcy i sztabu armii.

1. Planowanie współdziałania podczas prowadzenia operacji zaczepnej

Planowanie działań bojowych w sztabie armii podczas prowadzenia operacji zaczepnej jest zazwyczaj zintensyfikowane. Spowodowane jest to między innymi potrzebą opracowywania decyzji dowódcy armii na każdy, kolejny dzień operacji oraz organizacji wykonania szeregu zadań cząstkowych, np. odparcie przeciwwuderzenia odwodów nieprzyjaciela, wprowadzenie do bitwy dywizji drugorzutowej bądź operacyjnego oddziału wydzielonego armii itp. Ponadto zgodnie z decyzją dowódcy opracowywane są stosowne plany szczegółowe. Należy podkreślić, że warunki w jakich się odbywa planowanie w toku operacji, znacznie utrudniają ten proces. Zasadniczy wpływ ma bowiem dynamicznie zmieniająca się sytuacja, a czynnik czasu odgrywa zasadniczą rolę.

W toku operacji, zazwyczaj w pierwszej kolejności, grupa planowania ogólnego opracowuje decyzję dowódcy na kolejny dzień operacji lub wykonania zadania cząstkowego. Sztab armii powinien zatem dążyć przede wszystkim do zapewnienia dowódcy warunków do powzięcia decyzji. W tym celu powinien on, na podstawie głównie aktualnej sytuacji i przewidywań jej rozwoju oraz danych zawartych między innymi w operacyjnej części planu operacji zaczepnej armii, przygotować dowódcy armii niezbędne informacje do powzięcia decyzji.

Zakres planowania elementów decyzji dowódcy armii na kolejne dni operacji zaczepnej, jest zwykle taki sam jak na pierwszy dzień operacji. Zatem i elementy planowania zagadnień współdziałania, które powinny znaleźć się w opracowanej decyzji

dowódcy na kolejny dzień są również takie same.

Szczególne problemy związane z planowaniem współdziałania wynikają wówczas, jak wskazują badania, gdy przewiduje się między innymi zmianę ugrupowania operacyjnego poprzez wprowadzenie do bitwy kolejnego związku taktycznego, wysadzenie desantu powietrznego lub wysłanie operacyjnego oddziału wydzielonego itp.

Planowanie wprowadzenia do bitwy dywizji drugiego rzutu nie następuje specjalnych trudności w wypadku wprowadzania jej do działań, zgodnie z uprzednimi przewidywaniami. Natomiast w wypadku konieczności wprowadzenia do bitwy kolejnego związku taktycznego z nieplanowanej uprzednio rubieży i kierunku, wtedy zaplanowanie tych działań może następczość szeregu perturbacji. Wówczas sztab armii powinien skoncentrować główny wysiłek na zaplanowaniu, w pierwszym rzędzie, głównych elementów współdziałania, takich jak: kierunki i pasy natarcia, drogi marszu, linia wyjściowa i termin jej przekroczenia, rubież ataku /wprowadzenia do bitwy/ i termin jej osiągnięcia, odcinek /odcinki/ przełamania, rubieże zadań związków taktycznych. Ponadto sztab armii powinien zawnocześnie wyznaczyć rejony zastrzeżone dla armijnych elementów ugrupowania operacyjnego, rozmieszczanych w strefie taktycznej.

Decyzję dowódcy armii na kolejny dzień operacji, sztab armii opracowuje z zasady na mapie 1:100 000.^{1/} Użycie mapy w skali zgodnej z mapami stosowanymi w sztabie dywizji, wywiera również

1/ St. Kołcz, Wybrane problemy planowania operacji w świetle aktualnych potrzeb sztuki operacyjnej, MON, GZSB, Warszawa 1979, s. 216.

pozytywny wpływ na sprawność przekazywania podwładnym zadań.

Decyzja dowódcy armii na kolejny dzień operacji powinna być doprowadzona do wykonawców w formie zadań bojowych z takim wyprzedzeniem, aby umożliwić im terminowe zorganizowanie działań na kolejny dzień. Natomiast sztab armii może kontynuować proces planowania, którego efektem mogą być plany szczegółowe, na przykład:

- plan wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu armii;
- plan odparcia przeciwwuderzenia odwodów nieprzyjaciela;
- plan wprowadzenia do działań operacyjnego oddziału wydzielonego;
- plan forsowania przeszkody wodnej;
- plan użycia taktycznego desantu powietrznego;
- oraz inne plany dotyczące działań w warunkach szczególnych /w nocy, w rejonie zurbanizowanym itp./.

Ponadto wskazane jest opracowanie tabel działań bojowych armii w kolejnych dniach operacji i podczas wykonywania każdego zadania cząstkowego lub przedstawienie w innej formie szczegółowych zagadnień współdziałania wojsk.

W powyższych planach, obok uszczegółowionej decyzji dowódcy armii, w niezbędnym zakresie przedstawia się również decyzje podległych ogniw dowodzenia i szefów rodzajów wojsk i służb o użyciu podległych im sił i środków oraz inne dane. Zasadniczym przeznaczeniem tych planów jest szczegółowe zorganizowanie działań w kolejnym dniu operacji /podczas wykonywania zadania cząstkowego/ oraz wykorzystuje je dowódca armii do bezpośredniego dowodzenia wojskami. Służą one również do zorganizowania współdziałania w kolejnym dniu operacji lub realizacji zadania cząstkowego.

Podczas planowania odparcia przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela, sztab armii powinien wykorzystać podstawowe ustalenia dotyczące współdziałania, które zostały już opracowane w części operacyjnej planu operacji zaczepnej. W wypadku wykonywania przez nieprzyjaciela przeciwuderzenia na kierunku i z rubieży uprzednio nieprzewidywanej, sztab armii dążyć powinien do uniemożliwienia nieprzyjacielowi dezorganizowania funkcjonującego już systemu współdziałania nacierających wojsk armii. Stąd, podczas planowania elementów współdziałania, należy uwzględnić dotychczasowe ustalenia, które zostały wprowadzone w życie. Odnosi się to przede wszystkim do elementów współdziałania co do miejsca, a szczególnie do wyznaczonych dywizjom pierwszego rzutu pasów natarcia. Stosownie do wyznaczonych pasów natarcia dywizje posiadają zorganizowany system zabezpieczenia i służby porządkowo-ochronnej, dlatego też w miarę możliwości zagadnienia te powinno się uwzględniać przy wprowadzaniu zmian. Są one najczęściej konieczne i dotyczą szczególnie przydziału środków wzmocnienia oraz wsparcia. Ponadto zwykle ulegną zmianie takie elementy współdziałania jak rubieże zadań bojowych w natarciu, które zastępuje się elementami charakterystycznymi dla działań obronnych, np. przedni skraj pasa /rejonu, pozycji/ obrony, rubieże ogniowe czołgów, śmigłowców bojowych, OPpanc i OZap.

W związku z tym, w celu uniknięcia dezorganizacji systemu współdziałania podczas odpierania przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela, szczególnie poprzez przejście do obrony części sił armii, sztab armii powinien tak planować podstawowe elementy współdziałania dla związków taktycznych /oddziałów/, aby

mogły one wykonywać nowe zadania w dotychczasowych pasach.^{2/}

Podczas planowania działań operacyjnego oddziału wydzielonego, występują elementy współdziałania jakościowe różne od elementów występujących przy wprowadzaniu do bitwy drugiego rzutu lub odwodu armii. Wynikają one z charakteru zadań, które wyznaczają się dla tego elementu ugrupowania operacyjnego. Ich istota polega na oderwaniu się od sił głównych armii i przejściu do działań bojowych w obszarze operacyjnym nieprzyjaciela. Stąd, dla oddziału wydzielonego nie wyznacza się pasa natarcia, a określa jedynie kierunek działania. Podkreślić należy, że kierunek ten ma bardzo ważne znaczenie dla współdziałania szczególnie z lotnictwem, gdyż wskazuje co do miejsca przesunięcia sił oddziału wydzielonego w głębi operacyjnej. Stąd, planując kierunek działania oddziału wydzielonego, sztab armii powinien uwzględnić zadania jakie ma wykonać, ugrupowanie nieprzyjaciela i przewidywanego jego działania oraz charakter terenu i jego pokrycie. Z kolei, planując przesunięcie i wprowadzenie do działań, sztab armii powinien wyznaczyć i zastrzec dla oddziału wydzielonego drogę marszu od rejonu wyjściowego do rubieży wejścia do działań, z uwzględnieniem przewidywanego ugrupowania bojowego. Ponadto w celu terminowego i zsynchronizowanego z działaniem wojsk pierwszego rzutu przesunięcia oddziału wydzielonego, wyznacza się zwykle linię wyjściową i rubież wejścia do działań oraz ustala termin przekroczenia czołem sił głównych linii wyjściowej oraz osiągnięcia rubieży wejścia do działań. Na sztabie

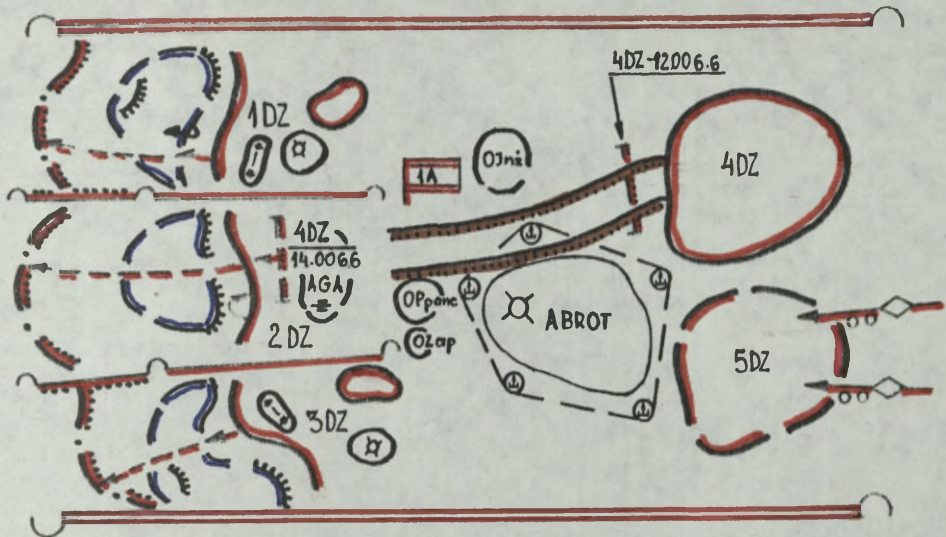

2/ Analiza materiałów szkoleniowych wskazuje, że w praktyce szkoleniowej podczas opracowywania i prowadzenia dynamiki walki /operacji/, często nie uwzględnia się podstawowych elementów współdziałania, np. linii rozgraniczenia, związanych z realizacją poprzedniego zadania bojowego.

armii, jako organizatorze, spoczywa również zadanie zapewnienia dogodnych warunków wejścia do działań OW. W tym celu planuje się zadania ogniowego porażenia nieprzyjaciela wykonywane przez WRiA oraz przez związki taktyczne pierwszego rzutu. Zadania wszechstronnego zabezpieczenia na korzyść OW planuje się zwykle dla związków taktycznych pierwszego rzutu. Na rysunku 4. przedstawiono główne elementy współdziałania, planowane podczas wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu oraz oddziału wydzielonego armii. Rysunek ten opracowano w celu podkreślenia istotnych różnic planowania elementów współdziałania, szczególnie w zakresie wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu operacyjnego armii i oddziału wydzielonego.

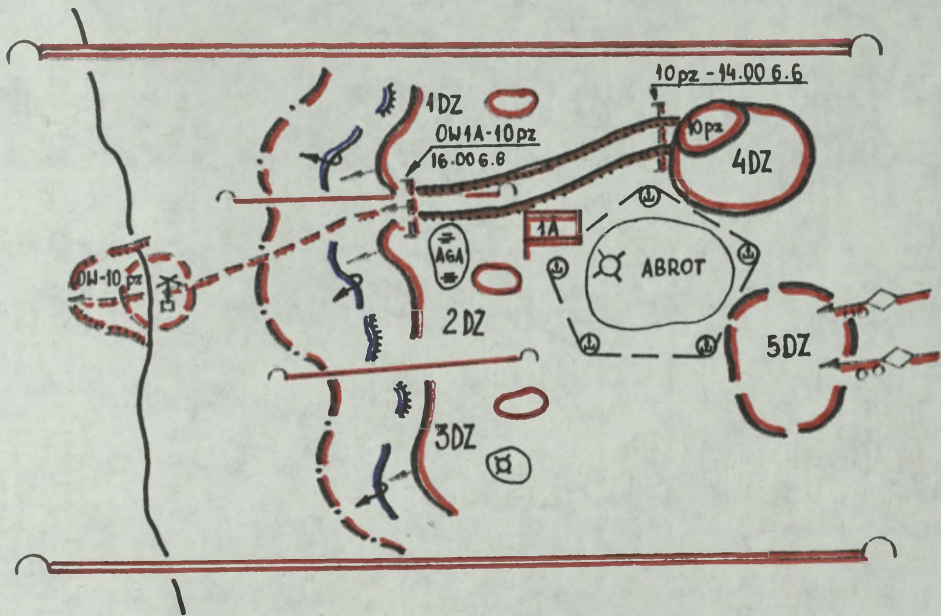
Podczas planowania forsowania przeszkody wodnej, szczególnie ważnym i jednocześnie specyficznym elementem organizacji współdziałania, jest określenie odcinka forsowania. Wybór i wyznaczenie odcinka /odcinków/ forsowania jest równoznaczne z ustaleniem miejsca rozmieszczenia i działania przede wszystkim środków przeprawowych i rodzajów wojsk, głównie związków taktycznych pierwszego rzutu, wojsk rakietowych i artylerii oraz lotnictwa w czasie pokonywania przeszkody wodnej i walki z nieprzyjacielem, w tym również na przeciwległym brzegu. Z forsowaniem, jak powszechnie wiadomo, związana jest konieczność przełamania lub pokonania obrony nieprzyjaciela. Wykonanie tego wymaga między innymi porażenia ogniowego nieprzyjaciela, który broni przeciwległego brzegu przeszkody wodnej. Stąd, należałoby planować i wyznaczać odcinek /odcinki/ forsowania wraz z odcinkiem /odcinkami/ przełamania. Wydaje się celowe, aby te dwa elementy współdziałania, to jest odcinek przełamania i odcinek forsowania, przedstawiać jednym znakiem

WPROWADZENIE DO BITWY DRUGIEGO RZUTU OPERACYJNEGO ARMII

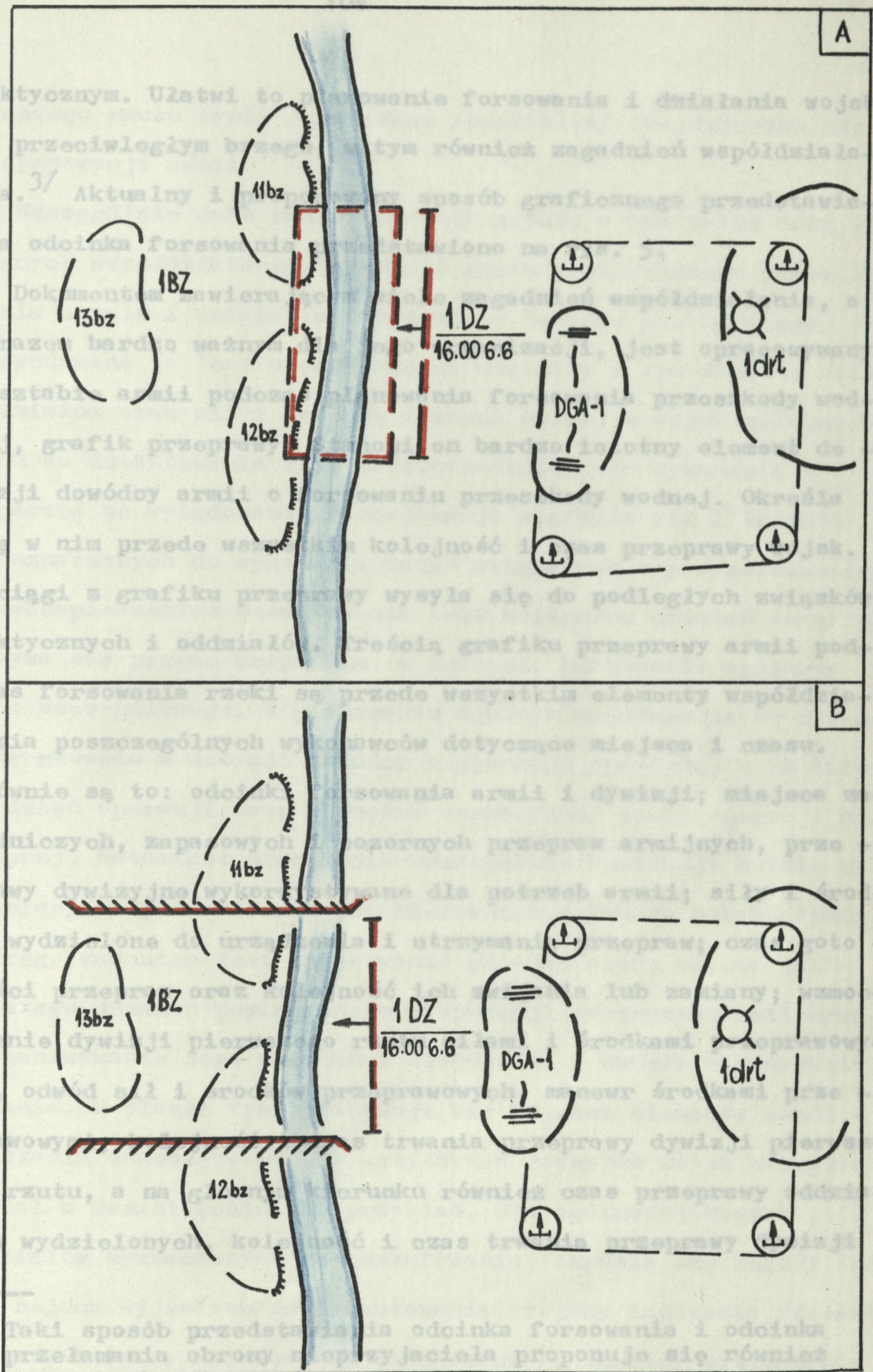
UWAGA: dywizja drugiego rzutu wchodzi do bitwy w dotychczasowym pasie natarcia dywizji pierwszego rzutu. Elementy współdziałania dodatkowo zaplanowane zostały podkreślone.

WPROWADZENIE DO DZIAŁAŃ OPERACYJNEGO ODDZIAŁU WYDZIELONEGO

UWAGA: podkreślono elementy współdziałania wyznaczone OW

Rys. 4. Główne elementy współdziałania planowane podczas wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu oraz oddziału wydzielonego armii.

Rys. 5. Sposób przedstawiania odcinka forsowania:
A. aktualnie stosowany
B. proponowany

taktycznym. Ułatwi to planowanie forsowania i działania wojsk na przeciwległym brzegu, w tym również zagadnień współdziałania.^{3/} Aktualny i proponowany sposób graficznego przedstawiania odcinka forsowania przedstawiono na rys. 5.

Dokumentem zawierającym wiele zagadnień współdziałania, a zarazem bardzo ważnym dla jego organizacji, jest opracowywany w sztabie armii podczas planowania forsowania przeszkody wodnej, grafik przeprawy. Stanowi on bardzo istotny element decyzji dowódcy armii o forsowaniu przeszkody wodnej. Określa się w nim przede wszystkim kolejność i czas przeprawy wojsk. Wyciągi z grafiku przeprawy wysyła się do podległych związków taktycznych i oddziałów. Treścią grafiku przeprawy armii podczas forsowania rzeki są przede wszystkim elementy współdziałania poszczególnych wykonawców dotyczące miejsca i czasu. Głównie są to: odcinki forsowania armii i dywizji; miejsca zasadniczych, zapasowych i pozornych przepraw armijnych, przeprawy dywizyjne wykorzystywane dla potrzeb armii; siły i środki wydzielone do urządzenia i utrzymania przepraw; czas gotowości przepraw oraz kolejność ich zwijania lub zamiany; wzmocnienie dywizji pierwszego rzutu siłami i środkami przeprawowymi, odwód sił i środków przeprawowych, manewr środkami przeprawowymi; kolejność i czas trwania przeprawy dywizji pierwszego rzutu, a na głównym kierunku również czas przeprawy oddziałów wydzielonych, kolejność i czas trwania przeprawy dywizji

-----
3/ Taki sposób przedstawiania odcinka forsowania i odcinka przełamania obrony nieprzyjaciela proponuje się również we wzorach dokumentów bojowych opracowanych przez akademię radzieckie, np. Sbornik form bojowych dokumentów
4/ ..., Moskwa 1979.

drugiego rzutu armii i związków /oddziałów/ znajdujących się w dyspozycji armii.^{4/}

Szczególnie dużo zadań planistycznych, w tym także dotyczących współdziałania, wykonuje sztab armii podczas planowania użycia i działania taktycznego desantu powietrznego. Spowodowane to jest między innymi udziałem w tym zadaniu pododdziałów oraz sił i środków różnych rodzajów wojsk przeznaczonych do desantowania oraz zabezpieczenia jego wykonania i wsparcia po wylądowaniu. Koordynacja wysiłków sił i środków przeznaczonych do wykonania zadań związanych z przygotowaniem i zabezpieczeniem desantowania oraz wsparciem działań desantu, odbywa się przede wszystkim w procesie planowania ogólnego oraz szczegółowego. W planowaniu ogólnym zagadnienia te występują głównie w decyzji dowódcy o operacji zaczepnej i na kolejny dzień operacji oraz w części operacyjnej planu operacji zaczepnej. Natomiast planowanie szczegółowe realizuje zwykle wydzielony zespół oficerów pod kierownictwem szefa sztabu armii, którego zadaniem jest opracowanie głównie planu użycia taktycznego desantu powietrznego w operacji zaczepnej armii oraz zorganizowanie jego działań i dowodzenie w czasie wykonywania zadania. W planie tym opracowuje się również elementy współdziałania odnoszące się do wszystkich rodzajów wojsk biorących udział w desantowaniu. Na przykład, dla ogólnowojskowych pododdziałów wyznaczonych do desantowania, określa się między innymi: rejony wyjściowe do desantowania, rejony lądowania /desantowania/, terminy załadowania i lądowania/, terminy załadowania

-----
4/ Instrukcja o forsowaniu przeszkód wodnych, MON, Warszawa 1976, s. 32.

i lądowania desantu. Zaś dla pierwszorzutowych związków taktycznych, na kierunku których działa desant powietrzny, określa się między innymi: rubieżo ich zadań oraz kierunki i rubieże wejścia do działań oddziałów wydzielonych.

Dla wojsk lotniczych wyznacza się między innymi lądowiska /lotniska/, korytarze /trasy/ przelotu, strefy osłony /dyżurowania w powietrzu/ lotnictwa myśliwskiego, obiekty uderzeń i czas wykonania zadań przez lotnictwo wsparcia.

Wojskom raketowym i artylerii określa się między innymi: zadania i układ ogniowego przygotowania przelotu i lądowania desantu oraz zadania wsparcia działań bojowych desantu po wylądowaniu.

Wojskom OPL określa się przede wszystkim rejony stanowisk startowych oddziałów rakiet przeciwlotniczych, wydzielonych do osłony rejonu wyjściowego do desantowania.

Grafik przeprowady podczas forsowania jest przykładem szczegółowego planowania zagadnień współdziałania stanowiących jednocześnie element decyzji dowódcy. Podobną rolę podczas planowania desantu powietrznego spełnia tabela desantowania. Przy opracowaniu tych dokumentów funkcja koordynatora należy do szefa sztabu, a wykonawcami są przedstawiciele komórek specjalistycznych dowództwa armii i oddział operacyjny sztabu armii.

Z przedstawionych rozważać wynika, że elementy współdziałania stanowią jeden z zasadniczych przedmiotów planowania użycia desantów powietrznych. Potwierdzają to również doświadczenia wojenne, szczególnie operacja "Market-Garden", w której brała udział także polska 1 Samodzielna Brygada Spadochronowa. Błędy, między innymi w planowaniu współdziałania z wojskami

i sytuacji. Zmiana jednego z tych członów lub nawet elementu któregoś z nich, powoduje między innymi inne podporządkowania nacierającymi od czoła, w tej operacji spowodowały ogromne straty wojsk desantu oraz nieosiągnięcie celów operacji.^{5/}

Wskazano, w wypadku skrajnie ograniczonego czasu wręcz niezbędne, jest wykorzystanie w procesie planowania szczegółowego bezpośrednich wykonawców zadań realizowanych podczas prowadzenia operacji, to jest dowódców drugorzutowych dywizji, dowódców operacyjnych OW, taktycznego desantu powietrznego itp. Udział tych osób funkcyjnych w planowaniu działań pozwala między innymi na przyspieszenie tego procesu, a w tym i planowania współdziałania.

2. Organizowanie współdziałania podczas prowadzenia operacji zaczepnej

Organizowanie współdziałania podczas prowadzenia operacji zaczepnej jest ściśle powiązane z zakresem i sposobem jego planowania. Polega ono na doprowadzeniu do wykonawców ustaleń dotyczących zadań, miejsca i czasu oraz sposobu działań, zawartych w decyzji dowódcy armii na kolejny dzień operacji oraz w stosownych planach szczegółowych.

Potrzeba stałego organizowania i utrzymywania ciągłego współdziałania spowodowana jest między innymi wprowadzaniem zmian do uprzednio zorganizowanego i działającego systemu operacji i walki. Zmiany te dotyczą przede wszystkim ugrupowania operacyjnego armii, wykonywania zróżnicowanych zadań bojowych oraz prowadzenia operacji i walki w różnych warunkach

5/ Patrz: Fr. Skibiński, O sztuce wojennej na północno-zachodnim teatrze działań wojennych, Warszawa 1977, s. 232.

i sytuacji. Zmiana jednego z tych członów lub nawet elementu któregoś z nich, powoduje między innymi inne podporządkowanie wojsk, różno użycie sił i środków walki, dostosowanie do aktualnych potrzeb zabezpieczenia operacji i przekształcenie funkcjonującego systemu współdziałania.

Współcześnie nie przewiduje się przerw operacyjnych, zatem organizowanie kolejnych działań, a w tym i współdziałania, będzie realizowane w toku operacji i z reguły w ograniczonym czasie. Warunki te mogą ulec znacznemu pogorszeniu, gdy zaistnieje konieczność organizowania działań na nieplanowanych uprzednio kierunkach lub rubieżach i w sytuacjach wymuszonych przez nieprzyjaciela. Stąd, pożądane jest między innymi uczestnictwo dowódców i ich grup operacyjnych tych elementów ugrupowania operacyjnego i wojsk, które będą wprowadzane do działań lub mają zmienione zadania bojowe, w procesie planowania i organizowania działań na stanowisku dowodzenia armii. Zaś sztab armii powinien stworzyć warunki, aby dowódcy wojsk, które będą odgrywać decydującą rolę w działaniach, mogli uczestniczyć w tym procesie. Przy tak zorganizowanej pracy na stanowisku dowodzenia armii można w znacznym stopniu skrócić czas opracowania dokumentów dowodzenia oraz usprawnić przekazywanie zadań wykonawcom i organizowanie współdziałania.

Ujemną stroną tego rozwiązania jest zwiększenie obowiązków i zadań organizacyjnych sztabu armii na stanowisku dowodzenia armii.

Główny ciężar zadań w zakresie organizowania i utrzymywania ciągłego współdziałania spoczywa, obok dowódcy i szefa sztabu dowodzenia pierwszorzutowymi zwiastami taktycznymi i innymi elementami ugrupowania operacyjnego prowadzącymi walkę z nieprzyjacielem. Stopień tych trudności uległby

znacznie od czasu wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu. Naj -

większe trudności w toku, jak wskazano w rozkazach, w wojskach oraz przebiegu realizacji zadań i ich możliwościach bojowych, a także przekazywanie im informacji dyrektywnych. Ponadto dużą rolę w utrzymaniu ciągłego współdziałania podczas prowadzenia operacji zaczepnej spełniają również oficerowie centrum informacyjnego. Zadaniem tego centrum jest bowiem, przede wszystkim zbieranie, uogólnianie i utrwalanie informacji o sytuacji oraz informowanie o tym pozostałych stanowisk dowodzenia armii i organów dowodzenia pracujących na stanowisku dowodzenia armii.

Podstawę zorganizowania współdziałania na kolejny dzień operacji operacji stanowi przede wszystkim decyzja dowódcy armii. W celu terminowego przekazania zadań wykonawcom, oficerowie grupy kierunków, zwykle równoległe z opracowaniem decyzji, opracowują dokumenty dyrektywne, to jest rozkazy operacyjne lub zarządzenia bojowe armii. Oprócz formy pisemnej tych dokumentów wskazane jest, o czym mówiono wcześniej, opracowywać załączniki w formie graficznej. W załącznikach tych na mapie powinno być wrysowane przede wszystkim zadanie bojowe oraz główne elementy /problemy/ współdziałania. Jednocześnie z tym powinno się zapewnić terminowe przygotowanie i przekazanie wykonawcom zarządzeń dotyczących między innymi zabiegów rzutu, dowódcy armii powinien wyrobić postawę i sposób nie bojowe i zorganizować współdziałanie oraz zapobiec zagrożeniu działań bojowych. Z kolei dowódca armii powinien wypracować zadanie na stanowisku dowodzenia armii powinien wypracować zadanie dowódcy, a po jego zatwierdzeniu przez dowódcę armii, wskazując oficerów sztabu dywizji, którzy będą prowadzili walkę z elementami ugrupowania operacyjnego prowadzącymi walkę z nieprzyjacielem. Stopień tych trudności uzależniony będzie znacznie od czasu wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu. Naj -

większe trudności występują, jak wskazuje praktyka ćwiczeń, przy wprowadzaniu do bitwy drugiego rzutu operacyjnego w pierwszym dniu operacji. W takim przypadku współdziałanie wojsk powinno być zorganizowane w podstawowym zakresie już w okresie przygotowania operacji.

W celu stworzenia warunków dogodnych dla zorganizowania wejścia i natarcia dywizji drugorzutowej już w pierwszym dniu operacji, sztab armii powinien między innymi odpowiednio wcześniej przekazać jej niezbędne dane, zwłaszcza zadanie bojowe oraz uzgodniony sposób współdziałania. Stosunkowo szybko można włączyć dowództwo dywizji do planowania i organizowania wejścia do działań i natarcia poprzez wcześniejsze ściągnięcie na SD armii jej dowódcy wraz z grupą operacyjną. Ponadto należy zapewnić tej grupie odpowiednio warunki pracy na stanowisku dowodzenia armii. Przebywając na stanowisku dowodzenia armii, dowódca dywizji zapewnia jej sztabowi najbardziej aktualne dane dotyczące zwłaszcza możliwości bojowych dywizji. Z kolei dowódca dywizji i jego grupa operacyjna ma możliwość zapoznać się i znać na bieżąco aktualną sytuację operacyjno-taktyczną wojsk walczących w pierwszym rzucie.

Po podjęciu decyzji o wprowadzeniu do bitwy dywizji drugiego rzutu, dowódca armii powinien osobiście postawić jej zadanie bojowe i zorganizować współdziałanie oraz dowodzenie i zabezpieczenie działań bojowych. Z kolei dowódca dywizji, będąc na stanowisku dowodzenia armii, powinien wypracować zamiar działań, a po jego zatwierdzeniu przez dowódcę armii, wykorzystując oficerów sztabu dywizji przebywających razem z nim, może przekazać wstępne zarządzenia bojowe do podległych wojsk.

warunkach terenowych oraz przy dysponowaniu odpowiednimi środkami

Po wyjaśnieniu z dowódcą armii wszelkich ewentualnych wątpliwości dowódca dywizji zwykle udaje się na własne stanowisko dowodzenia. Jednocześnie z tym sztab armii powinien opracować zadanie bojowe dywizji w formie pisomnej i na mapie, zarządzenia dotyczące zabezpieczenia działań bojowych oraz wytyczne do organizacji współdziałania i inne dane oraz wręczyć te dokumenty dowódcy dywizji powracającemu na swoje SD.

Dla potrzeb dowodzenia dowódcy armii na kierunku wprowadzenia do bitwy drugich rzutów z reguły organizowany jest wysunięty punkt dowodzenia /WPD/. W zależności od posiadanego czasu dowódca armii może punkt ten wykorzystać również do organizacji współdziałania. Wówczas sztab armii powinien spowodować by na tym punkcie, w określonym czasie znalazły się niezbędne osoby funkcyjne. Organizując współdziałanie dowódca armii w pierwszej kolejności zwykle powinien sprawdzić znajomość przez podwładnych zadań bojowych oraz zgodność ustalonych elementów współdziałania. Następnie może on sprecyzować lub uzgodnić podstawowe zagadnienia dotyczące zabezpieczenia wprowadzenia do bitwy drugorzutowej dywizji. Dotyczy to przede wszystkim zmian podporządkowania wojsk, kierunków i zmiany pasów natarcia oraz zagadnień zapewniających bezkolizyjne przesunięcie i rozwinięcie wojsk na rubieży ataku. Z kolei powinno się rozstrzygnąć wszystkie problemy ogniowego przygotowania i wsparcia ataku. Z uwagi na ograniczony czas, jaki zazwyczaj towarzyszy wykonaniu tych zagadnień, dowódca armii może je rozwiązywać korzystając z opracowanego przez sztab planu wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu armii, a w warunkach skrajnie ograniczonego czasu, może korzystać tylko z opracowanej decyzji na mapie. W dogodnych warunkach terenowych oraz przy dysponowaniu odpowiednim czasem

może on rozwiązywać powyższe problemy bezpośrednio w terenie, wykorzystując do tego celu, na przykład, wysunięte stanowisko dowodzenia pierwszorzutowej dywizji. Również do tego celu może wykorzystać powietrzny punkt dowodzenia /PPD/.

W przypadku posiadania dostatecznej ilości czasu dowódca armii może stosować również inne formy organizowania współdziałania, to jest na przykład przegranie planu działania wojsk w czasie wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu armii w terenie lub na mapach, względnie na makiecie terenu. Jednak z uwagi na skrajnie ograniczony czas najczęściej trzeba będzie to zrobić w formie wytycznych.

W każdym przypadku sztab armii powinien dążyć do opracowania tabeli działań bojowych. Wytyczne dla dywizji i innych wykonawców w formie wyciągów z tej tabeli powinno się doprowadzić do wykonawców. Ponadto zawsze, niezależnie od stosowanych form organizacji współdziałania, sztab armii powinien w terminie doprowadzić do wykonawców obowiązujące sygnały dowodzenia i współdziałania.

Podobnie zwykle postępuje dowódca i sztab armii podczas organizacji wejścia do działań operacyjnego oddziału wydzielonego. Z uwagi jednak na specyfikę zadań i ich wykonanie zwiększony jest zakres przedsięwzięć, które należy rozpatrzyć podczas organizowania współdziałania. Potrzeba bowiem uwzględnić przede wszystkim duży rozmach działań OW i specyfikę wykonywanych zadań, zwłaszcza znaczną głębokość, wysokie tempo i wydłużony czas jego działania w oderwaniu od sił głównych armii. Czynniki te powodują, że organizując współdziałanie należy, oprócz zagadnień jakie rozpatrywano podczas przygotowania wejścia do bitwy dywizji drugorzutowej, uwzględnić szczególne

zadania wykonywane przez wojska raketowe i lotnictwo oraz pododdziały WRE i desanty. Stąd, wskazane jest aby podczas stawiania zadań i organizacji współdziałania przez dowódcę armii był obecny również szef wojsk raketowych i artylerii, dowódca wojsk lotniczych armii oraz szef oddziału WRE sztabu armii i szef zespołu planującego desanty. Ustalone w decyzji dowódcy armii zadania wojsk raketowych, lotnictwa, pododdziałów WRE i desantów wykonywane przede wszystkim w głębi operacyjnej i na kierunku działania OW powinny być precyzyjnie zsynchronizowane i określone nie tylko w rozkazie operacyjnym i na mapie, ale również uwidocznione w innych dokumentach dotyczących wejścia OW do działań.

Podczas organizowania odparcia przeciwuderzenia nieprzyjaciela ilość rozwiązywanych przez sztab armii problemów i stopień ich złożoności, w tym też w zakresie współdziałania, uzależniony jest przede wszystkim od: sił i środków wykonujących przeciwuderzenie oraz wydzielonych do jego odparcia; sposobu odparcia przeciwuderzenia; warunków w jakich zadanie to będzie wykonywane oraz trafności przewidywań tych działań w okresie przygotowania operacji i stopnia ich przygotowania przez poszczególne ogniwa dowodzenia. Z odparciem przeciwuderzenia związane jest również zwykle wprowadzenie do bitwy kolejnego związku taktycznego. Wpływa to na wzrost zagadnień rozwiązywanych przez sztab armii i inne organy dowodzenia oraz zdecydowanie je komplikuje, w tym także organizację współdziałania.

Tryb postępowania dowódcy i sztabu armii w zakresie organizacji odparcia przeciwuderzenia zazwyczaj nie będzie odbiegał od uprzednio omówionego, a dotyczącego wprowadzenia do bitwy dywizji drugorzutowej armii. Nie omawia się zatem szczegółowo

tych zagadnień, a tylko właściwości ze szczególnym zwróceniem uwagi na stronę merytoryczną organizacji współdziałania. W wypadku odpięrania przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela obronie, a zatem wykorzystania części sił do obrony, pierwszoplanowym zadaniem jest opanowanie przez nie dogodnych rubieży i przygotowanie się do tych działań. Czynnikiem czasu w tej sytuacji będzie miał decydujące znaczenie. Stąd, po powzięciu decyzji przez dowódcę armii należy bezwzględnie przekazać ją w formie zarządzeń bojowych wykonawcom. Stosowanie tej formy rozkazodawstwa jest szczególnie przydatne podczas prowadzenia operacji, również dla organizacji współdziałania. W zarządzeniu bojowym można skonkretyzować uprzednio postawione zadanie bojowe lub określić nowe zadanie, wynikające z rozwoju sytuacji operacyjno-taktycznej. Ponadto zawiera się w nim elementy współdziałania określone w decyzji dowódcy armii i związane z realizacją tych zadań. Zwykle w zarządzeniach bojowych dywizji przekazuje się przede wszystkim wiadomości o nieprzyjacielu, zadanie bojowe wraz z elementami współdziałania oraz zadania na korzyść dywizji wykonywane przez przełożonego i zadania sąsiadów. Układ zarządzenia bojowego najczęściej jest zgodny z układem rozkazu operacyjnego, ale jego forma w zależności od potrzeb może być dowolna.

Dla dywizji wyznaczonej do odparcia przeciwuderzenia informacje stanowiące treść jej zadania są jednocześnie bardzo ważne dla potrzeb współdziałania. Na przykład, określenie rubieży na której dywizja przejdzie do obrony jest równoznaczne ze wskazaniem głównego elementu współdziałania co do miejsca. W tym zakresie podobną rolę spełnia określenie linii rozgraniczenia i

tym samym wyznaczenie pasa obrony oraz wyznaczenie rubieży pozycji obronnych. Kolejnymi bardzo ważnymi dla dywizji informacjami są dane dotyczące jej wzmocnienia i wsparcia oraz wskazujące, jakie zadania na jej korzyść planuje wykonać armia. Informacje te stanowią podstawę do organizacji współdziałania. Uwzględniając przewidywany charakter działań nieprzyjaciela należy uzgodnić i zsynchronizować między innymi: ognio-wo porażenie nieprzyjaciela na podejściach do przedniego skraj-ju obrony, podczas wykonywania ataku i walki o utrzymanie kolejnych pozycji obrony oraz podczas wykonywania kontrataków; zadania radioelektronicznego obozwiadnienia środków dowodzenia i łączności; zadania zabezpieczenia działań bojowych, a w szczególności zadania rozbudowy fortyfikacyjnej oraz minowania i niszczeń; zadania obrony przeciwlotniczej wojsk podczas odpierania przeciwuderzenia nieprzyjaciela; działanie odwodów specjalnych /OPpanc i OZap/ itp.

Przekazanie zarządzeń bojowych wykonawcom do odparcia przeciwuderzenia można również uznać za pierwszy etap organizowania współdziałania. Kolejny etap organizacji współdziałania realizowany jest zwykle po zakończeniu wypracowania przez dowódcę decyzji i zakończeniu planowania w sztabie armii oraz opracowania pozostałych dokumentów dyrektywnych.

W zależności od sytuacji operacyjno-taktycznej, a przede wszystkim od czasu przygotowania odparcia przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela, mogą być zastosowane wcześniej omówione formy organizowania współdziałania. Podstawą ich prowadzenia jest zwykle szczegółowy plan odparcia przeciwuderzenia lub plan współdziałania /tabola działań bojowych/ armii opracowany przez sztab armii. Treścią organizacji współdziałania sił i środków

wyznaczonych do odparcia przeciwuderzenia odwodów nieprzyjaciela - ciela poprzez obronę powinno być przede wszystkim skoordynowanie ich wysiłków dla ogniowego porażenia nieprzyjaciela głów - nie na podejściach, przed przednim skrajem i w głębi obrony. W tym zakresie powinny zostać szczególnie precyzyjnie ustalone i określone: odcinki ognia ześrodkowanego artylerii, obiekty rażone przez wojska raketowe, rubieże ogniowe śmigłowców bojowych oraz rubieże ogniowe odvodu przeciwpancernego, rubieże minowania oddziału zaporowego.. Ogniowe porażenie nieprzyjaciela powinno również zapewnić warunki dla sprawnego wykonania manewru wojskami podczas przechodzenia do obrony na kolejnych rubieżach lub wykonywania kontrataku, a ponadto skuteczne wykorzystanie systemu zapór inżynieryjnych.

Efektywne użycie i sprawne działanie taktycznego desantu powietrznego w operacji zaczepnej armii jest niemożliwe bez uprzednio zorganizowania współdziałania. Taktyczny desant powietrzny może być wykorzystywany między innymi do: opanowania i utrzymania określonego rejonu /rubieży/; zniszczenia lub rozbicia określonego obiektu /np. składu amunicji specjalnej, stanowiska dowodzenia/ lub elementu ugrupowania nieprzyjaciela /np. zespołu wyrzutni rakiet, artylerii na stanowiskach ogniowych/; izolowania pola walki poprzez opóźnienie podejścia odwodów przeciwnika.

Sposób organizowania desantu powietrznego uzależniony jest w dużej mierze od tego skąd wydzielany są siły przeznaczone do desantowania. Może to być armijny batalion desantowo-szturmowy lub wydzielony pododdział piechoty z dywizji zmechanizowanej

odpowiednio wzmocniony. Na organizację współdziałania wpływa również zadanie planowane dla desantu, a ponadto powiązanie zadania wykonywanego przez desant powietrzny z zadaniami wykonywanymi przez wojska raketowe i lotnictwo oraz możliwości wsparcia walki desantu przez nacierające wojska.

Podstawę do sprecyzowania zadania bojowego desantu oraz zorganizowania współdziałania stanowi opracowany w sztabie armii - plan użycia taktycznego desantu powietrznego w operacji zaczepnej armii. Zagadnienia dotyczące współdziałania z lotnictwem, wojskami raketowymi i artylerią rozstrzygane są zwykle przez sztab armii na jej stanowisku dowodzenia. Nato - miast problemy bezpośredniego współdziałania pomiędzy desantem a OW powinny być uzgodnione przede wszystkim ze sztabem dywizji działającej na kierunku desantu. W tym celu wskazane jest opracowanie szczegółowego planu współdziałania, w którym powinny być ujęte uzgodnione zagadnienia dotyczące sposobów wspólnego działania desantu powietrznego, sił i środków zabezpieczających i wspierających go oraz sygnały wzajemnego rozpoznawania i wskazywania celów.

Przedmiotem uzgodnień w zakresie współdziałania desantu z lotnictwem powinny być między innymi sprawy związane z osłoną desantowania przez lotnictwo myśliwskie, zabezpieczeniem przelotu i lądowania desantu przez lotnictwo myśliwskobombowe /śmigłowce bojowe/. Będą to szczególnie zagadnienia dotyczące: wyboru lądowisk; punktów załadowania, sposobu oznakowania lądowisk i załadowania ludzi i sprzętu; osłony desantu w czasie lądowania przez lotnictwo myśliwskie; trasy i profilu lotu, terminu przelotu desantu nad poszczególnymi rubieżami, sposobu wyjścia śmigłowców na lądowiska w rejonie lądowania, sposobu

osłony desantu podczas przelotu, kolejności, czasu i sposobu niszczenia i obezwładnienia przez lotnictwo myśliwsko-bombowe i śmigłowce bojowe wykrytych naziemnych środków ogniowych nieprzyjaciela na trasie lotu i w rejonie lądowania.

Przedmiotem uzgodnień współdziałania desantu z wojskami rakietowymi i artylerią powinno być między innymi ustalenie:

- przebiegu trasy przelotu i położenia rejonów stanowisk startowych, a zwłaszcza rejonów stanowisk ogniowych umożliwiających zgrupowanie środków ogniowych bez potrzeby ich manewru i możliwości wykonania zadań ogniowych;

- czasu wykonania uderzeń jądrowych z punktu widzenia bezpieczeństwa śmigłowców i zaskoczenia nieprzyjaciela;

- czasu przerwania ognia /zakończenia ogniowego przygotowania/ przez zgrupowanie artylerii na trasie przelotu w momencie wyjścia czołowych śmigłowców nad SO artylerii;

- organizacji dowodzenia i łączności.

Organizacja współdziałania desantu z oddziałami wydzielonymi powinna obejmować ustalenie dotyczące przede wszystkim określenia czasu i kierunku podejścia OW oraz rubieży spotkania. Ponadto ustalić należy między innymi sygnały wzajemnego rozpoznawania, rubież przerwania ognia /bezpieczeństwa/, sposób wspólnego działania po połączeniu się desantu z oddziałem wydzielonym.

Oprócz zadań bojowych z działaniem desantu należy skoordynować przedsięwzięcia zabezpieczenia działań bojowych. Na przykład walkę radioelektroniczną powinno się organizować w celu zapewnienia wojskom desantu osłony radioelektronicznej w rejonie załadowania i podczas przelotu oraz wsparcia radioelektro-

nioznego ich działań po lądowaniu. Stąd, planując walkę radioelektroniczną na kolejny dzień operacji, potrzeby desantu należy uwzględnić między innymi poprzez wydzielenie odpowiednich sił i środków zakłóceń radioelektronicznych, głównie do obezwładniania zakłóceniami pokładowych środków radiolokacyjnych i radionawigacyjnych samolotów nieprzyjaciela, a także środków łączności radiowej dowodzenia i naprowadzania lotnictwa. Celowo jest również planować użycie samolotów i śmigłowców wyposażonych w stacje aktywnych zakłóceń radioelektronicznych oraz automaty do wyrzucania lub wystrzeliwania odbijaczy dipolowych. Indywidualne środki osłony powinny znajdować się w wyposażeniu każdego śmigłowca transportowego. Dużo uwagi należy poświęcić również wsparciu radioelektronicznemu działań desantu po lądowaniu. Musi ono być ściśle skoordynowane ze wsparciem ogniowym wojsk raketowych i artylerii oraz lotnictwa. Przedsięwzięcia te należy realizować siłami armijnego batalionu zakłóceń radiowych oraz częścią sił i środków frontu. Aby wykluczyć oddziaływanie na relacje radiowe desantu i oddziału wydzielonego do pododdziałów WRE należy przekazać dane radiowe relacji łączności wykorzystywanych przez desant i OW.^{6/}

Podstawową formą organizacji współdziałania taktycznego desantu powietrznego jest rozkaz operacyjny na kolejny dzień operacji, w którym planuje się wysadzenie desantu. Dla dowódcy dywizji działającej na kierunku desantu głównymi elementami współdziałania jest rejon i czas lądowania desantu oraz jego zadanie bojowe. Ponadto w rozkazie tym dowódca armii może postawić dowódcy dywizji zadanie wysłania ze składu dywizji OW,

-----
6/ Patrz: Taktyczny desant śmigłowcowy w operacji zaczepnej armii, opracowanie teoretyczne ASG WP, Warszawa 1976, s. 65-82.

dla którego powinien określić kierunek działania, zadanie i termin jego wykonania. Zaznaczyć przy tym należy, że dowódca dywizji nie może wysyłać swoich elementów ugrupowania poza rubież własnego zadania bojowego bez uzgodnienia tego ze sztabem armii, gdyż przy braku zorganizowanego współdziałania wojska te mogą być obiektem własnych uderzeń rakietowych i lotnictwa. Z kolei rubieże zadań i kierunki działań dywizji pierwszego rzutu powinny być doprowadzone do dowódcy desantu.

Bezpośrednim wykonawcą zadań dotyczących organizacji współdziałania desantu będzie najczęściej przedstawiciel sztabu armii, odpowiedzialny za planowanie i organizację desantu. Powinien on posiadać duże uprawnienia w zakresie koordynowania wysiłków wszystkich rodzajów wojsk na korzyść desantu, tak w okresie jego planowania jak i podczas organizowania działań.^{7/} W celu postawienia zadań i zorganizowania współdziałania oraz zabezpieczenia działań bojowych desantu przedstawiciel sztabu armii zwykle udaje się do rejonu wyjściowego /załadowania/ desantu wraz z grupą operacyjną oficerów dowództwa armii posiadających kompetencje odnośnie użycia rodzajów wojsk i służb. W wypadku wysyłania desantu ze składu dywizji, przedsięwzięcia te mogą być realizowane na stanowisku dowodzenia dywizji.

Na sposób organizacji współdziałania duży wpływ wywiera również czas wydzielony na organizację desantu. Badania wskazują, że jeżeli dowódca armii zdecyduje się na użycie desantu

-----

7/ Taktyczny desant śmigłowcowy w operacji zaczepnej armii, opracowanie teoretyczne ASG WP, Warszawa 1976, s. 60.

bez uprzedniej realizacji jakichkolwiek przedsięwzięć przy -
gotawczych, powinien on uwzględnić fakt, że może on być
zorganizowany po upływie 6-7 godzin od chwili podjęcia decy-
zji. Natomiast, jeżeli większość przedsięwzięć przygotowaw-
czych zrealizowano /szczególnie w zakresie załadowania wojsk/,
wówczas czas ten może wynosić około 2-3 godzin.^{8/} W warun-
kach skrajnie ograniczonego czasu na przygotowanie desantu
podstawą formą organizacji współdziałania będzie terminowe
doprowadzenie do wykonawców decyzji dowódcy armii oraz usta-
leń zawartych w planie użycia taktycznego desantu powietrznego,
w takiej kolejności i w takim zakresie, aby nie opóźnić
realizacji zadań.

1. Podczas prowadzenia operacji zaczepnej dowódca armii
na każdy dzień operacji /wykonanie zadania cząstkowego/ po-
dejmuje decyzję, w której określa /przyjmuje/ warunki bojowe
oraz ustala główne elementy współdziałania.

4. Na podstawie decyzji dowódcy armii na kolejny dzień
operacji /wykonanie zadania cząstkowego/ sztab armii zazwyczaj
opracowuje szczegółowe plany działania wojsk w następnym dniu
działań bojowych. Mogą to być również plany szczegółowe doty-
czące wykonania zadania głównego w danym dniu, np. przeprowa-
dzenia do bitwy drugiego rzutu operacyjnego armii.

5. Sztab armii na kolejny dzień operacji zaczepnej powi-
nien opracowywać również tabelę działań bojowych armii.

6. Podczas prowadzenia operacji sztab armii w planowaniu
szczegółowym powinien wykorzystywać bezpośrednich wykonawców,

-----
to jest dowódców i grupy operacyjne drugorzutowych związków
8/ Op.cit. s. 65.
taktu, dowódców operacyjnych OW i taktycznych desantów
powietrznych.

7. Stosownie do podejmowanych w toku operacji decyzji,
W N I O S K I

1. Podczas prowadzenia operacji zaczepnej dowódca armii na każdy dzień operacji /wykonanie zadania cząstkowego/ podejmuje decyzję, w której określa /precyzuje/ zadania bojowe oraz ustala główne elementy współdziałania.

2. Stopień szczegółowości i zakres planowanych elementów współdziałania w decyzjach dowódcy armii podejmowanych w okresie prowadzenia operacji zaczepnej powinien być taki sam jak na pierwszy dzień operacji.

3. Podstawą do planowania przez sztab armii współdziałania w toku operacji jest decyzja /zamiar/ dowódcy armii na kolejny dzień działań oraz opracowana w okresie przygotowania operacji - część operacyjna planu operacji zaczepnej armii.

4. Na podstawie decyzji dowódcy armii na kolejny dzień operacji /wykonanie zadania cząstkowego/ sztab armii zazwyczaj opracowuje szczegółowe plany działania wojsk w następnym dniu działań bojowych. Mogą to być również plany szczegółowe dotyczące wykonania zadania głównego w danym dniu, np. wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu operacyjnego armii.

5. Sztab armii na kolejny dzień operacji zaczepnej powinien opracowywać również tabelę działań bojowych armii.

6. Podczas prowadzenia operacji sztab armii w planowaniu szczegółowym powinien wykorzystywać bezpośrednich wykonawców, to jest dowódców i grupy operacyjne drugorzutowych związków taktycznych, dowódców operacyjnych OW i taktycznych desantów powietrznych.

7. Stosownie do podejmowanych w toku operacji decyzji, dowódca i sztab armii powinien stawiać /precyzować/ zadania bojowe i organizować współdziałanie.

8. Podczas prowadzenia operacji zaczepnej armii podstawowymi formami stawiania zadań bojowych i organizacji współdziałania są rozkazy operacyjne i zarządzenia bojowe.

9. Do opracowania i przekazania w krótkim czasie zadań bojowych wraz z elementami współdziałania sztab armii powinien przede wszystkim wykorzystywać zarządzenia bojowe, które można przesyłać technicznymi środkami łączności, przy zastosowaniu programów mikrokomputerowych.

10. Zastosowanie w procesie planowania i organizowania działań bojowych elektronicznej techniki obliczeniowej wraz z odpowiednim oprogramowaniem jest szczególnie wskazane podczas prowadzenia operacji zaczepnej armii, gdyż umożliwia skrócenie czasu realizacji poszczególnych przedsięwzięć planistyczno-organizacyjnych sztabu armii.

11. W okresie prowadzenia operacji zaczepnej zastosowanie przez dowódcę i sztab armii innych form organizacji współdziałania uzależnione jest przede wszystkim od sytuacji operacyjno-taktycznej, stopnia zgodności przewidywań z rozwojem sytuacji, czasu na przygotowanie działań w kolejnych dniach operacji oraz zakresu zrealizowanych podczas przygotowania operacji przedsięwzięć organizacji współdziałania.

Z A K O Ń C Z E N I E

Organizację współdziałania w operacji zaczepnej armii, zgodnie z przyjętą hipotezą roboczą, rozpatrzono jako funkcję dowodzenia spełnianą przez dowódcę i sztab armii w ramach funkcji podstawowych, głównie planowania i organizowania. Przedstawione w poszczególnych rozdziałach rozprawy wnioski są, jak się wydaje, wystarczającym potwierdzeniem założonej hipotezy. Należy także zaznaczyć, że spełnianie przez dowództwo armii funkcji kontrolnej ma również istotne znaczenie dla osiągnięcia współdziałania wojsk i jego utrzymania w operacji i walce.

Dla przedstawienia szczegółowych i praktycznie przydatnych zagadnień organizacji współdziałania, a przede wszystkim ich strony organizacyjnej i merytorycznej, oparto się na aktualnie obowiązującym systemie dowodzenia armią. Przedstawione rozwiązania mają charakter modelowy, ale także stanowią egzemplifikację ogólnych problemów pracy dowódcy i sztabu armii w zakresie organizacji współdziałania. Wskazują one szczególnie na powiązanie poszczególnych funkcji dowodzenia, tak w odniesieniu do sposobów, metod i form, jak i do treści pracy dowódcy i sztabu. Stąd należy przewidywać, że stymulowany walką o czas, dalszy rozwój systemów dowodzenia w kierunku pełnej automatyzacji spowoduje zmiany również w sposobach, formach i treści organizacji współdziałania.

Jednym z pierwszych etapów tego rozwoju jest komputerowe wspomaganie dowodzenia, co potwierdza praktyka ćwiczeń. Należy przewidywać również, że komputerowa symulacja działań bojowych, której wycinkowe próby przynoszą pozytywne rezultaty, będzie

w niedalekiej przyszłości jedną z podstawowych form planowania i organizowania operacji i walki.

W prezentowanej rozprawie nie zakładano rozwiązania wszystkich problemów organizacji współdziałania w operacji zaczepnej armii. Stanowi ona jedynie próbę kompleksowego opracowania tych zagadnień z punktu widzenia obowiązków dowódcy i sztabu armii. Przedstawione w rozprawie wyniki mogą stanowić podstawę do dalszych, zdaniem autora niezbędnych, wszechstronnych badań zarówno w podsystemie ogólnowojskowym, jak i w innych podsystemach dowodzenia na szczeblu operacyjnym.

B I B L I O G R A F I A

1. Album schematów armia - front, ASG WP, Warszawa 1983.
2. Aponowicz A., Dowodzenie, Warszawa 1960.
3. Aponowicz A., Współdziałanie, Warszawa 1970.
4. Babuła J., Dowodzenie na szczeblach operacyjnych w LWP /1944-45/, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1980.
5. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 3/93/, Warszawa 1969.
6. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 4/94/, Warszawa 1969.
7. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 1/119/, Warszawa 1975.
8. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 1/128/, Warszawa 1979.
9. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 4/131/, Warszawa 1979.
10. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 5/132/, Warszawa 1979.
11. Biuletyn Informacyjny Sztabu Generalnego WP nr 3/135/, Warszawa 1980.
12. Chocha B., Rozważania o taktyce, Warszawa 1982.
13. Chocha B., Rozważania o sztuce operacyjnej, Warszawa 1984.
14. Czoredniczenko G., Zagadnienia współdziałania w decyzji dowódcy armii na operację, Wojenno-istoriczeskij żurnal, nr 11, 1978.
15. Dęga Cz., Organizacja współdziałania w operacji zaczepnej armii, ASG WP, Warszawa 1981.
16. Galewski Z., Współdziałanie na polu walki, Warszawa 1983.
17. Galewski Z., Organizacja i utrzymanie współdziałania na szczeblu dywizji w natarciu, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1982.

18. Gołąb Z., Kołcz St., Współczesne dowodzenie wojskami, Warszawa 1974.
19. Gribkow A.J., Zagadnienia współdziałania wojsk armii sojusznicznych w operacjach, Wojenna Myśl nr 5, 1982.
20. Guderian H., Wspomnienia żołnierza, Warszawa 1958.
21. Hittle J.D., Sztab wojskowy, Warszawa 1961.
22. Informatyka w dowodzeniu, Podręcznik ASG WP cz. I, Warszawa 1981.
23. Instrukcja organizacji współdziałania wojsk lądowych z lotnictwem frontowym w Zjednoczonych Siłach Zbrojnych państw-uczestników Układu Warszawskiego, MON, Warszawa 1978.
24. Instrukcja o wzajemnym rozpoznawaniu się wojsk lądowych lotnictwa i sił morskich Zjednoczonych Sił Zbrojnych państw-stron Układu Warszawskiego, MON, Warszawa 1984.
25. Instrukcja współdziałania sił obrony przeciwlotniczej flot sojusznicznych z siłami obrony powietrznej nadmorskich związków operacyjnych i taktyczno-operacyjnych /taktycznych/ wojsk OPK państw - uczestników Układu Warszawskiego, MON, Warszawa 1980.
26. Instrukcja pracy dowództwa armii w warunkach polowych, ŚOW, Wrocław 1979.
27. Instrukcja o forsowaniu przeszkód wodnych, MON, Warszawa 1976.
28. Iwanow D.A., Sawieljew W.P., Szemanski P.W., Zasady dowodzenia wojskami, Warszawa 1973.
29. Karpiński A., Struktura organów dowodzenia i metody dowodzenia wojskami Armii Radzieckiej w Wielkiej Wojnie Narodowej ZSRR /1941-1945/, ASG WP, Warszawa 1970.
30. Karpiński A., Dowodzenie w armii radzieckiej podczas II wojny światowej, Warszawa 1973.

31. Kuleszyński L., O istocie współdziałania i jego organizacji we współczesnych warunkach, Myśl Wojskowa nr 11, 1979.
32. Kulikow B.G., Niektóre problemy przygotowania i prowadzenia operacji przez związki operacyjne i strategiczne
50. Podręcznik o składzie koalicyjnym, Wojskowa Myśl nr 11, 1981.
33. Kuroczkin P., Armia ogólnowojskowa w natarciu, Warszawa 1968.
51. Podręcznik, Dowodzenie dywizją /pułkiem/ w działaniach
34. Martyniuk Z., Organizatoryka, Warszawa 1987.
52. Podręcznik, Organizacja i dowodzenie
35. Morawski B., Nowakowski J., Metodologiczne podstawy teorii dowodzenia, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1978.
53. Podręcznik, Organizacja i dowodzenie
36. Mróz Wł., Kierowanie i organizacja pracy sztabowej w okresie pokoju, MON, Warszawa 1974.
37. Nożko K., Zagadnienia współczesnej sztuki operacyjnej, Warszawa 1973.
56. Problemy współczesnej sztuki operacyjnej, Myśl Wojskowa
38. Nożko K., Walka o przewagę, Warszawa 1985.
39. Nożko K., Zagadnienia organizacji współdziałania podczas przygotowania i prowadzenia operacji zaczepnej frontu i armii, ASG WP, Warszawa 1972.
58. Podręcznik, Organizacja i dowodzenie
40. Omówienie ćwiczenia "LATO-82", MON, Warszawa 1982.
59. Rozprawa doktorska, Organizacja i dowodzenie
41. Omówienie ćwiczenia "LATO-84", MON, Warszawa 1984.
42. Omówienie ćwiczenia "WIOSNA-85", MON, Warszawa 1985.
43. Omówienie ćwiczenia "TARCZA-88", MON, Warszawa 1988.
44. Opracowania metodyczne ćwiczenia "Operacja zaczepna armii", ASG WP, Warszawa 1985.
62. Rozprawa doktorska, Organizacja i dowodzenie
45. Orzechowski J., Dowodzenie i sztaby, Warszawa 1986.
63. Rozprawa doktorska, Organizacja i dowodzenie
46. Pawłowski J., Operacja zaczepna armii, skrypt wykładu ASG WP, Warszawa 1989.
64. Rozprawa doktorska, Organizacja i dowodzenie
47. Piotrowski S., Organizacja i funkcyjowanie znowelizowanego systemu dowodzenia wojskami armii oraz kierunki jego doskonalenia, Rozprawa habilitacyjna, ASG WP, Warszawa 1985.
65. Rozprawa doktorska, Organizacja i dowodzenie

48. Piotrowski S., Maćkowiak J., Organizacja współdziałania związku taktycznego z lotnictwem, Myśl Wojskowa nr 2, 1981.
49. Podręcznik, Informatyka w dowodzeniu, ASG WP, Warszawa 1981.
50. Podręcznik, Dowodzenie wojskami armii w operacji, ASG WP, Warszawa 1985.
51. Podręcznik, Dowodzenie dywizją /pułkiem/ w działaniach bojowych, ASG WP, Warszawa 1980.
52. Podręcznik, Operacja zaczepna armii, ASG WP, Warszawa 1987.
53. Podręcznik, Taktyka ogólna, MON, Warszawa 1968.
54. Poradnik metodyczny, Organizowanie współdziałania na szczeblu dywizji /pułku/, MON, Warszawa 1989.
55. Praktyka pracy sztabowej, MON, Warszawa 1970.
56. Prokop A., Niektóre aspekty współdziałania, Myśl Wojskowa nr 6, 1986.
57. Pszczółowski T., Mała encyklopedia prakseologii i teorii organizacji, Kraków 1978.
58. Radziejewski A., Przełamanie, Warszawa 1982.
59. Regulamin Walki Wojsk Lądowych Sił Zbrojnych RP, cz.I /dywizja - pułk/, Warszawa 1985.
60. Regulamin sztabów /tymczasowy/, Warszawa 1983.
61. Rozkaz MON do szkolenia SZ PRL w roku 1984, MON, Warszawa 1983.
62. Rozkaz MON do szkolenia SZ PRL w roku 1985, MON, Warszawa 1984.
63. Rozkaz MON do szkolenia SZ PRL w roku 1986, MON, Warszawa 1985.
64. Rozkaz MON do szkolenia SZ PRL w roku 1987, MON, Warszawa 1986.
65. Rozkaz MON do szkolenia SZ PRL w roku 1988, MON, Warszawa 1987.

66. Rozkaz MON do szkolenia i działalności SZ PRL w roku 1989, MON, Warszawa 1988.
67. Sawkin W., Podstawowe zasady sztuki operacyjnej i taktyki, Warszawa 1974.
68. Sbornik form bojowych dokumentów, Moskwa 1979.
69. Sienkiewicz P., Inżynieria systemów, Warszawa 1983.
70. Skibiński F., O sztuce wojennej na północno-zachodnim teatrze działań wojennych, Warszawa 1977.
71. Słownik podstawowych terminów wojskowych, Warszawa 1977.
72. Taktyczny desant śmigłowcowy w operacji zaczepnej armii, opracowanie teoretyczne, ASG WP, Warszawa 1976.
73. Towstucha P.P., Podstawy dowodzenia wojskami w operacji armijnej i walce ogólnowojskowej, Moskwa 1981.
74. Użycki J., Wojna konwencjonalna w Europie, Warszawa 1989.
75. Vademecum operacyjno-taktyczne, Armia ogólnowojskowa, ASG WP, Warszawa 1982.
76. Więcek J., Współdziałanie wojsk rakietowych i artylerii z wojskami zmechanizowanymi i pancernymi oraz lotnictwem w położeniu ogniowym nieprzyjaciela w operacji zaczepnej armii, Rozprawa doktorska, ASG WP, Warszawa 1986.
77. Współdziałanie lotnictwa z wojskami lądowymi w znowelizowanym systemie dowodzenia armii lotniczej, Materiały na sympozjum naukowe, ASG WP, Warszawa 1977.
78. Wybrane problemy planowania operacji w świetle aktualnych potrzeb sztuki operacyjnej, Materiały z konferencji naukowej, MON, Warszawa 1979.
79. Wzory dokumentów bojowych sił lądowych RFN i Stanów Zjednoczonych, MON, Warszawa 1976.
80. Zbiór prac akademii nr 4/31/, ASG WP, Warszawa 1965.
81. Zbiór prac akademii nr 1/36/, ASG WP, Warszawa 1967.

W Y K A Z   Z A Ł Ą C Z N I K Ó W

Strona

1. Wyciągi z rozkazów Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL, dotycząco organizacji współdziałania 136-137
2. Wytyczne dowódcy dla sztabu armii w zakresie organizacji współdziałania - przykład 138-141
3. Tabela działań bojowych armii - wzór 142
4. Charakterystyka i sposób wykorzystania programu mikrokomputerowego "Tabela działań bojowych armii".. 143-146
5. Wstępne zarządzenie bojowe armii dla dywizji do natarcia - opracowane przy wykorzystaniu programu mikrokomputerowego "DOKUMENT" - przykład 147-148
6. Organizacja współdziałania podczas wprowadzenia do bitwy głównego zgrupowania uderzeniowego armii i wykonania zadań pierwszego dnia operacji - przykład z tabelą działań bojowych armii /wydruk z EMC/ 149-160
7. Wyniki badań zagadnień współdziałania podczas wprowadzania do bitwy /walki/ zgrupowań uderzeniowych po podejściu z głębi 161-164

działania wojskami podczas operacyjnego rekinowania oraz orga-
nizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju.
Opanować praktyczne umiejętności planowania i organizacji
przechodzenia w operacji obronnej /obrony/ do przeciwnatarcia
/przeciwdziałania, kontrataku/. Udoskonalić organizację współ-
działania z wojskami i siłami układu wewnętrznego, a także
z wojskami sojusznikowymi, szczególnie w zakresie wsparcia
ogniowego ...".

W Y C I A G I

z rozkazów szkoleniowych Ministra Obrony Narodowej
dotyczące organizacji współdziałania

1. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia i działal-
ności Sił Zbrojnych PRL w roku 1989:

s. 17 "Optymalizować procesy decyzyjne, wyposażać organy
dowodzenia w środki techniczne skracające czas obiegu, prze-
twarzania i przekazywania informacji oraz zwiększające efek-
tywność pracy komórek organizacyjnych dowództw i oficerów".

"Wykorzystując doświadczenia i wnioski z ćwiczeń,
zwłaszcza "TARCZA-88", dostosować organizację współdziałania
do potrzeb poszczególnych szczebli dowodzenia".

2. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbroj-
nych PRL w roku 1988:

s. 31, pkt 28 "Przygotować dowództwa do operatywnego dowo-
dzenia wojskami podczas operacyjnego rozwinięcia oraz orga-
nizowania i prowadzenia operacji obronnej na obszarze kraju.
Opanować praktyczne umiejętności planowania i organizacji
przechodzenia z operacji obronnej /obrony/ do przeciwnatarcia
/przeciwwuderzenia, kontrataku/. Udoskonalić organizację współ-
działania z wojskami i siłami układu wewnętrznego, a także
z wojskami sojusznicznymi, szczególnie w zakresie wsparcia
ogniowego ...".

3. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL w roku 1987:

s. 18, pkt 11 " ... Doskonalić dowództwa i sztaby w organizowaniu i utrzymywaniu ciągłości współdziałania oraz odtwarzaniu naruszonego systemu dowodzenia i zdolności bojowej wojsk po uderzeniach bronią jądrową, chemiczną i precyzyjnego rażenia. ...".

4. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL w roku 1986:

s. 16, pkt 8 "... Nadal doskonalić organizację i utrzymywanie ciągłego współdziałania między rodzajami sił zbrojnych i rodzajami wojsk oraz elementami ugrupowania operacyjnego i bojowego. ....".

5. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL w roku 1985:

s. 18, pkt 7 f/ "W dalszym ciągu priorytetowo traktować organizację współdziałania. Doskonalić metody jego organizacji w wymiarze przestrzennym i czasowym, zwracając szczególną uwagę na stosowną koordynację użycia środków rażenia. Wypracować optymalne sposoby utrzymania ciągłego współdziałania, zarówno wewnątrz, jak i między poszczególnymi rodzajami sił zbrojnych /rodzajami wojsk/ oraz w układzie sojuszniczym ...".

6. Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia Sił Zbrojnych PRL w roku 1984:

s. 18, pkt 9 a/ "rygorystycznie wymagać od dowództw wszystkich szczebli gruntownej znajomości zasad i umiejętności praktycznego współdziałania, traktując to jako priorytetowe zagadnienie szkoleniowe. ...".

W formie wytycznych i meldunków podwładnych realizujących
będą zagadnienia w WYTYCZNE mia dotyczące głównie:

DOWÓDCY DLA SZTABU 1 ARMII W ZAKRESIE ORGANIZACJI WSPÓLDZIAŁANIA

postawionych zadań /Przykład/

I Do rozpoczęcia operacji zaczepnej 1 A współdziałanie
OWA oraz w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa i porządku
będę organizował:

1. Po zakończeniu rekonesansu, jednocześnie ze stawianiem
zadań bojowych na stanowisku dowodzenia 1 DZ, gdzie osobiście
wydam rozkazy operacyjne dowódcom 1, 4, 5 DZ, zapoznam się z
ich zamiarami do natarcia oraz rozstrzygnę zagadnienia współ-
działania dotyczące głównie:

- osłony przeciwlotniczej i radioelektronicznej oraz zadań
zabezpieczenia i służby porządkowo-ochronnej wykonywanych na
natarciu oddziałów 1 DZ;
- ogniewego porażenia przeciwnika, szczególnie w okresie
OZP i OPA;

2. W tym celu w dniach 5.6.1956 r. w godzinach 12.00-13.00
4 i 5 DZ oraz wykonać zadania postawionych zadań bojowych

3. Na stanowisku dowodzenia 1 A od 20.00 5.6, gdzie przepro-
wadzę z udziałem zastępców, dowódcy wojsk lotniczych armii,
szefów rodzajów wojsk i oddziałów sztabu armii oraz dowódców
dywizji, przegrano na mapach planowanych działań bojowych w
pierwszym dniu operacji zaczepnej, a także przedstawię główne
zagadnienia współdziałania planowane na kolejne dni operacji.
Ponadto sprawdzę koordynację poszczególnych dokumentów planu
operacji zaczepnej oraz synchronizację podstawowych zadań przy
wykorzystaniu tabeli działań bojowych armii. Wydam również roz-
kazy operacyjne dowódcom 2 i 3 DZ.

W formie wytycznych i meldunków podwładnych rozstrzygane będą zagadnienia współdziałania dotyczące głównie:

- osiągnięcia przez wojska armii gotowości do wykonania postawionych zadań;

- ogniowego porażenia przeciwnika, szczególnie w okresie OWA oraz w zakresie zwalczania obiektów pierwszej kolejności rażenia przez AGRU i AGRO;

- osłony przeciwlotniczej i radioelektronicznej wojsk, szczególnie podczas przeprawy przez rz. MOKRA;

- wykonania przejść w zaporach minowych przeciwnika;

- marszu, rozwinięcia i terminowego wejścia do bitwy 4 i 5 DZ oraz wykonywania postawionych zadań bojowych;

- odtworzenia zdolności bojowej i osiągnięcia gotowości do natarcia oddziałów 1 DZ;

- zabezpieczenia skrzydeł zgrupowania uderzeniowego w toku natarcia.

3. W tym celu sztab armii:

- do 12.00 5.6 przekazać dowódcom 4 i 5 DZ wstępne zarządzenia bojowe do natarcia oraz dane dotyczące organizacji rekonesansu i pracy na SD 1 DZ;

- do 15.00 5.6 opracować rozkazy operacyjne dla 1, 4, 5 DZ oraz mapy z zadaniami bojowymi i elementami współdziałania, które wykorzystam do postawienia zadań i organizacji współdziałania na SD 1 DZ;

- do 19.00 5.6 doprowadzić do wszystkich komórek organizacyjnych dowództwa armii i podległych związków taktycznych obowiązujące w operacji zaczepnej tabele sygnałowe dowodzenia, współdziałania, powiadamiania i alarmowania oraz wzajemnego rozpoznawania; do 4.00 6.6 przeprowadzić kontrolę realizacji

tych przedsięwzięć w podległych ogniwach dowodzenia;

- do 20.00 5.6 opracować plan przełamania obrony 1 KA przeciwnika, tabelę działań bojowych armii w dniu 6.6, podstawowe dokumenty planu operacji zaczepnej oraz rozkazy operacyjne dla 2 i 3 DZ, które będą stanowiły podstawę do pracy na stanowisku dowodzenia armii;

- przekazać: osobom funkcyjnym dowództwa armii - rozpoczęcie pracy w centrum informacyjnym o 20.00 5.6; dowódcom dywizji - zameldować się na SD armii z decyzjami do natarcia oraz mapami roboczymi o 20.30 5.6;

- po zakończeniu pracy w centrum informacyjnym przedstawić podstawowe dokumenty planu operacji zaczepnej do zatwierdzenia.

II Podczas prowadzenia operacji zaczepnej współdziałanie będą organizował:

1. Jednocześnie ze stawianiem zadań bojowych na kolejne dni operacji w formie rozkazów operacyjnych i zarządzeń bojowych wraz z opracowanymi na mapach zadaniami bojowymi z elementami współdziałania.

2. W formie wytycznych - podczas organizacji odparcia przeciwnika odwołu 1 KA oraz wprowadzenia do bitwy 1 DZ, które sprecyzują osobiście na SD 5 DZ dowódcom 1 i 5 DZ.

3. W tym celu sztab armii:

- opracowywać na kolejne dni operacji decyzje dowódcy armii na mapach 1:100 000;

- dla nacierających związków taktycznych opracowywać zadania na mapach oraz pisemne rozkazy operacyjne i zarządzenia bojowe;

- na każdy dzień operacji opracowywać tabelę działań bojowych armii, z której wyciągi doprowadzać do wykonawców;

- opracować szczegółowe plany odparcia przeciwdrożeń odvodu przeciwnika oraz plan wprowadzenia do bitwy drugiego rzutu operacyjnego armii;

- w południe 6.6 wysłać na SD 2 A grupę operacyjną w celu uzgodnienia współdziałania 5 DZ z 7 DZ /2 A/ podczas okrążenia zgrupowania 2 KA przeciwnika;

- kontrolować przestrzeganie ustalonych sygnałów współdziałania i wzajemnego rozpoznawania, o każdorazowym naruszeniu współdziałania natychmiast meldować.

"ZATWIERDZAM"

DOWÓDCA ... ARMII

... /stopień, imię i nazwisko/

... /data/

TABELA DZIAŁAŃ BOJOWYCH ... ARMII

w dniu ...

/wskaz/

Elementy zgrupowania	I rzut		II rzut		OW	TDP	OPpanc	OZap	IRLA
	DZ	DZ	DZ	DZ					
Szkad	...	...	...	...	...	...	...	...	...
wsp.	z...	z...	z...	z...	pr	bdsz	peppanc	bzin	ASROT
Orsz	...	...	...	...	z...	...	...	...	ABAA
resliza-	...	...	...	...	...	...	...	...	...
cJA	1	3	4	6	7	8	9	10	11

Treść zadań i przedstawię wraz z sygnałami dowodzenia i ...

SZEF GŁÓWNEGO OPERACYJNEGO SZTABU ... ARMII

... /stopień, imię i nazwisko/

Uwaga: Wzór tabeli opracowano m.in. na podstawie tabeli współdziałania ... Organizowanie współdziałania na szczeblu dywizji /pułki/, GUSB P, Warszawa 1989.

Załącznik nr 3

"ZATWIERDZAM"

DOWÓDCA ... ARMII

... /stopień, imię i nazwisko/

... /data/

KLAUZULA TAJNOŚCI

Egz.nr ...

TABELA DZIAŁAŃ BOJOWYCH ... ARMII

w dniu ...

/Wzór/

Elementy ugrupowania	I rzut		II rzut /odwód/		OW	TDP	OPpanc	OZap	WR1A	Lotnictwo /armijne i wsparcia/	WOPL	WInż	WPChem	
	DZ	DZ	DZ	DZ										
Skład wzm. wsp.	z...	z...	z...	z...	pz	bdsz	ppappanc	bmin	ABROT	...	prp1ot	BSap	BPChem	
Czas realizacji	z...	z...	z...	z...	z...	z...	z...	z...	ABAA	...	ppont	...	...	
C.ji	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Treść zadań i przedsięwzięć wraz z sygnałami dowodzenia i współdziałania														
SZEFEK ODDZIAŁU OPERACYJNEGO SZTABU ... ARMII														
... /stopień, imię i nazwisko/														
SZEFEK SZTABU ... ARMII														
... /stopień, imię i nazwisko/														

Uwaga: Wzór tabeli opracowano m.in. na podstawie tabeli współdziałania - patrz: Poradnik metodyczny, Organizowanie współdziałania na szczeblu dywizji /pułku/, GZSB WP, Warszawa 1989.

CHARAKTERYSTYKA I SPOSÓB WYKORZYSTANIA PROGRAMU MIKROKOMPUTE-
ROWEGO "TABELA DZIAŁAŃ BOJOWYCH ARMII"

Program "Tabela działań bojowych armii" jest eksperymentalnym, autonomicznym programem na mikrokomputer ELWRO-801 AT opracowanym w języku programowania "C".

Przeznaczony jest do wprowadzenia zbiorów danych dotyczących czasu realizacji zadań /przedsięwzięć/ przez poszczególnych wykonawców w operacji armijnej. Mogą to być zadania zaplanowane lub wykonane w określonym czasie.

Program realizuje dwie podstawowe funkcje:

1. Zestawia tabele działań bojowych.
2. Dokonuje wyszukania przedsięwzięć wykonywanych w podanym przez użytkownika czasie /godziny, minuty/ przez poszczególnych wykonawców.

Dane wyjściowe użytkownik otrzymuje na ekranie monitora lub w formie wydruku.

W katalogu głównym program nosi nazwę "TABELA" i składa się z następujących zbiorów:

1. zbiór do wprowadzenia danych - "tdb exe";
2. zbiór do odczytu danych /wydruku/ - "tdbpisz exe";
3. zbiór stały - "ramka - k txt".

Wprowadzenie danych odbywa się przy pomocy zbioru "tdb exe" z klawiatury na wyświetloną na ekranie monitora tabelę /patrz tabela 1/.

Odczyt danych użytkownik realizuje za pomocą zbioru "tdbpisz exe" wykonującego dwie funkcje:

A - przegląd arkusza tabeli /patrz tabela 2/.

W - wyszukiwanie zadań i wykonawców według podanego czasu /patrz tabela 3/.

Na komendę " > prn" dokonywany jest wydruk całego arkusza tabeli lub częściowego według żądanego czasu.

Tabela 2

TABELA DZIAŁAN BOJOWYCH ARMII				
ZT/ODDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	22.00-05.00	Zajmuje rejon wyjściowy..... i odtwarza gotowość bojową	n
		05.00-06.00	Przegrupowuje się na rubież ataku .....dwoma pułkami w 1 rzucie	t
		06.00-11.00	Wykonuje zadanie bliższe i opanowuje rubież	t
		11.00-16.00	Wykonuje zadanie dalsze i opanowuje rubież	t
		16.00-21.00	Wykonuje zadanie dnia i opanowuje rubież	t
2 DZ	1 rzut	22.00-04.30	Zajmuje rejon wyjściowy	n
		04.30-06.00	Przegrupowuje się na rubież ataku dwoma pułkami w 1 rzucie	t
		06.00-11.00	Wykonuje zadanie bliższe i opanowuje rubież	t
		11.00-15.00	Wykonuje zadanie dalsze i opanowuje rubież	t
		15.00-20.00	Wykonuje zadanie dnia i opanowuje rubież	t
3 DZ	1 rzut	21.00-04.30	Utrzymuje rubież.....i wspólnie z 4 DZ zabezpiecza wprowadzenie do bitwy zgrupowania uderzeniowego	n
		04.30-06.00	Wykonuje zadania zabezpieczenia na korzyść 1 DZ i bierze udział w OP nieprzyjaciela	t
		06.00-10.00	Przechodzi do 2 rzutu i zesrodkowuje się w rejonie	n
		10.00-18.00	Odtwarza gotowość bojową w rejonie zesrodkowania	n

92-12-1990 16:55:04

ZT/DDDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	05.00-06.00	Przegrupowuje sie na rubiez ataku .....dwoma pulkami w 1 rzucie	t
2 DZ	1 rzut	04.30-06.00	Przegrupowuje sie na rubiez ataku dwoma pulkami w 1 rzucie	t
3 DZ	1 rzut	04.30-06.00	Wykonuje zadania zabezpieczenia na korzysc 1 DZ i bierze udzial w OP nieprzyjaciela	t
4 DZ	1 rzut	04.00-06.00	Utrzymuje rubiez ..... zabezpiecza wprowadzenie do bitwy 2DZ	t
5 DZ	2 rzut	04.00-10.00	W rejonie .....odtworza gotowosc bojowa	t
ABROT	WRiA	04.30-06.00	Ze SS w rejonie .....jest w gotowosci do wykonania zadan JP nieprzyjaciela	t
AGA-2	WRiA	04.00-06.00	Ze SS w rejonie ..... wykonuje zadania OZP i OPA	t
2 prplot	WOPL	04.00-10.00	Oslania ze SS w rejonie ..... zgrupowanie uderzeniowe armii	n

Tabela 3

350/ 1 WSTEPNE ZARZADZENIE BOJOWE		350/ 1 A	
1	Klauzula tajnosci	1	POUFNE
2	Adresat	2	DOWODCA 5 DZ
3	WSTEPNE ZARZADZENIE BOJOWE/nadawca,nr	3	1 ARMII PF2
4	SD/miejsce/	4	BOR/5244/
5	Data,godzina podpisania	5	12.00 5.6
6	Mapa/skala/,wydanie	6	1:200000.1981
7	-----	7	-----
8	Przeciwnik	8	2 DZ /NIEBIESCY/
9	przechodzi do obrony na rubiezy	9	BRZOW,MUR
10	w pierwszym rzucie	10	4BZ,5BZ
11	w odwodzie	11	6BPanc
12	rejony obrony	12	41bz-BRZOW,wzg.106.1,BTR 42BZ-wyl.wzg.106.1,KUR,BAK
13	odwody w rejonach	13	4BZ-wsch.WOLOW 2DZ-zach.DYDOW
14	kierunki kontratakow odwodow	14	4BZ-WOLOW,BRZOW 2DZ-MILA,BRZOW
15	rubieze obrony odwodow	15	4BZ-wzg.102.3,BAK 2DZ-RAKOW,DYDOW
16	-----	16	-----
17	Armia przechodzi do operacji	17	zaczepnej
18	glowne uderzenie w kierunku	18	BIALE,KATY
19	silami	19	4DZ,5DZ
20	przelamuje obrone	20	2BZ,4BZ
21	na odcinku	21	wzg.121.5,wzg.106.1
22	w pierwszym dniu operacji opanowuje rubiez	22	DZIKOW,BUB,WOLOW
23	-----	23	-----
24	Dywizja	24	5DZ
25	uderzeniem w kierunku	25	BIALE,RAKOW
26	przelamac obrone	26	4BZ
27	na odcinku	27	BRZOW,wzg.106.1
28	w zadaniu blizszym rozbic	28	41bz
29	i opanowac rubiez	29	wzg.102.3,WIR
30	w zadaniu dnia rozbic	30	glowne sily 4BZ
31	i opanowac rubiez	31	DEBY,WOLOW
32	-----	32	-----
33	Na prawo	33	4DZ
34	wykonuje uderzenie w kierunku	34	BUDY,KORYTA
35	przelamuje obrone	35	2BZ/1DZ
36	na odcinku	36	wzg.121.5,wyl.BRZOW

02-12-1990 16:53:07

350/ 2 WSTEPNE ZARZADZENIE BOJOWE		350/ 2 A	
37	w zadaniu bliższym opanowuje rubież	37	BICZ, SEK
38	w zadaniu dnia opanowuje rubież	38	DZIKOW, BUB
39	linia rozgraniczenia	39	wyl. BIALE, BRZOZOW, LISICE
40	Na lewo	40	2DZ
41	broni pasa	41	BAK, wyl. KLIN; wyl. MUR, HUK
42	nie dopuszcza do przzerwania się przeciwnika w kierunku	42	MILA, CEGLOW
43	linia rozgraniczenia	43	KLIN, wyl. BAK, wyl. DYDOW
44	-----	44	-----
45	Gotowosc do natarcia	45	5.00 6.6
46	-----	46	-----
47	Rekonesans/czas/	47	13.00
48	w rejonie	48	2km wsch. BRZOZOW
49	Rozkaz operacyjny zostanie wydany /czas, miejsce/	49	do 15.30 na SD 1DZ
50	-----	50	-----
51	SZEF SZTABU	51	1 ARMII
52	DOWODCA	52	1 ARMII
53	-----	53	-----

TABELA DZIAŁAN BOJOWYCH ARMII				
ZT/ODDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	01.00-05.00	Broni pasa:wzg.104.1,WITKOW;wyl.BAK, KLIN,wykonuje zadania zabezpieczenia na korzysc zgrupowania uderzeniowego	n
		05.00-06.00	Osiaga gotowosc do wykonania zadan na korzysc 4i5DZ,utrzymuje rubiez:zach. TUR ,wsch.wzg.106.1 silami li2pz	n
		06.00-08.00	Bierze udzial w OP,od 7.00 utrzymuje drogi rozwinięcia dla 4i5DZ,od 7.40 na syg."ZAPORA"wyk.8 przejsc w zap.inz	t
		08.00-10.00	Bierze w DWA,silami skrzydlowych bzmot oslania wojska na odcinku przełamania, SD w rejonie 6km wsch.BIALE/4B34/	n
		10.00-14.00	Wyprowadza z walki glowne sily li2pz prplot na SS oslania wprowadzenie do walki drugich rzutow 4i5DZ	n
		14.00-20.00	W rejonie:5km wsch.TUR,BER,zach.BIALE odtwarza gotowosc glownych sil li2pz dwa bzmot podporzadkowane 4i5DZ	n
		20.00-24.00	Przygotowuje do natarcia dwa pz,ktore moga wejsc do walki na kierunku:BIALE, BUCZKOW w nocy 7.6 lub o swicie 7.6	n
2 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa:BAK,wyl.KLIN;wyl.MUR,HUK nie dopuszcza do przerwania sie 5BZ w kierunku:MILA,KLIN	n
		08.00-18.00	Utrzymuje rubiez:WIKOW,pln.MUR i wiazę sily 5BZ oraz czesc 10BZ,obezwladnia obiekty 2DZ przeciwnika	n
		18.00-24.00	Utrzymuje zajmowane rubieze,oslania ogniem lewe skrzydlo 5DZ,obezwladnia wykryte obiekty 2i4DZ przeciwnika	n
3 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa:MUR,wyl.HUK;wyl.MARIANOW, BORKOW i nie dopuszcza do przerwania sie 4DZ w kierunku:MILA,JANKOW	n
		08.00-18.00	Utrzymuje zajmowane rubieze,wiazę sily 4DZ przeciwnika i obezwladnia wykryte srodki razenia i elementy systemu dow.	n
		18.00-24.00	We wspoldzialaniu z 6DZ/2A/odpiera uderzenia wojsk 2KA przeciwnika i nie dopuszcza do swobodnego manewru	n
4 DZ	1 rzut	01.00-05.00	W rejonie:KULIKOW,CEGLOW,KIR/5262/; osiaga gotowosc do natarcia silami 10i11pz w pierwszym rzucie	t
		05.00-06.00	Na sygnał"START"wyprawda pulki z rejonow na drogi marszu:10pz-KULIKOW, WITKOW;11pz-KIR,BRZYZOW	t
		10.00-06.00	Na sygnał"DEF7C7"czolem 10i11pz o 6.00	t

			przekracza linie wyjściową, wykonuje marsz, o 6.40 rozpoczyna przeprawę	t
		06.40-07.01	Silami 10i11pz przeprowia się przez rz. MOKRA i wychodzi na rubież rozwinięcia w kolumny batalionowe	n
		07.01-07.52	Na sygnał "WIATR" 10i11pz rozwija się w ugrupowanie bojowe i wychodzi na rubież ataku: TUR, wsch. BRZÓZÓW	t
		07.52-08.00	Na sygnał "HURAGAN" 10i11pz pokonuje zapory inżynieryjne i opanowuje przedni skraj obrony 22bz przeciwnika	t
		08.00-12.00	10i11pz przelamuje obronę 22bz na odcinku: wzg. 121.5, wyl. BRZÓZÓW, wychodzi na rubież zadania bliższego dywizji	t
		12.00-18.00	Wprowadza do walki 12pz, rozbija odwod 2BZ i opanowuje rubież zadania dnia: DZIKÓW/5220/, BUR/481B/	t
5 DZ	1 rzut	01.00-05.00	W rejonie: SADOWÓ, wyl. BRUK, 2km zach. JAGODA, osiąga gotowość do natarcia w kierunku: CZECHÓW, RAKÓW	t
		05.00-06.00	Na syg. "START" wyprowadza 13i14pz na drogi marszu: JANKÓW, BRZÓZÓW; BRUK, KLIN do linii wyjściowej: CEGŁÓW, HUK/4254/	t
		06.00-06.40	Na sygnał "DESZCZ" o 6.00 czołem 13i14pz przekracza linie wyjściową, wykonuje marsz i o 6.40 podchodzi do przepraw	t
		06.40-07.01	Silami 13i14pz przeprowia się przez rz. MOKRA i wychodzi na rubież rozwinięcia w kolumny batalionowe	n
		07.01-07.52	Na syg. "WIATR" 13i14pz rozwijają się w ugrupowanie bojowe i wychodzą na rubież ataku	t
		07.52-08.00	Na syg. "HURAGAN" 13i14pz pokonują zapory inżynieryjne i opanowują przedni skraj obrony 41bz przeciwnika	t
		08.00-12.00	13i14pz przelamuje obronę 41bz na odcinku: BRZÓZÓW, wzg. 106.1, wychodzi na rubież zadania bliższego dywizji	t
		12.00-18.00	Wprowadza do walki 15pz, rozbija odwod 4BZ i opanowuje rubież zadania dnia dywizji: DEBY, WÓŁÓW	t
11 FBAA	AGA-1	02.00-05.00	Na stanowiskach ogniowych w rejonie: 4km wsch. TUR/5032/, osiąga gotowość do wykonania zadań ogniowego porażenia	t
		05.00-06.00	Na SO prowadzi rozpoznanie obiektów ogniowego porażenia przeciwnika i do 6.00 osiąga gotowość do otwarcia ognia	t
		06.00-07.01	Na sygnał "DESZCZ" wykonuje zadania OZP od 6.40 obezwładnia artylerię na SO, GRO zwalczą wykryte obiekty I kol. raz	t

		07.01-07.52	Na sygnał "WIATR" wykonuje zadania OPA w czterech NO, od 7.21 do 7.31 uderzenia wykonuje lotnictwo frontowe i armijne	t
		07.52-10.00	Na sygnał "HURAGAN" wykonuje zadania OWA: do 8.40 RSD, następnie metoda KZO i ZO	t
		10.00-13.00	Na sygnał "SZTORM" wykonuje zadania wsparcia natarcia wojsk w glebi, obywatnia	n
1 przelot	WPL	13.00-18.00	Wykonuje zadania wsparcia natarcia 4i5DZ; GRO zwalczą obiekty pierwszej kolejności rażenia na zasięg ognia	n
		18.00-20.30	Przegrupowuje się dywizjonami w rejon stanowisk ogniowych: wsch. BUB, wsch. DEBY 5km pld. DZIKOW/4820/	t
1 ABROT	WRiA	01.00-05.00	W rejonie stanowisk startowych: 5km wsch. KIR, JAGODA, pld. PIOTROW utrzymuje gotowość do wykonania zadań JiOP	t
1 ABSap	Bliz	05.00-18.00	W rejonie SS jest w gotowości do udziału w IZUJF, wykonuje uderzenia RK na SDIKA, PK-"AB", smiglowce na ład.	t
		18.00-22.00	Dywizjonami przegrupowuje się do rejonu: CZECHOW, WIR, zach. CEGLOW, utrzymuje jeden drot w gotowości bojowej	t
4drt "T" eLMB	AGRU	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania obiektów I kol. rażenia w strefie: KORYTA, DZIKOW, WOLOW, MARKA na syg. "BUMERANG"	t
1 ap panc	OP panc	01.00-05.00	Zajmuje rejon rozmieszczenia: zach. BOR osiąga gotowość do działania wspólnie z OZap na rubieżach ogniowych	n
1 DPChew	DPChew	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania sr. panc na rubieżach nr1, 2, 3, 4 wspólnie z OZap	t
bmin	OZap	01.00-05.00	Zajmuje rejon rozmieszczenia 1km zach. BOR/5242/ osiąga gotowość do działania wspólnie z OP panc	n
1 ber1	WRE	05.00-20.00	Jest w gotowości do minowania manewrowego rubieży nr1, 2, 3, 4 wspólnie z OP panc	t
1 DLMB	WLF	07.21-07.31	W OPA wykonuje uderzenia wysiłkiem 1p/1 na odwoły 2i4BZ przeciwnika w rejonach zesrodkowania	t
		09.00-10.00	W OWA jest w gotowości do wykonania uderzenia wysiłkiem 2p/1 na odwoły 1DZi2DZ przy wychodzeniu do kontrataku	t
		10.00-18.00	W gotowości do wykonania uderzenia wysiłkiem 2p/1 na odwoły 2KA-3DPanc podczas wyjścia do przeciwuderzenia	t
1 psb	WLA	07.21-07.31	W OPA wykonuje uderzenie wysiłkiem	t

		16.00-18.30	1p/1 na srodki opancerzone w pl.po komp.Irzutu 22i41bz przeciwnika	t
		08.40-10.00 18.30-18.00	W OWA jest w gotowosci wysilkiem 2e/1 do zwalczania srodkow opancerzonych na skrzydlach odcinka przelamania	t
		10.00-13.00	Jest w gotowosci do wsparcia natarcia 4i5DZ wysilkiem 2e/1	t
		13.00-20.00	Utrzymuje gotowosc do wykonania uderzen wysilkiem 1p/1 podczas oponowywania rubiezy zadania dnia	t
1 prplot	WOPL	01.00-03.00	Na SS w rejonie:PIOTROW,wsch.KIR,JAGO- DA,oslania 1ABROT	n
		03.00-05.00	Przegrupowuje sie po drodze:JANKOW,BOR BIALE w rejon SS:wsch.WITKOW,BIALE, BOR i osiaga gotowosc bojowa	t
		05.00-20.00	Na SS oslania przeprawy na rz.MOKRA, glowny wysilek skupia podczas przepra- wy pierwszego rzutu 4i5DZ od 6.40	n
1 ABSap	OInz	01.30-05.00	Zajmuje rejon:3km zach.CZECHOW/5450/, osiaga gotowosc do wykonania zadan zabezpieczenia inzynieryjnego	n
		07.40-07.52	Wykonuje 24 przejścia w zaporach inz. przeciwnika na korzysc pierwszorzuto- pulkow 4i5DZ	t
		07.52-20.00	W rejonie zach.CZECHOW wykonuje zada- zab.inz. wg. planu,utrzymuje drogi manewru wojsk	n
1 ppont	WInz	05.00-20.00	W rejonie 6km pld.KLICZKOW w gotowosci do budowy przepraw pontonowych na rz.MOKRA	n
1BPChem	OPChem-1	05.00-20.00	W rejonie 5km wsch.BOR/bez 3bzs/ w gotowosci do wykonania zadan zabezp. na korzysc zgrupowania uderzeniowego	n
3bzs	OPChem-2	05.00-20.00	W rejonie wsch.RICZ/3858/ w gotowosci do wykonania zadan zabezpieczenia pchem. na korzysc 2i3DZ	n
1 bzr1	WRE	05.00-20.00	We wspoldzialaniu z 1prplot oslania RE przeprawy na rz.MOKRA przed rozpo- znaniem i uderzeniami SNF przeciwnika	n
1 bzs	WRE	04.00-05.00	Przegrupowuje sie na rubiez bojowa 2km wsch.TUR,wzq.120.1 i osiaga gotowosc do wykonania zadan	n
		05.00-07.52	Prowadzi ind. identyfikacje i wsk.celow zakloca relacje radiowe artylerii 1i2DZ oraz 1KA	t
		07.52-10.00	Zakloca relacje radiowe dowodzenia batalion-brygada	t

Godzina: 07.30			10.00-10.30	Kontrola efektów zakłocen	
1/0001	EL	WR.	Czas	zadanie	n
1 DZ	1	raz	08.30-10.00	10.30-18.00	Prowadzenie zakłocen relacji radiowych dowodzenia brygada-dywizja oraz dywizja-korpus
2 DZ	1	raz	01.00-03.00		Broni pancernej, wyl. BRN, wyl. MARIANNA, nie dopuszcza do przesilenia syg 382 w kierunku: NILA, KLON.
3 DZ	1	raz	01.00-03.00		Broni pancernej, wyl. BRN, wyl. MARIANNA, BOKROD i nie dopuszcza do przesilenia syg 491 w kierunku: NILA, JARON.
4 DZ	1	raz	01.00-03.00		Na sygnał "WISIR" 10114p rozwija się w sprzężeniu bojowe i wychodzi na ruder: WIAKSTUR, wsch. BRIDTEN.
5 DZ	1	raz	01.00-03.00		Na syg. "WISIR" 10114p rozwija się w sprzężeniu bojowe i wychodzi na ruder: WIAKSTUR.
11 FBAG	40A-1		07.00-07.30		Na sygnał "WIAIR" wykonuje zadania OPB w czterech NO, od 7.10 do 7.30. Wskazywanie lotniczo-ironowe i arkisne.
1 ARROT	WIA		07.00-18.00		W rejonie 05 jest w gotowości do udziału w 12UF, wykonuje uderzenia WK na WIAK, W- "40", uwalniając na ład.
40L*1*MLP	40M		05.00-20.00		Jest w gotowości do realizacji obowiązków i odp. zadania w składowej: WIAK, WIAK, WIAK, WIAK na syg. "WIAK/000".
1apppanc.	OPanc		05.00-20.00		Jest w gotowości do zwalczania br. panc. na radiostacjach nr 1, 2, 3, 4 włącznie z 01as.
1mgn	01ap		05.00-20.00		Jest w gotowości do wykonania obowiązków w radiostacjach nr 1, 2, 3, 4 włącznie z 01as.
1 BLND	WLF		07.21-07.31		W OPA wykonuje uderzenia w kierunku 101 na skraj 1.407 oraz kierunek w rejonach przedlinowych.
1 pab	WLA		07.21-07.31		W OPA wykonuje uderzenia w kierunku 101 na skraj 1.407 oraz kierunek w rejonach przedlinowych.
1 prplot	WOP		05.00-20.00		Na 50 odlatuje przeloty na rz. NOKRA, główny wysłany składowa podział przeloty w kierunku: sygnał 41502 od 6.40.
1 ppon	WInz		05.00-20.00		W rejonie 05a pld. KLICZKIN w gotowości do budowy przeprawy mostkowej na rz. NOKRA.
1BPChes	OPChes-1		05.00-20.00		W rejonie 05a wsch. BGR/001 3131/ w gotowości do wykonania zadań zabiera. na brzozy: sprzężenie uderzeniowe.
3013	OPChes-7		05.00-20.00		W rejonie wsch. 3102/3050 w gotowości

Godzina: 07.30				
ZT/ODDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	06.00-08.00	Bierze udział w OP, od 7.00 utrzymuje drogi rozwinięcia dla 4i5DZ, od 7.40 na syg."ZAPORA" wyk.8 przejść w zap.inz	t
2 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa:BAK, wyl.KLIN; wyl.MUR, HUK nie dopuszcza do przerwania się 5BZ w kierunku: MILA, KLIN	n
3 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa: MUR, wyl. HUK; wyl. MARIANOW, BORKOW i nie dopuszcza do przerwania się 4DZ w kierunku: MILA, JANKOW	n
4 DZ	1 rzut	07.01-07.52	Na sygnał "WIATR" 10i11pz rozwija się w ugrupowanie bojowe i wychodzi na rubież ataku: TUR, wsch. BRZOZOW	t
5 DZ	1 rzut	07.01-07.52	Na syg. "WIATR" 13i14pz rozwijają się w ugrupowanie bojowe i wychodzą na rubieży	t
11 FBAA	AGA-1	07.01-07.52	Na sygnał "WIATR" wykonuje zadania OPA w czterech NO, od 7.21 do 7.31 uderzenia wykonuje lotnictwo frontowe i armijne	t
1 ABRDT	WRiA	05.00-18.00	W rejonie SS jest w gotowości do udziału w IZUJF, wykonuje uderzenia RK na SDIKA, PK-"AB", smigłowce na lad.	t
4drT"eLMB	AGRU	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania obiektów I kol. rżenia w strefie: KORYTA, DZIKOW, WOLOW, WARKA na syg. "BUMERANG"	t
1apappanc	OPpanc	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania sr.panc na rubieżach nr1,2,3,4 wspólnie z DZap	t
bmin	OZap	05.00-20.00	Jest w gotowości do minowania manewrowego rubieży nr1,2,3,4 wspólnie z OPpanc	t
1 DLMB	WLF	07.21-07.31	W OPA wykonuje uderzenia wysiłkiem 1p/1 na odwoły 2i4BZ przeciwnika w rejonach zesrodkowania	t
1 psb	WLA	07.21-07.31	W OPA wykonuje uderzenie wysiłkiem 1p/1 na środki opancerzone w pl.po komp.lrzutu 22i41bz przeciwnika	t
1 prplot	WOPL	05.00-20.00	Na SS osłania przeprawę na rz.MOKRA, główny wysiłek skupia podczas przeprawy pierwszego rzutu 4i5DZ od 6.40	n
1 ppont	WInz	05.00-20.00	W rejonie 6km pld.KLICZKOW w gotowości do budowy przepraw pontonowych na rz.MOKRA	n
1BPChem	OPChem-1	05.00-20.00	W rejonie 5km wsch.BOR/bez 3bzs/ w gotowości do wykonania zadań zabezp. na korzyść zgrupowania uderzeniowego	n
3bzs	OPChem-2	05.00-20.00	W rejonie wsch.BICZ/385B/ w gotowości	

			do wykonania zadań zabezpieczenia	
			pchem. na korzyść 2i3DZ	n
1 bzl	WRE	05.00-20.00	We współdziałaniu z Iprplot osłania RE przeprawy na rz. MOKRA przed rozpoznaniem i uderzeniami SNP przeciwnika	n
1 bzl	WRE	05.00-07.52	Prowadzi ind. identyfikacje i wsk. celów zakłóca relacje radiowe artylerii 2i2DZ oraz 1KA	t
			w kierunku: NILA, KLIN	n
3 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasażerów, wyl. WIK, wyl. MARIAMON, BORKOW i nie dopuszcza do przerwania się 4DZ w kierunku: NILA, JANKOW	n
4 DZ	1 rzut	07.52-08.00	Na sygnał "HURAGAN" 10i11pz pokonuje zapory inżynierskie i opanowuje przedni skraj obrony 22bz przeciwnika	t
5 DZ	1 rzut	07.52-08.00	Na syg. "HURAGAN" 11i11pz pokonuje zapory inżynierskie i opanowuje przedni skraj obrony 41bz przeciwnika	t
11 FSA	AGS-1	07.52-10.00	Na sygnał "HURAGAN" wykonuje zadania QWA: do 8.40 RSD, następnie metoda K70 i 70	t
1 ABRO1	WR1A	05.00-18.00	W rejonie SS jest w gotowości do udziału w IZUF, wykonuje uderzenia BK na SBIXA, PK-"AB", cełgłomce na ład.	t
14rt"1"eLMB	AGRU	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania obiektów i cel. rozpis w strzale "CORYTA, DZIKOW, WOLOW, NAWKA na syg. "BURERANG"	t
1apanc	OPanc	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania sr. panc na rubieżach nr1, 2, 3, 4 wspólnie z 0Zap	t
1ain	0Zap	05.00-20.00	Jest w gotowości do pinowania sanewrowego rubieży nr1, 2, 3, 4 wspólnie z OPanc	t
1 prplot	NOPL	05.00-20.00	Na SS osłania przeprawy na rz. MOKRA, główny wysiłek stopnia podciąga przeprawy pierwszego rzutu 4i3DZ od 6.40	n
1 ABSap	0Inz	07.52-20.00	W rejonie zach. CIECHOW wykonuje zad. zab. inz. wg. planu, utrzymuje drogi sanewru wojsk	n
1 spant	Wihz	05.00-20.00	W rejonie 61p pld. KLICZKOW w gotowości do budowy przepraw pontonowych na rz. MOKRA	n
1DPChca	OPChca-1	05.00-20.00	W rejonie Ska woch. BOR/bez 3bzs/ w gotowości do wyłonienia radzo zabera. na korzyść zgromadzenia odczynowego	n
3bzs	DPChca-2	05.00-20.00	W rejonie wsch. RICE/3030/ w gotowości do wykonania zadań zabezpieczenia pchem. na korzyść 2i3DZ	n
1 bzl	WRE	05.00-20.00	We współdziałaniu z Iprplot osłania	n

Godzina: 07.58				
ZT/ODDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	06.00-08.00	Bierze udział w OP, od 7.00 utrzymuje drogi rozwinięcia dla 4i5DZ, od 7.40 na syg."ZAPORA" wyk. 8 przejść w zap.inz	t
2 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa: BAK, wyl. KLIN; wyl. MUR, HUK nie dopuszcza do przzerwania się 5RZ w kierunku: MILA, KLIN	n
3 DZ	1 rzut	01.00-08.00	Broni pasa: MUR, wyl. HUK; wyl. MARIANOW, BORKOW i nie dopuszcza do przzerwania się 4DZ w kierunku: MILA, JANKOW	n
4 DZ	1 rzut	07.52-08.00	Na sygnał "HURAGAN" 10i11pz pokonuje zapory inżynieryjne i opanowuje przedni skraj obrony 22bz przeciwnika	t
5 DZ	1 rzut	07.52-08.00	Na syg."HURAGAN" 13i14pz pokonują zapory inżynieryjne i opanowują przedni skraj obrony 41bz przeciwnika	t
11 FBAA	AGA-1	07.52-10.00	Na sygnał "HURAGAN" wykonuje zadania OWA: do 8.40 RSD, następnie metoda KZO i ZO	t
1 ABROT	WRiA	05.00-18.00	W rejonie SS jest w gotowości do udziału w IZUJF, wykonuje uderzenia RK na SD1KA, PK-"AB", śmigłowce na ład.	t
4drł"t"eLMB	AGRU	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania obiektów i kol. rażenia w strefie: KORYTA, DZIKOW, WOLOW, WARKA na syg."BUMERANG"	t
1apappanc	OPpanc	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania sr.panc na rubieżach nr1,2,3,4 wspólnie z OZap	t
bmin	OZap	05.00-20.00	Jest w gotowości do minowania manewrowego rubieży nr1,2,3,4 wspólnie z OPpanc	t
1 prplot	WOPL	05.00-20.00	Na SS osłania przeprawę na rz. MOKRA, główny wysilek skupia podczas przeprawy pierwszego rzutu 4i5DZ od 6.40	n
1 ABSap	OInz	07.52-20.00	W rejonie zach. CZECHOW wykonuje zadania zab.inz. wg. planu, utrzymuje drogi manewru wojsk	n
1 ppont	WInz	05.00-20.00	W rejonie 6km pld. KLICZKOW w gotowości do budowy przepraw pontonowych na rz. MOKRA	n
1BPChem	OPChem-1	05.00-20.00	W rejonie 5km wsch. BOR/bez 3bzs/ w gotowości do wykonania zadań zabezp. na korzyść zgrupowania uderzeniowego	n
3bzs	OPChem-2	05.00-20.00	W rejonie wsch. BICZ/3858/ w gotowości do wykonania zadań zabezpieczenia pchem. na korzyść 2i3DZ	n
1 bzrl	WRE	05.00-20.00	We współdziałaniu z 1prplot osłania	

			RE przeprawy na rz.MOKRA przed rozpo- znaniem i uderzeniami SNP przeciwnika	n
1 bzd	WRE	07.52-10.00	Zakłoca relacje radiowe dowodzenia batalion-brygada	t

Godzina: 09.45				
ZT/ODDZ	EL.UGR.	Czas	Zadanie	D
1 DZ	1 rzut	08.00-10.00	Bierze w OWA, silami skrzydłowych bzmot osłania wojska na odcinku przelamania, SD w rejonie 6km wsch.BIALE/4834/	n
2 DZ	1 rzut	08.00-18.00	Utrzymuje rubież:WIKOW,pln.MUR i wiąże siły 5BZ oraz część 10BZ,obezwładnia obiekty 2DZ przeciwnika	n
3 DZ	1 rzut	08.00-18.00	Utrzymuje zajmowane rubieże, wiąże siły 4DZ przeciwnika i обезwładnia wykryte środki rażenia i elementy systemu dow.	n
4 DZ	1 rzut	08.00-12.00	10i14pz przelamuje obronę 22bz na odcinku:wzg.121.5,wyl.BRZOZOW,wychodzi na rubież zadania bliższego dywizji	t
5 DZ	1 rzut	08.00-12.00	13i14pz przelamuje obronę 41bz na odcinku:BRZOZOW,wzg.106.1,wychodzi na rubież zadania bliższego dywizji	t
11 FBAA	AGA-1	07.52-10.00	Na sygnał "HURAGAN" wykonuje zadania OWA:do 8.40 RSD,następnie metoda KZD i 70	t
1 ABRDT	WRiA	05.00-18.00	W rejonie SS jest w gotowości do udziału w IZUJF, wykonuje uderzenia RK na SD1KA,PK-"AB",smigłowce na ład.	t
4drT"eLMB	AGRU	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania obiektów I kol.rażenia w strefie :KORYTA, DZIKOW,WOLOW,MARKA na syg."BUMERANG"	t
1apappanc	OPpanc	05.00-20.00	Jest w gotowości do zwalczania sr.panc na rubieżach nr1,2,3,4 wspólnie z OZap	t
bwin	OZap	05.00-20.00	Jest w gotowości do minowania manewrowego rubieży nr1,2,3,4 wspólnie z OPpanc	t
1 DLMB	WLF	09.00-10.00	W OWA jest w gotowości do wykonania uderzenia wysiłkiem 2p/1 na odwoły 1DZi2DZ przy wychodzeniu do kontrataku	t
1 psb	WLA	08.40-10.00	W OWA jest w gotowości wysiłkiem 2e/1 do zwalczania środków opancerzonych na skrzydłach odcinka przelamania	t
1 prplot	WOPL	05.00-20.00	Na SS osłania przeprawę na rz.MOKRA, główny wysiłek skupia podczas przeprawy pierwszego rzutu 4i5DZ od 6.40	n
1 ABSap	OInz	07.52-20.00	W rejonie zach.CZECHOW wykonuje zadania zab.inz. wg. planu, utrzymuje drogi manewru wojsk	n
1 ppont	WInz	05.00-20.00	W rejonie 6km pld.KLICZKOW w gotowości do budowy przepraw pontonowych na rz.MOKRA	n
1BPChem	1OPChem-1	05.00-20.00	W rejonie 5km wsch.BQR/bez 3bzs/ w	

			gotowosci do wykonania zadani zabezp. na korzysc zgrupowania uderzeniowego	n
3bzs	OPChem-2	05.00-20.00	W rejonie wsch.BICZ/3858/ w gotowosci do wykonania zadani zabezpieczenia pchem. na korzysc Zi3DZ	n
1 bzl	WRE	05.00-20.00	We wspoldzialaniu z 1prplot oslania RE przeprawy na rz.MOKRA przed rozpoznaniem i uderzeniami SNP przeciwnika	n
1 bzl	WRE	07,52-10,00	Zakloca relacje radiowe dowodzenia batalion-brygada	t

Wprowadzenie do elementarnych zasad i zasad bitwy /walki/ zgrupowan... w głąbi pola... na wzajemne...
 Schemat 1. Stanowią kopie reprezentatywnych materiałów szkoleniowych, które ilustrują sposób rozwinięcia dywizji i pułku do natarcia po podejściu z głąbi. Służą one również przedstawię rubieży rozwinięcia /rozwijania/ jako rubieży, od których wojska przyjmują określone ugrupowania przedbojowe, a rubieży ataku jako rubieży, na której wojska przyjmują ugrupowania bojowe lub inne ugrupowanie do wykonania postawionych zadań bojowych.

Schemat 2. Stanowią kalkulacje czasowo-przestrzenne, które ilustrują wpływ ilości dróg wyznaczonych dla dywizji na czas jej marszu i rozwinięcia z rejonu wyjściowego do rubieży ataku. Czasy te mają ścisły związek z planowaniem ogniowego porażenia, np. czas marszu jest jednym z wyznaczników czasu ogniowego zabezpieczenia podejścia /OZP/, a czas rozwinięcia wojsk jest jednym z wyznaczników przy określaniu potrzeb ogniowego przygotowania ataku /OPA/.

Schemat 3. Przedstawia elementy współdziałania co do miejsca i czasu /drogi marszu, linie wyjściowe, rubieże rozwinięcia i ataku, tarasowy przekroczenia linii, wyjścia na ustalony rubież/, które poszczególne ogniwa dowodzenia są obowiązane ustalić w celu skoordynowanego manowru wojsk podczas wprowadzenia zgrupowań uderzeniowych do bitwy /walki/. Armijskie elementy współdziałania zostały wyróżnione.

WYNIKI BADAŃ

ZAGADNIENIE WSPÓLDZIAŁANIA PODCZAS WPROWADZANIA DO BITWY /WALKI/
ZGRUPOWAŃ UDERZENIOWYCH PO PODEJŚCIU Z GŁĘBI

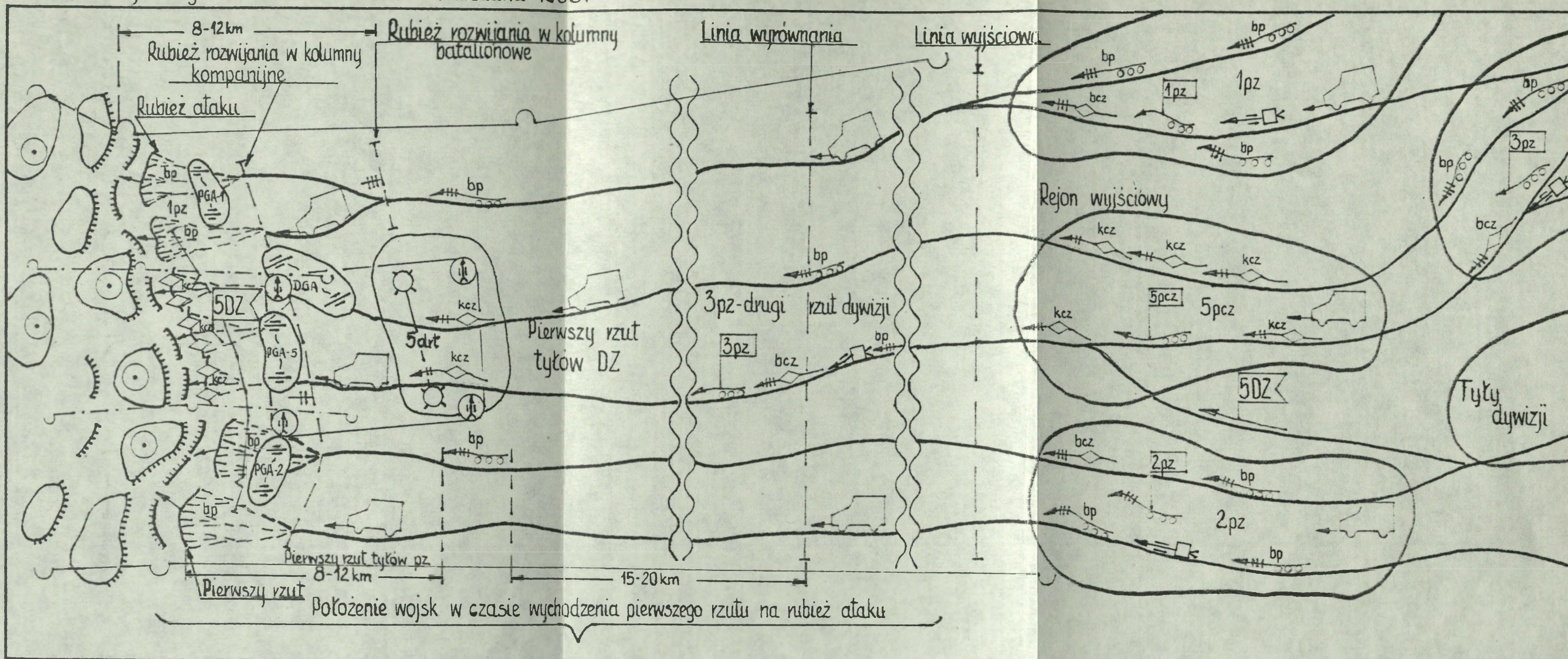
Istota organizacji współdziałania podczas wprowadzania do bitwy /walki/ zgrupowań uderzeniowych po podejściu z głębi polega na skoordynowaniu marszu i rozwinięcia wojsk oraz na wzajemnym powiązaniu manewru wojsk z ogniowym porażeniem nieprzyjaciela. Podstawowym celem badań było ustalenie odpowiedzialności dowódcy armii oraz podległych ogniw dowodzenia w zakresie wyznaczenia /określenia, ustalania/ elementów współdziałania niezbędnych dla terminowego i jednoczesnego wprowadzenia wojsk do bitwy /walki/.

Schemat 1. stanowią kopie reprezentatywnych materiałów szkoleniowych, które ilustrują sposób rozwinięcia dywizji i pułku do natarcia po podejściu z głębi. Służą one również przedstawiению rubieży rozwinięcia /rozwijania/ jako rubieży, od których wojska przyjmują określone ugrupowanie przedbojowe, a rubieży ataku jako rubieży, na której wojska przyjmują ugrupowanie bojowe lub inne ugrupowanie do wykonania postawionych zadań bojowych.

Schemat 2. stanowią kalkulacje czasowo-przestrzenne, które ilustrują wpływ ilości dróg wyznaczonych dla dywizji na czas jej marszu i rozwinięcia z rejonu wyjściowego do rubieży ataku. Czasy te mają ścisły związek z planowaniem ogniowego porażenia, np. czas marszu jest jednym z wyznaczników czasu ogniowego zabezpieczenia podejścia /OZP/, a czas rozwinięcia wojsk jest jednym z wyznaczników przy określaniu potrzeb ogniowego przygotowania ataku /OPA/.

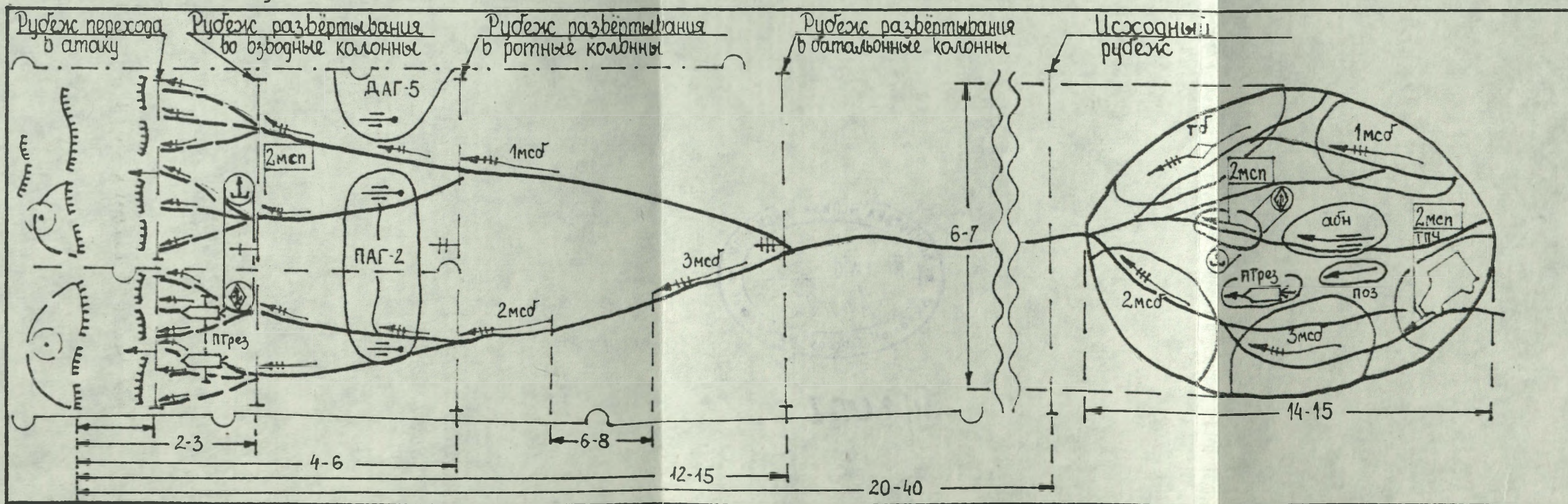
Schemat 3. przedstawia elementy współdziałania co do miejsca i czasu /drogi marszu, linie wyjściowe, rubieże rozwinięcia i ataku, terminy przekroczenia linii, wyjścia na ustalone rubieże/, które poszczególnie ogniwa dowodzenia są obowiązane ustalić w celu skoordynowanego manewru wojsk podczas wprowadzania zgrupowań uderzeniowych do bitwy /walki/. Armijne elementy współdziałania zostały wyróżnione.

A. Taktyka ogólna. Album szkiców. Warszawa 1968.

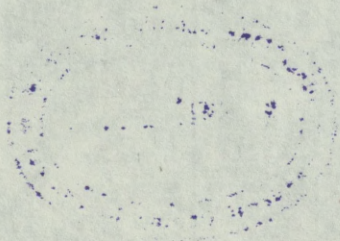

Szkic 6. Przejście dywizji zmechanizowanej do natarcia z rejonu wyjściowego położonego w głębi.

B. Akademia Wojskowa ZSRR im. M.W. Frunze . Moskwa 1987.

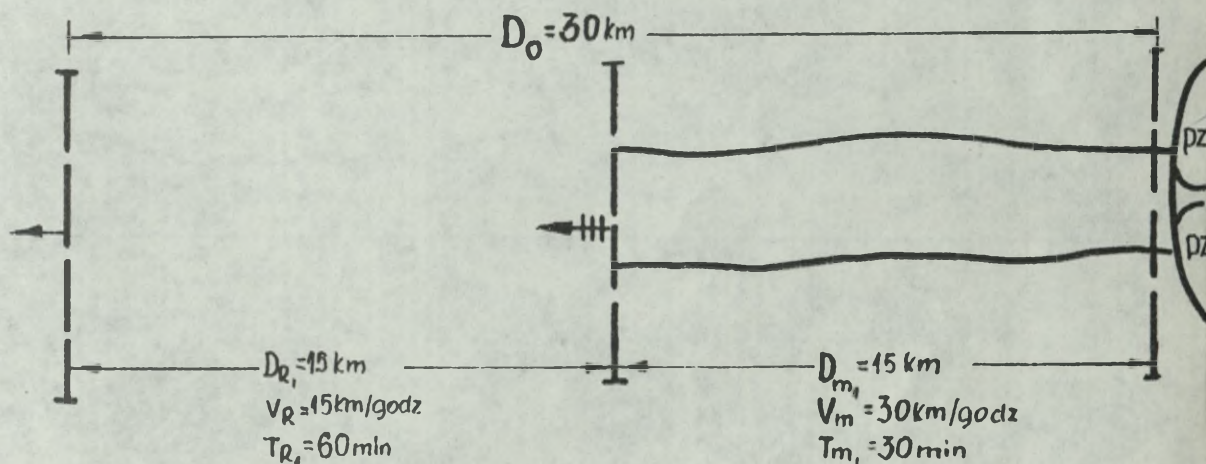
Наступление полка с выдвиганием из исходного района занимаемого в ходе боевых действий.

KALKULACJE CZASOWO-PRZESTRZENNE MARSZU I ROZWINIĘCIA DYWIZJI ZMECHANIZOWANEJ Z REJONU WYJŚCIOWEGO DO RUBIEŻY ATAKU

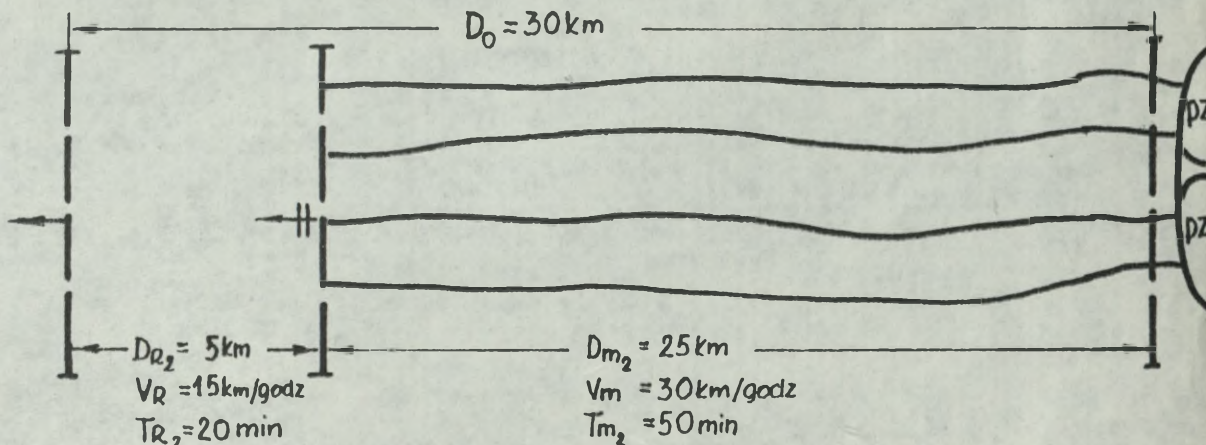
- Założenia:
- ogólna odległość marszu i rozwinięcia - $D_0 = 30 \text{ km}$
  - prędkość marszu - $V_m = 30 \text{ km/godz.}$
  - prędkość rozwijania - $V_R = 15 \text{ km/godz.}$
  - odległość marszu - D_m
  - odległość rozwijania - D_R

Wariant 1: po dwóch drogach marszu z rejonu wyjściowego do rubieży rozwinięcia w kolumny batalionowe

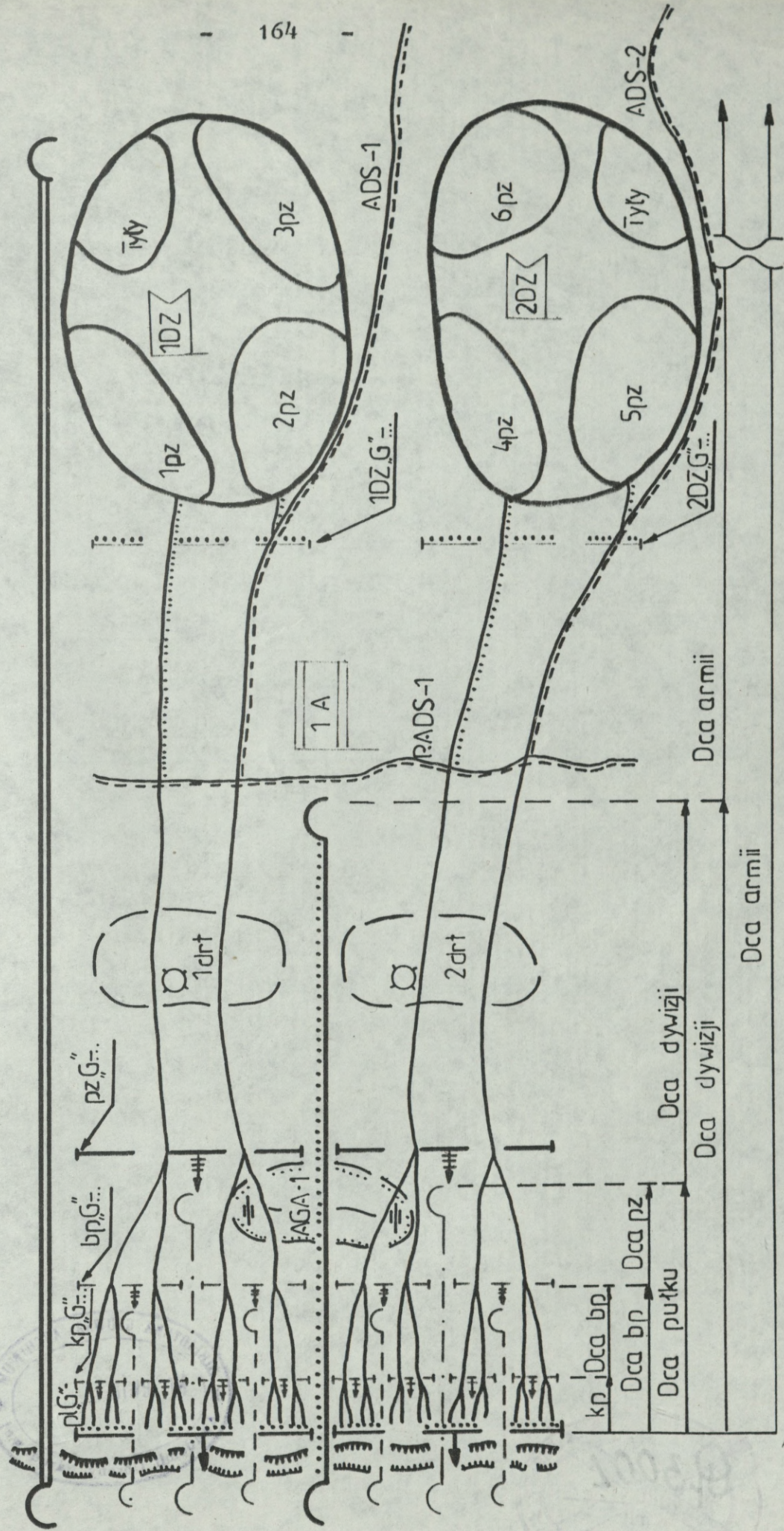
Ogólny czas marszu i rozwinięcia $T_0 = T_{m_1} + T_{R_1} = 90 \text{ min.}$

Wariant 2: po czterech drogach marszu z rejonu wyjściowego do rubieży rozwinięcia w kolumny kompanijne

Ogólny czas marszu i rozwinięcia $T_0 = T_{m_2} + T_{R_2} = 70 \text{ min.}$

Schemat 3

Wydrukowano w 7 egz.
 Egz. nr 1-7 Bibl. Nauk. DZS
 Wyk. ppłk Sadowski
 Druk B.K. dnia 15.02.90r.
 Druk ASG WP nr pf-316/WW
 Korekta autorska

